

Turun kaupunkitutkimusohjelma 2009-2012

Turun kaupunki • Turun yliopisto • Åbo Akademi • Turun kauppakorkeakoulu

Tiedon Turku

ESIPUHE

Yliopistojen ja muun yhteiskunnan suhteet ovat viime vuosina lähentyneet. Alueiden ja kasvukeskusten menestymiseen vaikuttavat entistä voimakkaammin tutkimuksen ja koulutuksen alueellinen ja paikallinen tarjonta sekä paikallinen aloitteellisuus. Yliopistot ovat avautuneet yhteiskunnan suuntaan muun muassa yliopistojen kolmannen tehtävän kautta, joka korostaa yliopistojen aluekehitysvastuuta. Alueen menestyksekkään toiminnan kannalta keskeisessä vuorovaikutuksessa ovat Triple helixin eli kolmoiskierteen osapuolet: yliopistot, elinkeinoelämä ja kaupungin hallinto. Jotta osaaminen ja luovuus saadaan hyödynnettyä kaikkien eduksi, tulee näiden toimijoiden yhteistyötä tiivistää. Turun kaupunki ja turkulaiset yliopistot – Turun yliopisto, Turun kauppakorkeakoulu ja Åbo Akademi – ovatkin lähteneet vahvasti edistämään kaupunkitutkimuksellista yhteistyötään.

Nyt käynnissä olevassa Turun kaupungin ja turkulaisten yliopistojen yhteistyön tiivistämisprosessissa on koordinoitu osapuolten näkemyksiä selvittämällä kaupungin näkökulmasta tarpeellisia tutkimusaiheita ja yliopistoissa tehtävän kaupunkitutkimuksen laajuutta ja luonnetta. Kädessäsi oleva tutkimusohjelma on Turun kaupungin ensimmäinen, ja koskee ohjelmakautta 2009–2012. Tarkoituksena on muodostaa tutkimusohjelman laatimisesta ohjelmakausittain jatkuva käytäntö, jossa huomioidaan sekä kaupungin että yliopistojen yhteiset tutkimukselliset painopisteet.

Turun kaupunkitutkimusohjelma palvelee kaupungin hallintokuntien ja keskusjohdon tietotarpeita. Tietoa tarvitaan laaja-alaisesti monilta kaupunkia tutkivilta tieteenaloilta. Esimerkiksi Paras-hankkeen analyttinen valmistelu on osaltaan kasvattanut kaupungin tarvetta entistä monipuolisempaan tietoon. Kaupungin ja yliopistojen välillä kaupunkitutkimusohjelma toimii tutkimusyhteistyön välineenä suunnaten tutkimusta entistä vahvemmin alueen kaupunkitutkijoille. Eri oppiaineiden kaupunkitutkimusosaamisen kartoittaminen luo mahdollisuuden tiivistää yhteistyötä paikallisesti myös oppiaineiden välillä.

Tutkimusohjelman valmistelusta on vastannut ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimii kaupunginjohtaja Mikko Pukkinen ja varapuheenjohtajana Turun yliopiston vararehtori, kaupunkimaantieteen professori Harri Andersson. Muut ohjausryhmän jäsenet ovat yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan dekaani, sosiaalipolitiikan professori Veli-Matti Ritakallio ja suunnittelupäällikkö Markku Sutinen Turun yliopistosta, julkishallinnon professori Marko Joas Åbo Akademiasta sekä kaupunkipoliittinen sihteeri Lasse Hallamurto ja erityisasiantuntija Outi Laikko kaupungin keskushallinnosta. Tutkimusohjelman koordinaattorina on toiminut FT Virpi Hirvensalo Turun yliopistosta. Tutkimusohjelmaa valmisteltaessa on kuultu laajasti sekä kaupungin että yliopistojen edustajia. Heidän nimensä on mainittu lähdeluettelossa.

Turun kaupunki kiittää kaikkia tutkimusohjelman valmistelussa mukana olleita antoisasta yhteistyöstä.

Turussa 7.5.2009

Kaupunginjohtaja Mikko Pukkinen

Tekijä: Virpi Hirvensalo

Kuvat: Virpi Hirvensalo
Hannu Aaltonen
Anna Gradistanac
Kristen Heilimö
PilotTurku
Studio Vizualis
Turku 2011-säätiö

Kansi: Päivi Autere

ISBN 978-952-5217-80-3

Paino: Painatuspalvelukeskus Turku 2009

Sisällys

1.	TUTKIMUSOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT	5
1.1.	Tutkimusohjelman sisältö rakenne	5
1.2.	Kaupunkipolitiikan ja kaupunki tutkimuksen linjaukset Turun tutkimusohjelman taustalla	5
1.2.1.	Keskeiset käsitteet	5
1.2.2.	Suomalaista, pohjoismaalaista ja eurooppalaista kaupunkipolitiikkaa sekä -tutkimusta	6
1.2.3.	Kaupunkitutkimus Turussa.....	7
1.2.4.	Turun kaupunkitutkimusohjelman lähtökohtien määrittäminen.....	9
1.3.	Yhteistyöprosessin eteneminen	10
1.4.	Tutkimusyhteistyön tavoitteet ja ohjelman tulosten arviointi.....	11
1.4.1.	Alkuvaiheen tavoitteet.....	11
1.4.2.	Tutkimusohjelman tavoitteet	11
1.4.3.	Tutkimusyhteistyön tavoitteet	13
1.4.4.	Tavoitteiden toteutumisen arviointi	14
1.5.	Tutkimusyhteistyön tiivistämisen hyödyt ja tulosten soveltaminen käytäntöön	14
1.5.1.	Tutkimusyhteistyön hyödyt kaupungille ja tutkimustulosten soveltaminen	14
1.5.2.	Hyödyt yliopistojen näkökulmasta	15
1.5.3.	Hyödyt kaikkien osapuolten näkökulmasta	16
1.6.	Monitieteisyys tutkimusohjelman vahvuutena	16
1.7.	Tutkimusohjelman voimavarat ja kaupungin kansainvälinen toiminta.....	17
2.	TUTKIMUSAIHEET	18
2.1.	Johdatus tutkimusaiheisiin	18
2.2.	Osaava ja menestyvä kaupunki.....	19
2.2.1.	Muuttuva elinkeinorakenne	19
2.2.2.	Koulutuksen kehittämistarpeet ja tavoitteet.....	20
2.2.3.	Kaupungin imago, vetovoimaisuus ja paikkamarkkinointi	21
2.2.4.	Monimuotoisuus voimavarana	22
2.2.5.	Kuntayhteistyö ja kuntarakennepolitiikka.....	23
2.3.	Hyvinvoiva ja sosiaalisesti elinvoimainen kaupunki	26
2.3.1.	Maahanmuuttajien kotoutuminen	26
2.3.2.	Segregaatio.....	26
2.3.3.	Kuntalaisten elintavat, elinolot ja hyvinvointi.....	27
2.3.4.	Turvallinen ja turvaton kaupunkitila.....	28
2.4.	Kestävä kehitys ja eheä kaupunkirakenne	29
2.4.1.	Ilmastonmuutos ja kaupunkirakenne	29
2.4.2.	Kaavoitus- ja maankäyttötarpeet.....	31
2.4.3.	Seudullinen ja paikallinen liikenne.....	33

2.4.4. Väestönmuutokset ja muuttoliike.....	33
2.5. Hyvän hallinnon kaupunki	34
2.5.1. Kuntien hallinto ja hallinta	34
2.5.2. Paikallinen demokratia ja politiikka	35
2.5.3. Kaupungin palveluverkko.....	37
2.5.4. Kaupungin työprosessit ja kustannusvaikuttavuus.....	37
2.5.5. Kaupungin tavoitteiden ja toiminnan vaikuttavuus	38
2.6. Turku 2011 -kulttuuripääkaupungin tutkimusohjelma Tieteen palosta.....	38
3. TURKULAISTEN YLIOPISTOJEN KAUPUNKITUTKIMUS.....	41
3.1. Kaupunkitutkimusta harjoittavien oppiaineiden ryhmittely.....	41
3.2. Alue- ja ympäristötutkimus.....	41
3.3. Yhteiskunnallinen tutkimus.....	42
3.4. Humanistinen tutkimus.....	43
3.5. Kaupunkitalouden tutkimus.....	45
3.6. Terveysten tutkimus	45

1. TUTKIMUSOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT

1.1. Tutkimusohjelman sisältö-rakenne

Ensimmäinen osa

Sisältää kuvauksen tutkimusyhteistyön ja tutkimusohjelman lähtökohdista, tutkimusohjelmaprosessin etenemisestä, ohjelman tavoitteista, hyödyistä ja voimavaroista.

Toinen osa

Esittelee tutkimusohjelman teemat ja aihekokonaisuudet, jotka on määritetty kaupungin tutkimustarpeiden pohjalta. Lisäksi käsittää luonnehdinnan Turku 2011 - Euroopan kulttuuripääkaupunkiohjelmasta ja siihen kuuluvasta tutkimuksesta, joka täydentää Turun kaupunkitutkimuksen kokonaisuutta kulttuuriin liittyvillä teemoilla.

Kolmas osa

Pitää sisällään selostuksen yliopistojen oppiaineiden kaupunkitutkimuksen osaamisesta tutkimusryhmittäin. Näitä ovat humanistisen, yhteiskunnallisen, alue- ja ympäristötutkimuksen, kaupunkitalouden ja terveyden tutkimuksen ryhmät.

1.2. Kaupunkipolitiikan ja kaupunki tutkimuksen linjaukset Turun tutkimusohjelman taustalla

1.2.1. Keskeiset käsitteet

Kaupunkitutkimusohjelmassa viitataan kaupungin ja kaupunkiseudun käsitteisiin. *Kaupunki* tarkoittaa tässä yhteydessä Turkoa *hallinnollisena kuntana*, joka on kuntamuodoltaan kaupunki. Lisäksi puhutaan Turun *kaupunkiseudusta*. Turun kaupunkiseudun kunnat määrittyvät tässä kunta- ja palvelurakennemuutoslain pohjalta. Sen seurauksena Aura, Kaarina, Lieto, Naantali, Raisio ja Rusko laativat yhdessä kaupunkiseutuna suunnitelman maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisesta sekä palvelujen käytöstä.

Seutukunnat ovat sisäasiainministeriön määrittämiä aluepoliittisen tukijaon perusalueiksi. Määrittämissä otetaan huomioon ainakin työssäkäynti,

asiointi, kuntien välinen yhteistyö ja liikenneyhteydet. Turun seutukuntaan kuuluvat Turku, Raisio, Kaarina, Naantali, Paimio, Mynämäki, Masku, Nousiainen, Rusko ja Sauvo.

Turun *työssäkäyntialue* puolestaan käsittää edellisten kuntien lisäksi myös Taivassalon, Vehmaan, Yläneen, Auran, Tarvasjoen, Marttilan ja Länsi-Turunmaan. Työssäkäyntialue muodostuu keskuskunnasta ja kunnista, joiden työssäkäyvistä vähintään 10 % pendelöi siihen.

Lyhyesti *kaupunkitutkimus* voidaan määrittää kaupunkimaantieteen professori Harri Anderssonia mukaillen seuraavasti:

Kaupunkitutkimus on monitieteinen tieteenala, jossa tutkimuksen kohteena tai toimijana on kaupunki. Tutkimuksen alaan katsotaan kuuluvaksi myös aiheet, joissa kaupunki, kaupunkilaiset tai kaupungissa tapahtuvat ilmiöt ovat olennaisena osana.

Kaupunkitutkimus tarkastelee kaupunkia eri näkökulmista ulottuen humanistisista teknisiin ja sosiaalisiin näkökulmiin. Andersson mainitsee Suomen Akatemian kaupunkitutkimusohjelman julkaisussa ”URBS research programme for urban studies” kaupunkitutkimuksen keskeisiä tutkimuskohteita. Niitä ovat kaupunki alueena (leviäminen, infrastruktuuri, ympäristö), taloudelliset kysymykset (kaupunkitalous ja verkostot), sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat (työttömyys, segregatio, syrjäytyminen, esikaupungistuminen, turvattomuus), kaupungistumisen prosessit ja sen vaikutukset sekä kaupunkiuudistus (kaupungin imago).

Kaupunkipolitiikka määrittyy tutkija Liisa Kähkösen mukaan kahdesta eri näkökulmasta:

1. *Kaupunkipolitiikka on väline talouskasvun aikaan saamiselle (kasvulähtöinen näkökulma).*
2. *Kaupunkipolitiikka koostuu kaupunkispeifien ilmiöiden ja ongelmien erityisestä keinovalikoimasta (ongelmalähtöinen näkökulma).*

Ensiksi mainittu suuntaa Kähkösen mukaan ”keinovalikoiman alueellista ja kansantaloudellista kasvua tukevaan politiikkaan. Jälkimmäinen tunnistaa kaupungistumisen erityisyyden eri politiikkalohkoilla ja lähtee purkamaan sitä eri sektoreita koordinoivan politiikan avulla”.

1.2.2. Suomalaista, pohjoismaalaista ja eurooppalaista kaupunkipoliittikkaa sekä -tutkimusta

Kansallisen kaupunkipoliittikan koordinoituvastuu siirtyi sisäasiainministeriöltä työ- ja elinkeinoministeriölle vuoden 2008 alussa. Kaupunkipoliittikkaa ohjaamaan on asetettu kaupunkipoliittikan yhteistyöryhmä vuoden 2010 loppuun saakka. Yhteistyöryhmän alaisuudessa toimii kaksi jaostoa: suurkaupunkijaosto sekä kaupunkitutkimuksen jaosto.

Suurten kaupunkien politiikkakokonaisuus -asiakirja hyväksyttiin vuonna 2006. Sitä toteuttaa suurkaupunkijaosto. Sen tavoitteena on vahvistaa suurten kaupunkiseutujen kansainvälistä kilpailukykyä. Tavoitteeseen pyritään kehittämällä kaupunkiseutuja innovatiivisina ympäristöinä sekä edistämällä kaupunkiseutujen kansallista työnjakoa ja kaupunkien yhteistyöverkostojen rakentamista. Mukana ovat pääkaupunkiseutu sekä Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion, Lahden, Lappeenrannan–Imatran ja Vaasan kaupunkiseudut. Poliittikkakokonaisuuden toimeenpanosuunnitelmassa määritellään viisi keskeistä hankekokonaisuutta:

- Kaupunkiseutujen innovaatiostrategioiden toteuttaminen.
- Uusi lähiöhanke / positiiviset erityistoimet segregaaion haittojen ehkäisemiseksi.
- Maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelun yhteensovittaminen yhteistyössä valtion ja kaupunkiseutujen kanssa.
- Yhteistyö kansainvälisessä markkinoinnissa ja ulkomaisten investointien houkutte- lussa.
- Työperusteisen maahanmuuton edistäminen.

Suuria suomalaisia kaupunkeja koskevaa yhteistyötä kutsutaan kuutosyhteistöksi eli ”sixpackiksi”. Siihen kuuluvat Turun lisäksi Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere ja Oulu. Aiheesta kandidaatin tutkielman laatineen Riina Koskisen mukaan yhteistyötä tehdään, koska suurkaupungeilla on sa-

manlaisia haasteita, kuten esimerkiksi palvelujen laajentamisvaatimukset ja varakkaimpien veronmaksajien poismuutto. Yhdistävänä tekijänä ovat myös keskuskaupunkien asemaan liittyvät ilmiöt, kuten esimerkiksi suuri asukasmäärä ja asukkaiden korkea koulutustaso. Kuutosyhteistyö on monikeskuksista yhteistyötä ja sen avulla suuret kaupungit edistävät yhdessä sekä yleisiä kaupunkipoliittisia tavoitteita että suuria kaupunkeja koskevia erityistoimenpiteitä.

Turun kaupunkipoliittikkaa on toteutettu paljolti vaikuttamalla valtion linjauksiin kaupunkiin liittyvissä asioissa, erilaisten ohjelmien toteuttamisella (esim. Itä-Turku -ohjelma) ja rahoituksen hankkimisella paikallisiin projekteihin. Turun kaupunki esitti hallitusohjelmataavoitteissa vuodelle 2007 suurkaupunkipoliittisen toiminnan aloittamisesta. Tätä toteutetaan muun muassa edellä mainitussa ”kuutosyhteistyössä”. Kaupunkipoliittikkaa Turku toteuttaa myös osallistumalla valtionhallinnon aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmiin.

Turun kaupunkitutkimusohjelmaa valmisteleavassa viitekehyksessä on tarkasteltu nykyisiä ja tulevia kaupunkipoliittikan suuntalinjoja eräiden suomalaisten, saksalaisten, ruotsalaisten ja Euroopan unionin asiakirjojen avulla (tarkastellut dokumentit on mainittu lähdeluettelossa). Kaupunkipoliittisissa ohjelmissa korostetaan sekä eurooppalaisella että kansallisilla tasoilla kilpailukyvyyn vahvistamista ja työllisyyden sekä innovaatioiden tukemista. Suomalainen, saksalainen ja ruotsalainen kaupunkipoliittikka sekä EU:n poliittinen asiakirja Leipzig Charter tuovat esiin lähiökysymykset ja kaupunkilaisten elämänhallinnan tukemisen. Suomalainen suurkaupunkipoliittikka nostaa esiin erityisesti maahanmuuttokysymyksen. EU:n aluekehittämisen poliittisessa asiakirjassa Territorial Agendassa on ympäristönäkökulma vahvasti esillä. Tulevaisuudessa eurooppalaisia alueita koskeviksi kehittämistä vaativiksi teemoiksi määritetään yleisesti globalisaatio, väestörakenteen muutos, ilmastomuutos ja energiantuotannon turvaaminen. Vuoden 2013 jälkeen EU:n koheesiopolitiikassa tavoitteena on edistää esimerkiksi innovaatiotoimintaa ja yrittäjyyttä sekä kestävästä kehityksestä. Lisäksi koheesiopolitiikan haasteita ovat saavutettavuus, maahanmuutto ja väestön ikääntyminen.

Suomalaisen ja pohjoismaalaisen kaupunkitutkimuksen keskeisistä teemoista tulevaisuudessa on tehty lyhyt yhteenveto kahden lähteen pohjal-

ta. Nämä ovat Jussi Jauhaisen ja Susanna Harvion vuonna 2008 ilmestynyt ”Kaupunkitutkimus Suomessa 2000-luvulla” sekä Nordregion ja NIBR:in (Norsk institut for by- og regionforskning) 2007 toteuttama tutkimus ”Urban development, Nordic strenghts and challenges under the heading of a new global agenda” (Damsgaard 2008). Näiden tutkimusten mukaan keskeisiä teemoja tulevat olemaan segregatio ja sosiaaliset näkökulmat kuten huono-osaisuuteen liittyvät kysymykset sekä ympäristökysymykset kuten vähähiilisen kaupungin suunnitteluun ja kehittämiseen liittyvät aiheet. Myös kaupunkien rooli ja hallinta alueellisesti sekä kansallisesti, monikulttuurisuus ja kaupunkikehittämiseen liittyvä luovuus tulevat olemaan tärkeitä teemoja tutkimuksessa. Monitieteisten, monialaisten ja moniskaalaisten lähestymistapojen tärkeyttä tulevassa tutkimustyössä korostetaan.

1.2.3. Kaupunkitutkimus Turussa

Kaupunkimaantieteen professori Harri Andersson selvitti kesällä 2008 kyselynä turkulaisissa yliopistoissa – eli Turun yliopistossa, Åbo Akademiassa ja Turun kauppakorkeakoulussa – tehtyä kaupunkitutkimusta vuosina 2003–2007. Selvitys tehtiin pohjatyöksi Turun kaupunkitutkimusohjelman toteuttamiselle ja kaupungin sekä yliopistojen välisen yhteistyön tiivistämiselle. Oppiaineisiin otettiin yhteyttä toisen kerran tammi-helmikuussa 2009, jolloin haastattelujen avulla keskityttiin erityisesti oppiaineiden mahdollisuuksiin vastata kaupungilta esiinnostettuihin tutkimusaiheisiin.

Haastattelukierros toteutettiin jatkona Anderssonin kyselyssä mukana olleille oppiaineille. Uusina oppiaineina tässä vaiheessa mukaan tulivat arkeologia Turun yliopistosta ja uskontotiede Åbo Akademiasta. Taulukossa 1 on esitelty kaupunkitutkimusyhteistyössä selvitysvaiheessa mukana olleet oppiaineet.

Anderssonin kyselyssä tiedusteltiin oppiaineiden tieteiden välistä yhteistyötä kaupunkitutkimuksen alalla viimeisen viiden vuoden aikana ja mahdollisia kumppaneita lähitulevaisuudessa a) Turun yliopistossa, b) Turun kauppakorkeakoulussa, c) Åbo Akademiassa, d) muissa Suomen korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa ja e) ammattikorkeakouluissa (kuva 1). Oppiaineet tekevät kaupunkitutkimuksellista yhteistyötä yliopistojen *sisäisesti*. Turussa yliopistojen *välillä* kaupunkitutkimusyhteistyötä tehdään vain Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun välillä. Yhteyksiä muualla sijaitseviin yliopistoihin on eniten toteutettu Helsingin yliopiston, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimuskeskuksen ja Teknillisen korkeakoulun kanssa sekä TIEKE:n (Helsingin tietokeskus) kanssa. Ammattikorkeakoulujen kanssa yhteistyö on lisääntynyt erityisesti kaupunkeihin liittyvässä ympäristötutkimuksessa.

Kaupunkitutkimuksen yhteistyö Turun kaupungin kanssa on ollut kolmen tyyppistä: tutkimukseen ja opetukseen liittyvää sekä muuta yhteistyötä. Esimerkkejä tähän astisesta tutkimuksellisesta yhteistyöstä on esitetty taulukossa 2.

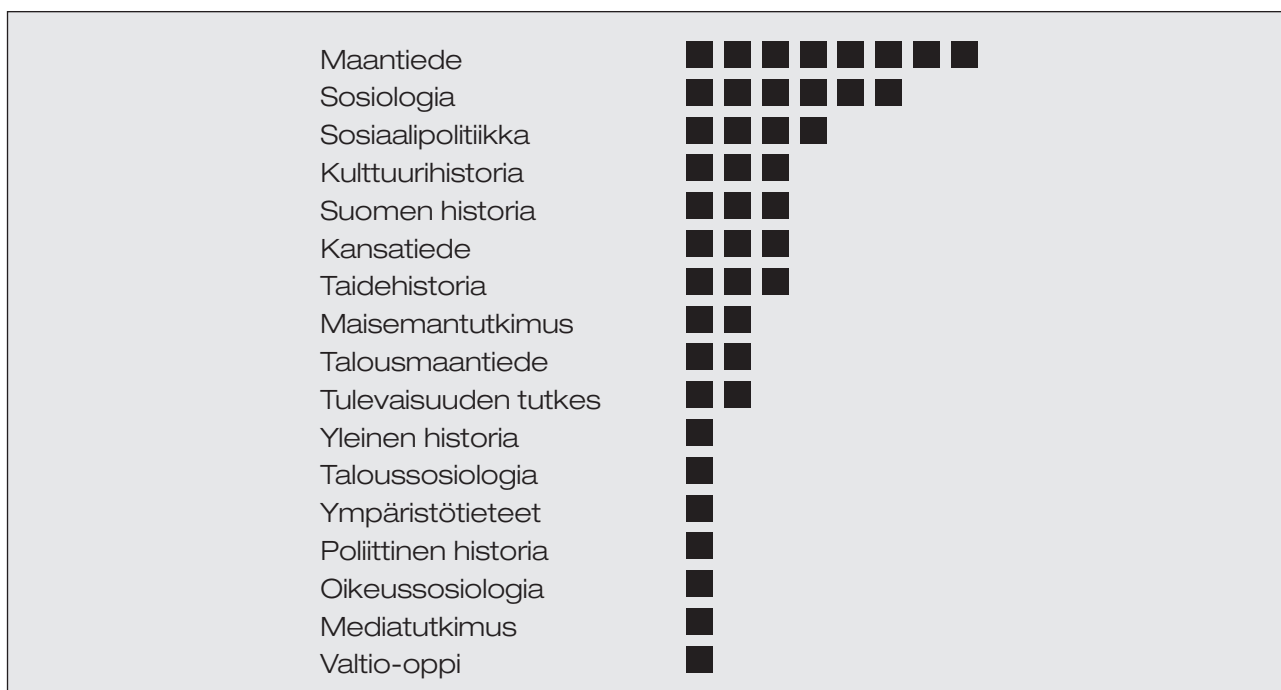
Ryhmä I ”vakainaista”	Ryhmä II ”jatkuvaluonteista”	Ryhmä III ”satunnaista”
Kansatiede	Yleinen historia	Filosofia
Kulttuurihistoria	Mediatutkimus	Valtio-oppi
Suomen historia	Taidehistoria	Kansanterveystiede
Maantiede	Maisemantutkimus	Lasten psykiatria
Sosiaalipolitiikka	Ympäristötiede	
Sosiologia	Oikeussosiologia	
Arkeologia	Poliittinen historia	
Talousmaantiede	Taloussosiologia	Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Offentlig förvaltning	Historia (ÅA)	
Statskunskap	Sociologi	
	Religionsvetenskap	

Taulukko 1. Kaupunkitutkimusyhteistyön selvitysvaiheessa mukana olleet oppiaineet jaoteltuina sen mukaan, kuinka säännöllistä on niiden kaupunkitutkimuksen opetus- ja tutkimustoiminta.

Opetuksellinen yhteistyö on koostunut satunnaista vierailuluennoista, seminaareista ja kaupunkitutkimuksen kollokvioista. Muu yhteistyö on ollut kaupungille toimitettavaa aineistoa, kuten muistitietoa, paikkatietoa ja karttojen digitointia. Lisäksi se on ollut tutkimukseen liittyvää asiantuntijatoimintaa sekä osallistumista kansalliseen kaupunkipuistohankeeseen.

Anderssonin selvityksestä käy ilmi, että yliopistoilta tilattavan kaupunkitutkimuksen määrä on ollut vähäinen joitakin poikkeuksia lukuunottamatta (ks. esimerkkejä kuva 2).

Tutkimusohjelman valmisteluvaiheessa mukana olevat oppiaineet on jäsennetty tutkimuksellisesti yhtenäisiksi ryhmiksi (kuva 3). Ryhmittelystä selviää, että humanistinen ja yhteiskunnallinen tutkimus on vahvasti painottunut kaupunkitutkimusyhteistyössä. Monipuolista kaupunkitutkimuksellista osaamista on myös alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmässä. Kaupunkitalouden ja terveyden tutkimusryhmiin toivotaan jatkossa lisää kaupunkitutkimusta tekeviä oppiaineita ja tutkimusyksiköitä.

Kuva 1. Oppiaineiden tieteidenvälinen kaupunkitutkimuksellinen yhteistyö. (Lähde Andersson 2008b).

Kaupungin apurahalla ja aineistotuella tuotetut opinnäytteen	
EKOINFRA -hanke	Maantiede, ympäristöministeriö
Itä-Turku -ohjelma	Mm. Oikeussosiologia, sosiologia, sosiaalipolitiikka
Turun hyvinvointitutkimus 2003 ja 2008	Sosiaalipolitiikka, sosiaalikeskus
Demokratiatilinpäättös -hanke 2006	Sosiologia, Kuntaliitto
Pienkaupan kehittämisselma	Sosiologia, Turun ammattikorkeakoulu
Mylly-tutkimus	Taloussosiologia
LASALA	Local Authorities' Self-Assessment of Local agenda 21
Paras-arviointitutkimusohjelma ARTTU	Offentlig förvaltning/statskunskap

Taulukko 2. Esimerkkejä Turun kaupungin ja yliopistojen välisestä tutkimusyhteistyöstä (Lähde Andersson 2008b).

1.2.4. Turun kaupunkitutkimusohjelman lähtökohtien määrittäminen

Turun kaupunkitutkimusohjelman 2009–2012 lähtökohdat määritettiin suomalaisen, pohjoismaalaisen ja eurooppalaisen kaupunkipolitiikan ja kaupunkitutkimuksen keskeisten linjausten tarkastelun pohjalta. Suomalainen kaupunkipolitiikka on ollut muihin Pohjoismaihin verrattuna

teemojen valinnassa nostettiin vahvasti esiin myös ekologisia ja sosiaalisia näkökulmia. Ensin mainitusta esimerkkinä on ilmastonmuutoksen ja kaupunkirakenteen välisten yhteyksien tutkimus ja jälkimmäisestä kaupunkilaisten hyvinvointiin ja elämänlaatuun liittyvä tutkimus.

Tutkimusohjelman tavoitteena on hyvä kaupunki ihmisille – kaupunki joka on taloudellisesti, so-

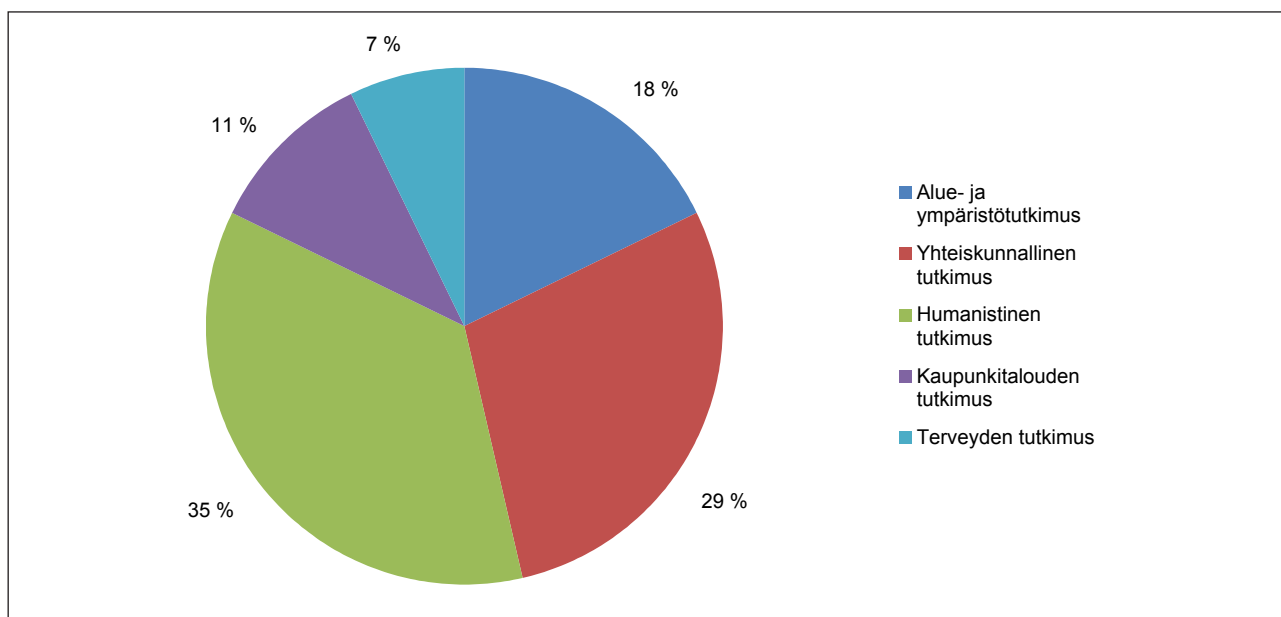
Tulevaisuusklubi, Loimaan seudun kehittämiskeskus & yhteistyöyritykset 2005–2008
CID, Changing Identities: useita rahoittajia 2006–2008
Aluerakenteen ja alueidenkäytön tulevaisuusfoorumi (2004)
Arvopohjainen elinkeinojen ja yritystoiminnan aluekehittäminen 2003–2004
Lahden kaupungin tietoyhteiskuntavisio 2010 (2004)
LogiCityn tulevaisuusprosessi, Pilot Turku Oy 2007
LUOTAIN – kohti alueellista ennakkointia (2002–2004)

Pirkanmaan kulutusrakenteen ennakkointi (2005)
Pirkanmaan palvelustrategia 2013 (2006–2007)
SataEnnakointi (2004–2006)

Kuva 2. Esimerkkejä kaupunkitutkimuksen tilaustöistä (Lähde Andersson 2008b).

tavoitteiltaan kasvuhakuisempaa. Tämä linja näkyy myös kaupunkitutkimusohjelmassa sellaisten tutkimusteemojen valinnalla, jotka tukevat kaupungin ja seudun kilpailukykyä. Esimerkkinä tästä on Paras-hankkeeseen liittyvä tutkimustyö eri tieteenalojen näkökulmista tai kaupunkiseudun elinkeinorakenteen uudistamiseen liittyvä tutkimus. Turun kaupungin tutkimusohjelman

siaalisesti, ekologisesti ja hallinnollisesti tasapainoinen ja luovaa ilmapiiriä tukeva. Tutkimusohjelma rakentuu pohtimaan niitä tekijöitä ja toimintatapoja, jotka muodostavat hyvän ja tasapainoisen suomalaisen suurkaupungin 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen vaihteessa.

Kuva 3. Kaupunkitutkimusyhteistyössä alkuvaiheen selvityksessä mukana olleet oppiaineet jaoteltuna tutkimuksellisesti yhtenäisiin ryhmiin.

1.3. Yhteistyöprosessin eteneminen

Turun kaupungin ja yliopistojen välisen kaupunkitutkimusyhteistyön tiivistäminen nostettiin ensimmäisen kerran esiin Turussa Villa Solinissa järjestetyssä kaupunkitutkimuksen ja politiikan seminaarissa (kuva 4a). Seminaarin teemana oli ”Kaupunkitutkimuksen ja kaupunkipolitiikan kehittäminen Turussa”.

Seminaarin jälkeen Turun kaupunginjohtaja Mikko Pukkinen ja Turun yliopiston vararehtori Harri Andersson muodostivat valmisteluryhmän, joka suunnitteli yhteistyötä muun muassa laatimalla prosessiaikataulun. Tämän suunnittelutyön pohjalta perustettiin Turun kaupunkitutkimusyhteistyön ohjausryhmä. Sen puheenjohtajana toimii kaupunginjohtaja Mikko Pukkinen ja varapuheenjohtajana Turun yliopiston vararehtori, kaupunkimaantieteen professori Harri Andersson. Muut ohjausryhmän jäsenet ovat yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan dekaani, sosiaalipolitiikan professori Veli-Matti Ritakallio ja suunnittelupäällikkö Markku Sutinen Turun yliopistosta, julkishallinnon professori Marko Joas Åbo Akademiasta sekä kaupunkipoliittinen sihteeri Lasse Hallamurto ja erityisasiantuntija Outi Laikko kaupungin keskuhallinnosta. Tutkimusohjelman koordinaattorina on toiminut Virpi Hirvensalo Turun yliopistosta.

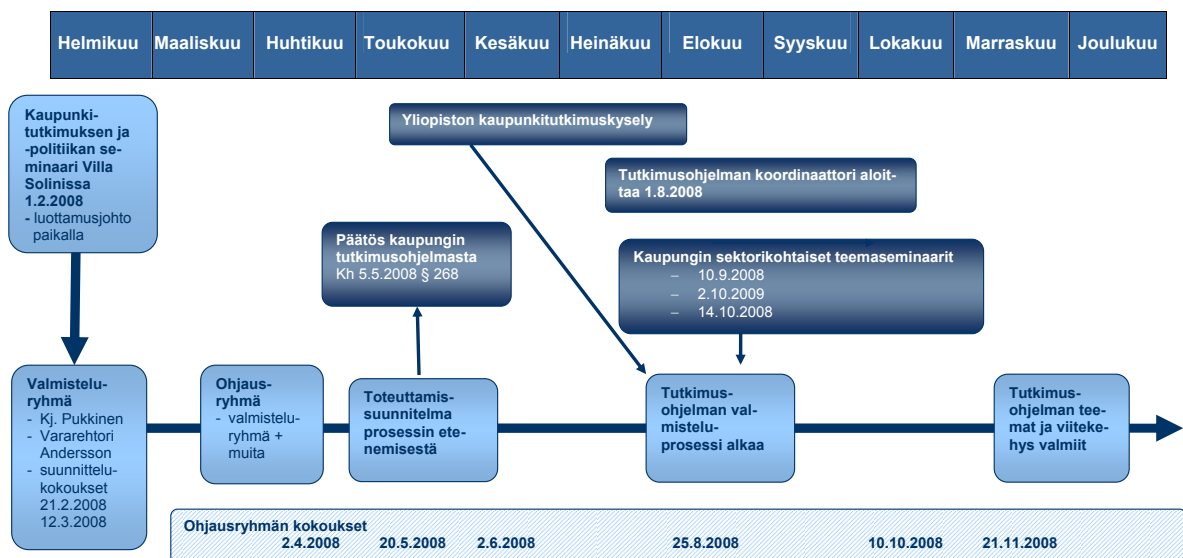
Ohjausryhmä on kokoontunut säännöllisin väliajoin keskustelemaan ja päättämään tutkimusyhteistyön ja -ohjelman linjauksista sekä proses-

sin etenemisestä. Kaupungin tutkimusohjelman ja yhteistyörakenteen laatimisen aloittaminen hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 5.5.2008 (§ 268).

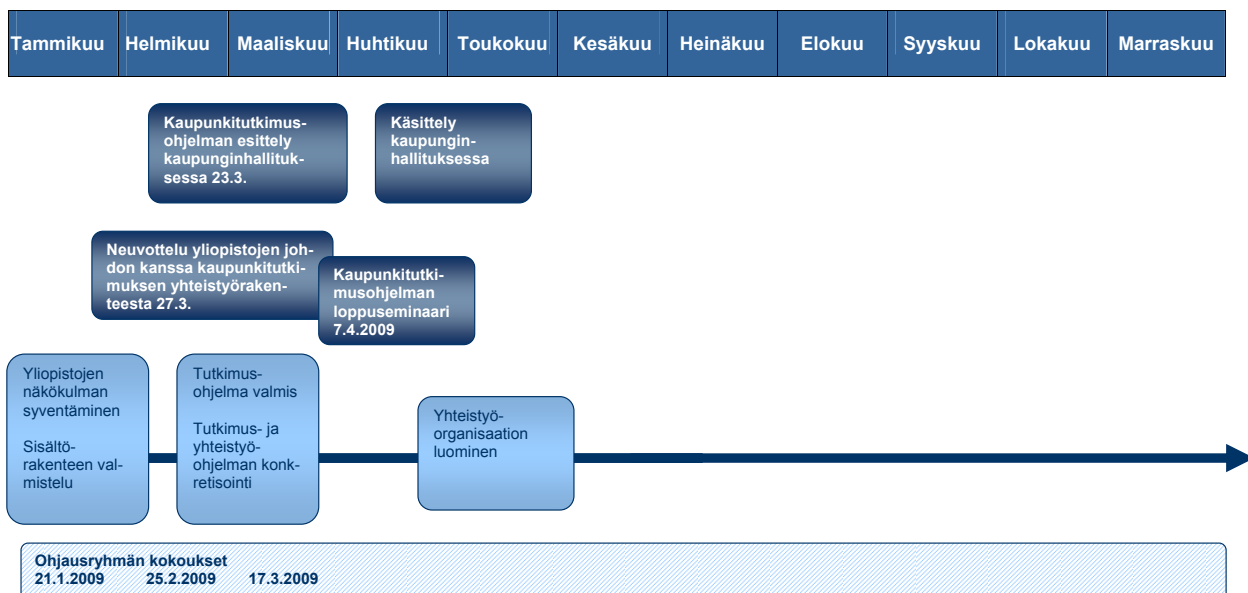
Kaupungin tutkimusohjelman valmistelu aloitettiin varsinaisesti kesällä 2008 Harri Anderssonin toteuttamalla kyselyllä turkulaisten yliopistojen kaupunkitutkimusta harjoittaville oppiaineille niiden kaupunkitutkimuksen luonteesta. Tutkimusohjelman valmistelemiseksi palkattiin 1.8.2008 koordinaattoriksi kaupunkimaantieteilijä, filosofian tohtori Virpi Hirvensalo.

Kaupungin puolella tutkimustarpeiden selvittäminen käynnistettiin järjestämällä teemaseminaareja osaamis- ja elinkeinotoimen (10.9.), palvelutoimen (2.10.) ja ympäristötoimen (14.10.) johtoryhmille. 2.9.2008 järjestetyssä virastopäällikköpalaverissa esiteltiin tutkimusohjelman valmistelemista, ja tilaisuuden jälkeen lähetettiin sähköpostikysely palaveriin osallistuneille kaupungin tutkimustarpeiden kartoittamiseksi. Näiden lisäksi kaupunkia kiinnostavia tutkimuskysymyksiä on kerätty haastatteleamalla kaupungin hallinnon henkilöstöä. Haastateltujen henkilöiden nimet on mainittu tutkimusohjelman lähdeluettelossa.

Mahdollisia tutkimusaiheita saatiin kerättyä suuri määrä. Marraskuun lopulla 2008 edellä mainitun kartoituksen pohjalta määritettiin tutkimusohjelman neljä teemaa. Marraskuussa valmistui myös tutkimusohjelman viitekehys, jossa käsitellään

Kuva 4a. Turun kaupungin ja yliopistojen kaupunkitutkimusyhteistyön ja tutkimusohjelman eteneminen vuonna 2008.

Kuva 4b. Turun kaupungin ja yliopistojen kaupunkitutkimusyhteistyön ja tutkimusohjelman eteneminen vuonna 2009.

Turun kaupunkipoliittista asemaa ja suurkaupunkipoliittikkaa Suomessa, Ruotsissa ja Saksassa sekä luodaan katsaus suomalaisen ja pohjoismaalaisen kaupunkitutkimuksen tilaan.

Tammikuussa 2009 haastateltiin yliopistojen kaupunkitutkimusta tekeviä oppiaineita niiden mahdollisuuksista ja halukkuudesta vastata kaupungilta esiin nostettuihin tutkimusaiheisiin (kuva 4b). Tutkimusohjelman valmistumista esiteltiin työ- ja elinkeinoministeriön sekä muiden kaupunkien edustajille 9.3. 2009 kaupunkipoliittisen yhteistyöryhmän II kaupunkitutkimusseminaarissa Turun kaupungintalolla. Kaupunginhallituksessa tutkimusohjelmaa esiteltiin 23.3.2009. Tutkimusohjelman yhteistyörakenteen toteuttamisesta keskustelivat kaupunginjohtaja Pukkinen sekä Turun yliopiston rehtori Keijo Virtanen, vararehtori Harri Andersson sekä Åbo Akademin rehtori Jorma Mattinen 27.3.2009. Tutkimusohjelma valmistui maaliskuun lopulla ja se julkistettiin 7.4.2009 järjestetyssä seminaarissa, jossa esiteltiin ohjelman sisältöä sekä yliopistojen oppiaineiden että kaupungin hallinnon edustajille.

Tutkimusohjelman julkistamisen jälkeen jatketaan yhteistyörakenteen kehittämistä ja päätetään niistä tutkimusaiheista, joita ensisijaisesti aloitetaan toteuttamaan.

1.4. Tutkimusyhteistyön tavoitteet ja ohjelman tulosten arviointi

1.4.1. Alkuvaiheen tavoitteet

Alkuvaiheessa tutkimusyhteistyössä on ollut tavoitteena laatia tutkimusohjelma, jossa määritetään yhteiset painopisteet. Lisäksi tavoitteena on ollut suunnitella yhteistyölle toimiva yhteistyörakenne, jonka avulla tuotetaan tietoa kaupunkija koskevan yhteiskunnallisen keskustelun sekä päätöksenteon pohjaksi. Yhteistyörakenteen kehittämistä jatketaan tutkimusohjelman julkistamisen jälkeen. Tavoitteena on muodostaa kaupungille itsenäinen kaupunkitutkimusyksikkö, johon yliopistot osallistuvat tietyin resurssein.

1.4.2. Tutkimusohjelman tavoitteet

Varsinaisen tutkimusyhteistyön käynnistyttyä tavoitteita voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta: ensinnäkin tutkimusohjelman tavoitteina (kuva 5) ja toiseksi tutkimusyhteistyön tiivistämisen tavoitteina (kuva 6).

TUTKIMUSOHJELMAN TAVOITTEENA ON KEHITTÄÄ TURKUA:

Osaavana ja menestyvänä kaupunkina tuottamalla tutkimustietoa ensinnäkin elinkeinoelämän

tavoitteiden edistämiseksi selvittämällä kaupungin ja kaupunkiseudun menestymisen edellytyksiä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten esimerkiksi elinkeinorakenteen uudistamista ja kansainvälisesti parhaita käytäntöjä. Toiseksi tutkimusta voidaan suunnata elinkeinoelämän ja koulutuksen kohtaamisen kysymyksiin sekä työelämän ja nuorten tarpeiden selvittämiseksi koulutuksen järjestämiskysymyksissä. Kolmanneksi on mahdollista selvittää kaupungin vetovoimaisuuden ja imagon kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä. Tässä kaupungin historian esille tuominen ja siihen liittyvän tiedon tuottaminen on eräs oleellinen näkökulma, joka myös vahvistaa kaupunkilaisten identiteettiä. Neljänneksi toimivien suhteiden rakentamista Turun kaupungin kanssa yhteistyössä oleviin kuntiin ja kaupunkeihin sekä muihin kumppaneihin voidaan edesauttaa tuottamalla tutkimustietoa kaupunkiseudun sisäisen kehityksen hallinnasta sekä kaupunkiseudun roolista osana kansallista ja kansainvälistä aluepolitiikkaa.

Ihmisläheisenä kaupunkina tutkimalla kaupunkilaisten elintapoihin, elinoloihin, hyvinvointiin sekä kaupunkiturvallisuuteen liittyviä aihepiirejä. Tutkimus- ja kehittämistyötä tarvitaan myös kulttuurisen monimuotoisuuden huomioonottamiseksi kaupungissa. Tämä tarkoittaa niin maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvää tutkimusta kuin erilaisten kulttuuristen ryhmien osallistamista ja heidän osaamisensa hyödyntämistä kaupungin ja kaupunkilaisten hyväksi.

Kestävän kehityksen kaupunkina tuottamalla tutkimustietoa maankäytön, kaavoituksen, asumisen ja seudullisen sekä paikallisen liikenteen kehittämiseksi sekä ilmastonmuutoksen vaikutusten ja suhteiden selvittämiseksi edellä mainittuihin aihepiireihin. Maankäyttöön ja kaavoitukseen liittyen tutkimusta tarvitaan erityisesti ennakointiin ja monialaisen tiedon hallintaan soveltuvien välineiden kehittämiseksi.

TUTKIMUSOHJELMAN TAVOITTEENA ON KEHITTÄÄ TURKUA

OSAAVANA JA MENESTYVÄNÄ KAUPUNKINA

tuottamalla tutkimuksellista tietoa elinkeinoelämän tavoitteiden edistämiseksi, kaupungin vetovoimaisuuden ja imagon muokkaamiseksi huomioiden kaupungin historiallisen erityisyyden sekä edesauttamalla toimivien suhteiden rakentamista Turun kaupungin kanssa yhteistyössä oleviin kumppaneihin.

IHMISLÄHEISENÄ KAUPUNKINA

kiinnittämällä huomiota kaupunkilaisten hyvinvointiin, paikalliseen identiteettiin sekä kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

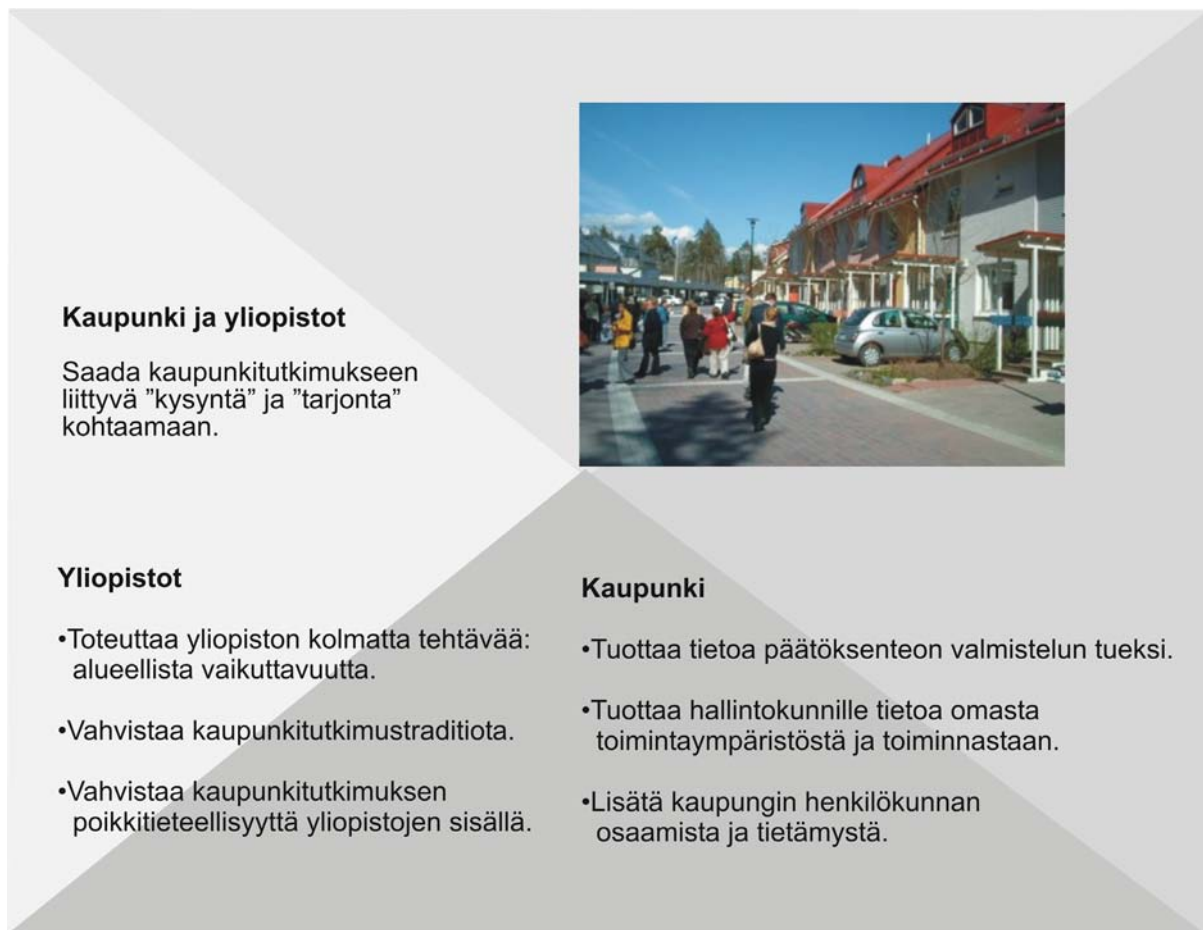
KESTÄVÄN KEHITYKSEN KAUPUNKINA

sitä tukevin maankäytön, asumisen ja liikenteen ratkaisuin

HYVÄN HALLINNON JA HALLINNAN KAUPUNKINA

kehittäen kaupungin palveluiden ja työprosessien toimivuutta sekä huomioiden myös paikallisen demokratian näkökulmat.

Kuva 5. Turun kaupunkitutkimusohjelman 2009–2012 tavoitteet.

Kuva 6. Turun kaupungin ja yliopistojen välisen kaupunkitutkimusyhteistyön tavoitteet.

Hyvän hallinnon ja hallinnan kaupunkina tuottamalla tietoa kaupungin palveluiden ja työprosessien toimivuuden kehittämiseksi. Tutkimusta tarvitaan myös paikallisesta demokratiasta: päätöksenteon läpinäkyvyydestä ja edustuksellisen demokratian toimivuudesta. Lisäksi tutkimusta tarvitaan kehittämään mittareita kaupungin toiminnan ja tavoitteiden arvioimiseksi.

1.4.3. Tutkimusyhteistyön tavoitteet

Tutkimusyhteistyön tavoitteita voi tarkastella sekä kaupungin että yliopistojen näkökulmasta (kuva 6). Kaupunki tarvitsee ensinnäkin tietoa, jota voidaan käyttää päätöksenteon valmistelun tukena. Tätä tarvitaan erityisesti silloin kun käytössä olevat toimintamallit eivät enää vastaa tarkoitustaan. Esimerkkinä tästä on nykyinen kuntien murrostilanne, jossa on tarpeen uudistaa kuntien rakennetta ja palveluita seutujen toiminnallista kehitystä vastaavaksi.

Toinen tutkimusyhteistyön tavoite kaupungin näkökulmasta on tuottaa hallintokunnille tietoa

omasta toimintaympäristöstä ja toiminnastaan. Kolmas tavoite on lisätä kaupungin henkilökunnan osaamista ja tietämystä esimerkiksi uusien menetelmien avulla.

Yliopistojen näkökulmasta tavoitteena on ensinnäkin toteuttaa yliopiston kolmatta tehtävää. Yliopistot ovat olleet vuorovaikutuksessa niin ympäröivien alueiden kanssa niin kauan kuin ovat olleet olemassa, mutta yliopistolakiin vaikuttaminen on kirjattu vasta viime aikoina. Yliopistolain § 4:n mukaan ”tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta”.

Toisena tavoitteena on vahvistaa kaupunkitutkimusperinnettä turkulaisissa yliopistoissa. Kaupungin hallintohenkilöstön ja yliopistojen tutkijoiden väliset keskustelut tuottavat uusia havaintoja, kysymyksiä ja näkökulmia nopeasti muuttuvasta kaupungista. Nämä toimivat sytykkeenä uudelle kaupunkitutkimukselle.

Kolmantena tavoitteena on vahvistaa kaupunkitutkimuksen poikkitieteellisyttä yliopistojen sisällä. Kansainvälinen ja kansallinen tieteellinen yhteistyö on lähtökohta menestyksekkään tutkimuksen toteuttamiselle, mutta uusia ideoita ja näkökulmia voi syntyä myös paikallisten kaupunkitutkijoiden kesken. Turkulaisissa yliopistoissa tutkitaan kaupunkia ja siihen liittyviä ilmiöitä erilaisilla teoreettisilla ja metodologisilla lähestymistavoilla sekä erilaisin kysymyksenasetteluin. Toisaalta voidaan tehdä tutkimusta myös samoista asioista. Tieteidenvälisen vuoropuhelun lisääminen auttaa pääsemään eroon päällekkäisyydestä sekä tuomaan uutta näkökulmaa eri oppiaineiden tutkimukselle. Tämä vaatii pitkäjänteisyyttä, sillä eri tieteenalojen välisen toimivan yhteyden syntyminen esimerkiksi erilaisten ”tutkimuskielten” ja lähestymistapojen vuoksi vie aikansa. Sekä kaupungin että yliopistojen yhteisenä tavoitteena on koordinaation avulla saada kaupunkitutkimukseen liittyvä ”kysyntä” ja ”tarjonta” kohtaamaan.

1.4.4. Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Tutkimusohjelman ja tutkimusyhteistyön tavoitteiden toteutumista asetetaan ohjelmakauden jälkeen arvioimaan ulkopuolinen asiantuntijaraati. Sen tehtävänä on tarkastella tutkimusohjelman vaikuttavuutta ja tutkimusyhteistyön toimivuutta. Sen sijaan ohjelmassa tuotettujen julkaisujen tieteellisen sisällön arviointi ei kuulu asiantuntijaraadin toimenkuvaan, vaan se katsotaan tieteenalojen sisäiseksi tehtäväksi. Tarkemmat tavoitteet tutkimusohjelmalle asetetaan tutkimusyhteistyöhankkeista sopimisen jälkeen.

1.5. Tutkimusyhteistyön tiivistämisen hyödyt ja tulosten soveltaminen käytäntöön

1.5.1. Tutkimusyhteistyön hyödyt kaupungille ja tutkimustulosten soveltaminen

Kaupungilla on paljon omaa asiantuntemusta sen toiminta-alueisiin liittyen, mutta sen lisäksi tarvitaan useisiin kysymyksiin liittyvää erikoisosaamista. Tätä on usein teetetty konsulttityönä. Yliopistojen ja kaupungin tutkimusyhteistyön tiivistämisessä erikoisosaamista on mahdollista hankkia yliopistoilta joko konsulttien tuottaman tutkimustiedon syventämiseksi ja täydentämiseksi tai sen korvaamiseksi. Monipuolinen yliopistoasiantuntemuksen käyttö edistää myös kaupungin

luovaa imagoa (tutkimusyhteistyön tiivistämisen hyödyt kuvassa 7).

Tutkimusyhteistyö voi edesauttaa taloudellisten säästöjen aikaansaamisessa, kaupungin toiminnan tehokkuuden lisäämisessä tai muunlaisessa kehittämisessä. Taloudellisia ja tehokkuusetuja voi tuoda esimerkiksi paikkatiedon menetelmien hyödyntäminen palveluverkkojen ja muun kaupungin toiminnan järjestämisessä kuntarajat ylittäen. Muunlaisesta kaupungin toimintaa hyödyttävästä tutkimuksesta voisi mainita erilaisten kaupungin kehittämisvälineiden laatimisen. Näitä voivat olla esimerkiksi erilaiset strategiat, politiikat, ohjelmat, projektit tai mittarit, kuten esimerkiksi kaupungin kestävän kehityksen tilaa indikoivat mittaristot.

Tutkimusyhteistyö voi sisältää myös erilaisten kaupungin toimintaa hyödyttävien menetelmien välittämisen kaupungin käytännön toimintaan. Esimerkkinä tästä ovat paikallista demokratiaa edistävien kaupunkilaisia ja kaupungin eri toimijaryhmiä eri tavoin osallistavien menetelmien kuten delfoi-menetelmän (edesauttaa eri osallistujaryhmien ajatuksenvaihtoa ja päätöksentekoa) tai osallistavan GIS:in (yhdistää osallistumisen digitaalisiin geospaatialisiin tekniikoihin) käyttö. Eräänä esimerkkinä voi mainita myös tiedon tuottamisen ilmastonmuutoksen vaikutuksista kaupunkiseudun tasolla ja vaihtoehtoisia malleja siitä, millaisia toimenpiteitä ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi olisi mahdollista tehdä. Tuloksena voi syntyä myös esimerkiksi kulttuurinen monimuotoisuusohjelma Turulle, joka antaa suuntalinjoja sille, miten erilaiset sosiaaliset ryhmät saadaan osalliseksi kaupungin toiminnasta ja toisaalta miten kaupunki ja kaupunkilaiset voivat hyötyä eri kulttuureistaan ja niihin liittyvästä osallistamisesta.

Eräänä esimerkkinä ja vertailukohtana nyt suunniteltavalle tutkimusyhteistyölle on 2000-luvun alussa toteutettu Itä-Turun tavoite 2 -ohjelma. Siinä Turun kaupunki, Turun yliopiston useat oppiaineet ja paikalliset toimijat työskentelivät yhteistyössä ja tulokset olivat monipuoliset: alueen asukkaiden kokemusten mukaan Itä-Turun positiivinen aluekehitys parani ja suhteelliset erot ohjelma-alueen ja Turun muiden asuinalueiden välillä osittain kaventuivat. Asukkaat kokivat vaikuttamis-mahdollisuutensa parantuneen. Ohjelman toteutuksessa nousi myös esiin elinkeinoihin liittyviä toimintamalleja, joita hyödynnettiin palveluiden

kehittämisessä. Lisäksi Itä-Turun fyysinen ympäristö kohentui monien ympäristön rakentamis- ja kunnostamistoimenpiteiden avulla.

Nyt kehitettävän tutkimusyhteistyön vahvana pohjana on turkulaisissa yliopistoissa tehtävä korkeatasoinen tutkimustyö, jonka tuloksia pyritään saattamaan myös kaupungin hyödyksi. Jotta yhteistyö on kannattavaa kaupungille ja kaupunkilaisille, tarvitaan tutkimuksen lisäksi yhteisesti toteutettavaa kehittämistyötä ja soveltamista. Tutkimusohjelman toteuttamisessa tullaan kiinnittämään erityistä huomiota kaupungin toiminnan konkreettiseen edistämiseen tutkimustiedon avulla. Tulosten soveltaminen voi tapahtua esimerkiksi siihen tarkoitettujen julkaisujen muodossa, yhteisinä kehittämishankkeina, yhteisissä työryhmissä, seminaareissa tai vaikkapa opiskelijoiden seminaarityöskentelynä.

1.5.2. Hyödyt yliopistojen näkökulmasta

Yliopistojen näkökulmasta yhteistyön tiivistämisen hyödyt on esitetty kuvassa 7. Yliopistojen on mahdollisuus tutkimusyhteistyön kautta saada aikaisempaa helpommin tutkimukselle haastavaa ja käytäntöön liittyvää palautetta kaupungin hallinnon näkökulmasta sekä vinkkejä mahdollisista uusista tutkimusaiheista. Teoriamuodostukseen tarvitaan ymmärrystä paikallisista prosesseista ja niiden merkitysrakenteista. Kaupungin hallinnon ja tutkijoiden väliset keskustelut nopeasti muuttuvan kaupungin havainnoista, tutkimusongelmista ja kysymyksistä auttavat tutkijoita osaltaan kaupunkikehityksen jäsentämisessä.

Yhteistyön tiivistämisen yhteydessä toteutettava koordinaatio systematisoi kaupunkitutkimusta ja tuo mahdollisesti uusia näkökulmia oppiaineiden kaupunkitutkimuksen perinteisiin. Tämä puolestaan vahvistaa kaupunkitutkimuksen harjoitta-

Kaupunki

Erikoisasiantuntemusta joustavasti erilaisiin keskusjohdon ja hallintokuntien tarpeisiin.

Kaupungin luovan imagon edistyminen.

Mahdollisten taloudellisten säästöjen aikaansaaminen, kaupungin toiminnan tehostaminen tai muunlainen kehittäminen.

Yliopistot

Tutkimukselle haastavaa palautetta kaupungin toimijoilta.

Kaupunkikehityksen jäsentämiseen apua.

Kaupunkitutkimuksen systematisointi ja perinteen vahvistuminen.

Kaupunki ja yliopistot

Yhteistyösuhteiden lisääntyminen organisaatioiden sisäisesti ja välisesti.

Julkisen keskustelun (paikallinen media) tietoperustan vahvistuminen.

Kuva 7. Tutkimusyhteistyön tiivistämisen hyödyt sekä Turun kaupungille että turkulaisille yliopistoille.

mista turkulaisissa yliopistoissa. Lisäksi tutkimustyöhön on saatavissa kaupungilta taloudellisia edellytyksiä sekä muuta materiaalista tukea.

1.5.3. Hyödyt kaikkien osapuolien näkökulmasta

Sekä kaupungille että yliopistoille on hyötyä kaupunkitutkimuksen näkyvyyden paranemisesta ja perustellun kaupunkitutkimuksellisen tiedon välittämisestä julkiseen keskusteluun paikalliselle medialle. Sekä kaupunkitutkimuksen tarpeiden että tarjonnan koordinoimisella pyritään lisäämään toisaalta tietoutta siitä, missä ja minkälaisista aiheista tutkimusta tarvitaan ja toisaalta missä sitä tuotetaan. Eräs tähän liittyvä mahdollisuus on toteuttaa opiskelijoille kaupungin toimintaan liittyviä tutkimusaiheita tarjoava graduaihepankki.

Ohjelman avulla tuotetaan tutkimustietoa, joka on sovellettavissa nopeasti käytäntöön, esimerkiksi selvitysten tai kyselyjen toteuttamisen muodossa. Toisaalta myös pidempilinjaisesta tutkimuksesta on hyötyä kaupungille. Esimerkiksi kaupunkilaisten hyvinvoinnissa tapahtuvien muutosten seurantatutkimuksen avulla voidaan suunnata tukitoimenpiteitä oikeisiin kohteisiin ja osaltaan myös kehittää kaupungin palvelujärjestelmää. Pitkäjänteisellä tutkimustyöllä saavutetaan laadukkaita tutkimustuloksia kaikkien osapuolten hyväksi ja sen pohjalta kaupungin on mahdollista rakentaa käytännön toimintaansa.

Toimivien yhteistyösuhteiden syntyminen sekä kaupungin että yliopistojen toimijoiden välillä vie aikaa ja niistä saatava hyöty realisoituu vasta toiminnan vakiinnuttua. Myös tästä syystä pitkäjänteisyys yhteistyössä on tärkeää.

1.6. Monitieteisyys tutkimusohjelman vahvuutena

Tutkimusohjelmassa on neljä teemaa: Osaava ja menestyvä kaupunki, Kestävä kehitys ja ehea kaupunkirakenne, Hyvinvoiva ja sosiaalisesti elinvoimainen kaupunki sekä Hyvän hallinnon kaupunki. Näihin teemoihin liittyy kahdeksantoista tutkimusaihekokonaisuutta, jotka on esitelty kuvassa 8. Aihekokonaisuudet liittyvät monilta osin toisiinsa etenkin teema-alueiden sisällä, mutta yhteyksiä on myös aihekokonaisuuksien välillä. Esimerkiksi aihekokonaisuus ”Monimuotoisuus voimavarana” käsittelee myös paikalliseen demokratiaan liittyviä näkökulmia ja väestönmuu-

toksia tarkasteleva aihekokonaisuus kuten myös segregaatiotutkimus luovat tietoa, jota voi käyttää esimerkiksi kaavoituksen ja maankäytön sekä hyvinvointiin ja sosiaalisiin aiheisiin liittyvässä tutkimuksessa.

Tutkimusaiheet voi nähdä myös poikkiorganisatorisina sekä kaupungin että yliopistojen katantokannoista. Kaupungin hallinnossa monet aiheista koskettavat useaa eri hallintokuntaa tai virastoa. Yliopistoissa pääosaa aiheista tutkitaan useassa oppiaineessa. Monitieteiselle ja useita näkökulmia yhdistävälle tutkimukselle on siis vahvat lähtökohdat olemassa.

Ohjelmassa on tarkoitus toteuttaa tutkimusta monenlaisilla lähestymistavoilla. Kunta- ja palvelurakennemuutuksesta voidaan tutkia esimerkiksi analyysoimalla esitettyjen toimenpiteiden ennakko- ja vaikutuksia. Kaupunkilaisten hyvinvoinnin, elintapojen ja -olojen selvittämiseksi tarvitaan kuvailevaa ja selittävää tutkimusta tuomaan esille esimerkiksi sosiaalisia olosuhteita ja alueellisia hyvinvointieroja kaupungissa. Myös arvioivaa tutkimusta tarvitaan, esimerkkinä tästä ovat vaikuttavuusarviointit kaupungin eri sektoreiden, kuten opetuksen tai sosiaali- ja terveystoimen päätöksien ja euromääräisten panostusten määrittämiseksi.

Tutkimusta tarvitaan myös ilmastonmuutoksen merkityksestä kaupungeille ja keinoista lieventää vaikutuksia paikallisella tasolla. Kaupunkien ympäristö ja luonto ovat yleisesti aihepiirejä, joiden tutkimiseen sopii luonnotieteellistä ja kulttuurista tai yhteiskunnallista tutkimusta yhdistävä hybridinen tarkastelutapa. Voidaan esimerkiksi tehdä tilastoja kaupungin lämpötilojen kehityksestä tiettyinä ajanjaksona, ja niiden avulla luoda kuvaus kaupunki-ilmastosta. Tätä tietoa voi käyttää puolestaan esimerkiksi kaupungin ympäristönhallintaan tai kaupunkisuunnitteluun liittyvien mallien kehittämisessä.

Kaupunkitutkimuksessa oleellinen lähestymistapa on vertailtavuus sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Esimerkkinä tästä on paikalliseen demokratiaan ja politiikkaan liittyen kaupungin päätöksentekokäytäntöjen ja läpinäkyvyyden vertaaminen muiden vastaavien kaupunkien käytäntöihin. Eri kaupunkien käytäntöjä vertailemalla voi paikallistaa omia heikkouksiaan ja vahvuuksiaan ja siten myös suunnata mahdollista kehittämistyötä.

Kuva 8. Turun kaupunkitutkimusohjelman 2009–2012 neljä tutkimusteemaa ja niihin liittyvät aihekokonaisuudet.

Yliopistoasiantuntemus voi tuoda myös ajallista ulottuvuutta kaupungin käytännönläheisiin tutkimustarpeisiin. Historiallinen näkökulma syventää tämänhetkisten aiheiden tarkastelua ja tuo vertailukohtia nykyisille päätöksille ja toiminnalle. Historiallinen tutkimus auttaa hahmottamaan sitä mikä Turussa on tyypillistä ja erityistä. Tulevaisuuteen suuntaava tutkimus voi olla ennakointia, tulevaisuuden rakentamista, vaihtoehtoisten kehityskulkujen ja trendien esittämistä ja analysointia tai näihin liittyvää normatiivisten ja eettisten tavoitteiden pohdintaa.

1.7. Tutkimusohjelman voimavarat ja kaupungin kansainvälinen toiminta

Turun kaupungin talousarviossa vuodelle 2009 on varattu 700 000 euron määräraha korkeakoulujen ja kaupungin yhteistyöhön. Tästä rahoitetaan muun muassa jo aiemmin alkaneita professoreja, kuten viisivuotinen innovaatio-, teknologia- ja tiedepolitiikkaprofessori ja viisivuotinen professori informaatioteknologian laitokselle, jonka

erityisalana on nanoelektroniikka. Lisäksi tuetaan Turun kauppakorkeakoulun ICT-liiketoiminnan profesuuria ja koneteknologian etälahjoitusprofessuuria. Pro gradu -tasoisten Turun kaupunkitutkimuksen aihepiiriin kuuluvien tutkielmien tukemiseen on talousarviossa varattu 20 000 euroa. Tutkimusyhteistyötä on mahdollista rahoittaa tämän lisäksi myös hallintokuntien määrärahoista.

Lisäksi kaupunginvaltuusto on varannut vuoden 2009 talousarvioon erillisen määrärahan korkeakouluopiskelijoille järjestettävien harjoittelujaksojen kustannusten kattamiseen. Keskitetty määrärahavara on yhteensä 60 000 €. Hallintokunnat voivat hakea määrärahaa käyttöönsä harjoittelupaikkojen toteuttamista varten. Yhtenä rahoituksen myöntämisperiaatteena on kaupunkitutkimusohjelman teemojen hyödyntäminen. Välillisesti kaupunki tukee myös innovaatioympäristön tutkimusta elinkeinomäärärahoihin panostamalla kehittämissyhtiöihin, jotka vastaavat bio-, ICT- ja meriklusterien kehittämisestä ja siihen liittyvästä yhteistyöstä turkulaisten korkeakoulujen kanssa.

Yliopistojen ja kaupungin edustajien yhteisesti muodostamat tutkimusryhmät voivat tutkimusohjelman käynnistyttyä hakea ulkopuolista rahoitusta muun muassa Suomen Akatemialta, Tekniikan edistämiskeskukselta (TEKES), Kunnallissalan kehittämissäätiöstä, Työsuojelurahastosta, Kiinteistösäätiöstä, Urbanismi-säätiöstä ja Varsinais-Suomen liitolta. Lisäksi Euroopan Unionilla on useita tutkimus- ja rahoitusohjelmia, kuten EU:n tutkimuksen seitsemäs puiteohjelma (2007–2013), joista kaupungin ja yliopistojen toimijat yhdessä tai verkottuneena muiden suomalaisten kaupunkien toimijoiden kanssa voivat hakea rahoitusta.

Turun kaupungin kansainvälistä tutkimustoimintaa toteutetaan kaupungin tilasto- ja tutkimusyksikön toimesta tuottamalla tilastotietoja Nordstat-tietokantaan, joka käsittää informaatiota pohjoismaisista suurkaupungeista ja kaupunki-seuduista. Euroopan tasolla tilasto- ja indikaattoritietoa toimitetaan kaupunkivertailujen tueksi EU:n tilastokeskuksen Eurostatin laajaan Urban Audit -tietokantaan. Järjestelmässä on mukana yli kolmesataa suurta ja keskisuurta kaupunkia 27 maasta.

Turku on mukana myös Eurocities -järjestön toiminnassa sekä ainoana suomalaiskaupunkina Cities for Local Integration Policies (CLIP)-hankkeessa, jossa käsitellään muun muassa maahanmuuttaja-asioita. Edellä mainittujen tutkimusyhteistyösuhteiden lisäksi kaupungin hallintokunnilla on omat kansainväliset tutkimukseen liittyvät verkostonsa.

Turun ja Varsinais-Suomen alueellista tunnettavuutta ja näkyvyyttä Brysselissä edistää Eurooppa-toimisto. Se edistää tutkimusohjelman toteuttamisen kannalta keskeisiä painopistealueita: EU:n aluepolitiikkaa, tutkimusta ja innovaatioita, koulutuspolitiikkaa, EU:n meripolitiikkaa, liikennepolitiikkaa, Itämeren alueen yhteistyöky-symyksiä, pk-yritysasioita EU-tasolla sekä kulttuuripolitiikkaa.

Itämereen liittyvä toiminta on monipuolista. Turku on aktiivisesti mukana Union of the Baltic Cities (UBC) -kaupunkiverkostossa, johon kuuluu noin sata kaupunkia eri Itämeren maista. Turku on verkoston varapuheenjohtaja ja UBC:n ympäristökomissio on sijoitettu Turkuun.

Itämeren alueen yhteistyöhön liittyen huomionar-

voista on, että Euroopan Unionille ollaan luomassa erityistä Itämeristrategiaa. Työ on käynnistynyt komissiossa keväällä 2008. Komissio on määritellyt strategialle neljä päätavoitetta: kestävä ympäristö, kukoistava talousalue, houkuttelevuus ja saavutettavuus sekä turvallisuus.

2. TUTKIMUSAIHEET

2.1. Johdatus tutkimusaiheisiin

Kaupungit tarvitsevat tutkimustietoa muuttuvien tilanteiden hallintaan. Maailmanlaajuiset ilmiöt kuten uuden teknologian tai globaalien talouden kehitys ja ilmastonmuutos edellyttävät kaupungeilta reagoimista. Yhteiskunnan rakenteelliset muutokset, esimerkiksi ikärakenteisiin tai talouteen liittyen vaikuttavat muun muassa kaupunkien palvelurakenteisiin sekä kaavoitus- ja maankäyttötarpeisiin. Kansallisella tasolla kau-

punkikehityksen kannalta keskeisiä trendejä ovat kaupungistumisen jatkuminen ja maahanmuuton voimistuminen. Urbanisoituminen ja monikulttuuristuminen tulevat asettamaan kaupungeille uusia haasteita. Kaupunkeihin kohdistuvat muutokset ovat aikaisempaa nopeampia ja kehityskulut ovat heikommin ennakoitavissa. Kaupunkipolitiikan toteuttamiseksi tarvitaan monitieteistä ja kansallisesti sekä kansainvälisesti vertailevaa kaupunkitutkimuksen tietoa paikallisista ja alueellisista lähtökohdista.

Tässä osassa esitellään Turun kaupunkitutkimusohjelman tutkimusteemat ja -aihekokonaisuudet. Jokaisen kokonaisuuden aluksi kuvataan aihepiiriä yleisesti ja valotetaan sitä, miksi aihekokonaisuus on tutkimuksellisesti tärkeä juuri nyt. Tämän jälkeen tarkastellaan Turun kaupungin puolelta esiinnostettuja tutkimuskysymyksiä. Yliopistojen oppiaineiden osaamista edellä mainittuihin aiheisiin liittyen on tässä yhteydessä tuotu esiin tutkimusryhmittäin. Yksityiskohtaisesti oppiaineiden kaupunkitutkimusta tarkastellaan osassa III. Luettelo aihe-esittelyjen lähteistä sekä muusta aiheeseen läheisesti liittyvästä kirjallisuudesta on julkaisun lopussa.

Osan lopuksi esitellään Turku 2011 -kulttuuripääkaupunkiohjelmaa ja siihen kuuluvaa tutkimusta. Ohjelmien toteuttamisessa voidaan tehdä monenlaista yhteistyötä esimerkiksi yhteisinä tutkimushankkeina tai tutkimustulosten julkistamisessa. Yhteistyölle on hyvät mahdollisuudet olemassa, koska ohjelmien tutkimusaiheet täydentävät toisiaan eri tavoin lähestyvin teemoin. Turun kulttuuripääkaupunkiohjelma tuo Turun kaupunkitutkimusohjelmaan kulttuuriaiheiden tutkimusta sekä laajan kulttuurisen teeman. Kaupunkitutkimuksen pitkäjänteisyyttä edesauttaa se, että kulttuuripääkaupunkiohjelman poikkitieteellinen yhteistyön jatkumiselle Turun kaupunkitutkimusohjelmassa vuoden 2011 jälkeen on erittäin hyvät tieteelliset, verkostolliset ja hallinnolliset mahdollisuudet.

2.2. Osaava ja menestyvä kaupunki

2.2.1. Muuttuva elinkeinorakenne

Kaupungeista on tullut alueellisten, kansallisten ja kansainvälisten verkostojen solmukohtia. Samalla kilpailu kaupunkien ja kaupunkiseutujen välillä on kiristynyt. Kilpaillaan asukkaista, yrityk-

sistä, investoinneista ja julkisten sekä puolijulkisten organisaatioiden sijoittumisesta seudulle. Kiristyvään kilpailuun vaikuttavat taustalla laajat ilmiöt kuten globalisaatio, informaatioteknologian kehitys ja tiedon merkityksen kasvu sekä taloudellisen toiminnan uusi logiikka. Alueiden menestymisen keskeisiksi tekijöiksi on määritetty tieto, innovatiivisuus ja luovuus. Puhutaan luovan talouden tai tietointensiivisen globaalitalouden vaiheeseen siirtymisestä.

Kaupungin ja kaupunkiseudun menestymisen edellytyksiä on tutkittu paljon. Suomessa muun muassa professori Markku Sotarauta sekä tutkijat Nina Mustikkamäki ja Reija Linnamaa ovat tarkastelleet laajasti kyseistä aihepiiriä. Heidän tutkimuksiinsa perustuu seuraava kuvaus kaupunkien menestymisen edellytyksistä ja tekijöistä.

Kaupunkiseudun menestymisen edellytykseksi on määritetty muun muassa erikoistuminen, hyvä toiminnallinen rakenne ja hyvät verkostot. Paikallisella tasolla innovatiivisuutta voidaan edistää tukemalla yhteistyötä yritysten, oppi- ja tutkimuslaitosten sekä julkisen hallinnon kehittäjäorganisaatioiden välillä.

Menestymisen ”koviksi” tekijöiksi on nähty teknologiasuuntautunut tutkimus- ja kehittämistoiminta ja tuotannolliset sovellukset, sekä näiden muuttaminen liiketoiminnaksi. ”Koviin” tekijöihin luetaan myös toimiva infrastruktuuri ja hyvä saatavuus mukaanlukien myös toimiva logistiikka. Tulevaisuudessa ”pehmeiden” tekijöiden arvioidaan muodostuvan entistä tärkeämmiksi menestymisen kannalta. Näitä tekijöitä ovat ensinnäkin inhimillinen pääoma eli osaava, innovatiivinen ja korkeasti koulutautunut työvoima liittyen teknologiaan, sosiaalialaan, kulttuuriin, tieteeseen sekä kädentaitoihin. Toisena ”pehmeänä” tekijänä ovat sosiaaliset innovaatiot.

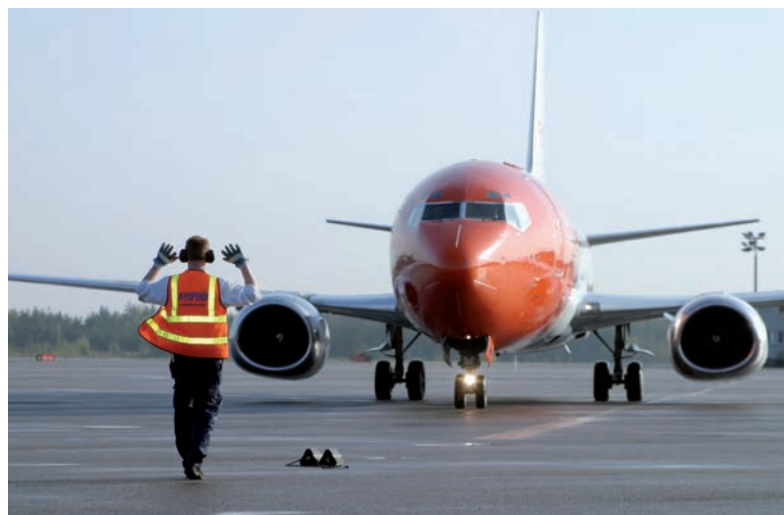
Turun kaupungin elinkeinopolitiikan uusista painotuksista päätetään syksyllä 2009 osaamis- ja elinkeinostrategian päivittämisen yhteydessä. Turun kaupungin ja kaupunkiseudun elinkeinoelämän vahvistamiseksi tulevaisuudessa tarvitaan tutkimusta ensinnäkin elinkeinorakenteen klusteripohjaisesta uudistamisesta ja kansainvälisesti parhaista käytännöistä. Olisi syytä selvittää, millaisia toimia uudistaminen edellyttää, esimerkiksi millaista innovaatiopolitiikkaa ja yrittäjyyttä tulisi tukea ja miten voimavarat tulisi suunnata. Lisäksi olisi tarpeen selvittää, mitkä ovat Turun elinkeino-

politiikassa painotettujen klustereiden välittömät ja välilliset työllistämisaikutukset. Tutkimusta kaivataan myös yritysten sijoittumispäätösten perusteluista. Erityisesti tähän liittyen mainitaan ICT-infrastruktuuriin liittyvien yritysten sijoittumispäätösten analysointi.

Tutkimusaiheena voi olla myös kaupan rakenteen kehittyminen Turun seudulla. Tähän voisi sisällyttää näkökulman muun muassa kaupan keskittymisestä ja sen vaikutuksista maankäyttöön sekä keskustan kehittämiseen. Eräänä yksityiskohtaisena tutkimusaiheena on mainittu uusien työpaikka-alueiden perustamiseen liittyvät moninaiset tekijät, kuten ympäristöasiat ja työviihtyvyys. Voisi selvittää, miten tällaiset tekijät otetaan huomioon työpaikka-alueen perustamisvaiheessa ja mikä niiden merkitys on lopulta työpaikka-alueen toiminnan kannalta.

Kulttuuri sen eri muodoissaan on alettu viime aikoina määrittää yhä keskeisemmin innovatiivisen ja luovan kaupungin rakennusaineeksi. Kulttuuriteollisuus on nähty piristysruiskeeksi urbaanille kehittämiselle ja kulttuurialat on tuotu monissa eurooppalaisissa suurkaupungeissa kokonaisvaltaisen kehittämispolitiikan osaksi. Tutkija Kimmo Kainulainen on tarkastellut kulttuurialaa suomalaisten kaupunkien menestystekijänä. Hänen mukaansa kulttuurin asema kaupunkimarkkinoinnin osa-alueena on vahvistumassa ja kulttuuri-imagojen merkitys suomalaisten kaupunkien maineen hallinnassa vahvistuu. Kulttuuri-imagojen kehittämiseen liittyy kuitenkin vielä useita haasteita, kuten se, miten luovuutta voidaan käytännössä konkretisoida. Turussa kulttuuri-imagoa kehitetään erityisesti luovan talouden ja kulttuuriryrittäjyyden klusteroitumiseen keskiaikateeman ohella. Kulttuurialojen osaamisklusterien tunnistaminen ja vahvistaminen voivat lisätä pitkällä aikavälillä alan työllistämismahdollisuuksia ja vahvistaa kulttuurikaupungin mainetta.

Merenkulkualan, logistiikan ja kulttuurin klustereihin liittyvää tutkimusosaamista on alue- ja ympäristötutkimuksen sekä kaupunkitalouden tutkimuksen ryhmissä. Rakennemuutoksia ja turkulaisen teollisuuden sekä elinkeinon historian tutkimusta on sekä kaupunkitalouden että humanistisen tutkimuksen ryhmissä.

2.2.2. Koulutuksen kehittämistarpeet ja tavoitteet

Suomalaisten suurkaupunkien eräisiin erityisesti niille kuuluviin haasteisiin sisältyvät koulutuksen kehittäminen ja sen erilaisten kohderyhmien huomioonottaminen. Haasteina ovat erityisesti erikielisten ja taustoiltaan eri kulttuureista lähtöisin olevien, lähtötasoltaan hyvinkin erilaisten oppilaiden integroiminen opetukseen ja myöhemmin työelämään.

Tutkimusta kaivataan työelämän ja nuorten tarpeiden tunnistamiseksi koulutuksen järjestämiskysymyksissä. Tutkimusta tarvittaisiin siitä, mitkä tekijät vaikuttavat nuorten valintoihin heidän koulutuksensa suhteen erityisesti ammatillisissa opinnoissa ja millaisia tarpeita turkulaisilla nuorilla on koulutukseen liittyen. Elinkeinoelämän tarpeita ja koulutuksen kohtaamista voisi tarkastella esimerkiksi klusterirakenteiden pohjalta.

Tutkimusta tarvitaan myös koulutuksen ja tutkimuksen keskittämisen vaikutuksista aluetalouteen ja kansalliseen kilpailukykyyn. Lisäksi opetuksen vaikuttavuuden arviointiin todettiin tarvittavan työkalua. Tulisi pystyä selvittämään, miten määritetään taloudellisten resurssien suuntaamisen vaikutukset lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä.

Turun kaupunki on tehnyt yhteistyötä Turun yliopiston kasvatustieteen sekä Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen kanssa useista aiheista. Tutkimusyhteistyötä toivotaan syntyvän tulevaisuudessa myös kaupunkitutkimuksen ohjelman kautta siihen kuuluviin aihepiireihin liittyen.

2.2.3. Kaupungin imago, vetovoimaisuus ja paikkamarkkinointi

Kaupunkien ja alueiden välisen kiristyvän kilpailun myötä kaupunkien vetovoimatekijöihin kiinnitetään huomiota, koska menestys kilpailussa riippuu siitä, miten osaamispääomaa onnistutaan houkuttelemaan ja muodostamaan verkostojen solmukohdiksi. Mahdollisten tulevien asukkaiden, osaajien, yritysten ja matkailijoiden tulisi löytää kaupunkiseudun mahdollisuudet. Tähän voi vaikuttaa kaupunkiseudun markkinoinnilla ja kaupunki-imagon kehittämisellä.

Turulla on erinomaisia aineksia kehittää imagoon ja vetovoimaisuuttaan sekä paikkamarkkinointiaan. Historia, kauppa, teknologia- ja bioalat sekä kansainväliset yhteydet ovat tekijöitä, joiden kautta nykyisin rakennetaan Turun imagoa. Elinkeinosektorilta tunnetaan perinteisesti satamatoiminnot ja matkustajaliikenne. Turkua markkinoidaan matkailu- ja tapahtumakaupunkina esimerkiksi urbaaniin kulttuuriin, kuten Ruisrockiin liittyen. Kulttuurin asema kaupunkimarkkinoinnin osa-alueena onkin vahvistumassa. Muita imagollisia tekijöitä ovat turkulaiset korkeakoulut ja yliopistot sekä akateeminen ja yleisesti koulutuksen pitkä perinne kaupungissa.

Kaupungin suhtautuminen menneisyyteen, sen käyttö, tuotteistus ja uudelleentuottaminen vaikuttavat kaupungin imagoon erityisesti Turussa. Esimerkkejä historian käytöstä Turun aktiivises-

sa imagontuotannossa ovat keskiaikamarkkinat, jotka kokoavat toimijoita sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta. Toinen esimerkki historian käytöstä imagon rakentamisessa on Vanha Turku -alueen kehittäminen. Alue rajautuu Turun tuomiokirkolta Aboa Vetus -museolle ja Hämeenkatuun. Siellä sijaitsevat Turun keskeiset historialliset kohteet. Kolmas esimerkki on Aurajoen ranta-alueen kehittäminen ja joen eri osien kuvaaminen eri aikakausien kaupunkirakentamista edustavina alueina. Myös Turun telakka-alueen säilyttäminen osana kaupungin historiallista perinnettä on hyvä esimerkki historian käytöstä kaupunki-imagon rakentamisessa. Näitä Turun imagoon liittyviä esimerkkejä on esitellyt muun muassa tutkija Topiantti Äikäs tutkimuksessaan Imagosta maisemaan.

Turun erityisellä historialla Äikäs näkee myös negatiiviset imagolliset seurauksensa: kaupunki voidaan nähdään kulttuurisesti ja sosiaalisesti ”suljettuna”. Nojautessaan historiaansa ja kansainväliseen traditioon sen voi ymmärtää eristäytyvän suhteessa muihin suomalaisiin kaupunkeihin. Negatiivinen näkemys Turun imagosta hahmottui Taloustutkimus Oy:n julkaisussa ”Kuntien VIP-imagotutkimus 2007”. Kysely koski suomalaisten yli 50 000 asukkaan kuntien tunnettuutta ja imagoa sekä imagojen vahvuuksia ja heikkouksia. Kysely suoritettiin päätökseentekoon osallistuville henkilöille. Sekä oman läänin sisällä että koko Manner-Suomessa Turkua arvostettiin erityisesti

vapaa-ajanviettomahdollisuuksien ja kunnallisten palveluiden osalta. Oman läänin sisäisessä vertailussa Turku sai huonoimman yleisarvosanan vertailukunnista, joita olivat Helsinki, Tampere, Oulu, Kuopio ja Jyväskylä. Kaikkien Manner-Suomen vastaajien vertailussa Turku oli myös vertailuryhmän viimeinen.

Sen sijaan Aulan, Vehkalahden ja Äikkään tekemässä Kaupunkimaine -tutkimuksessa vuodelta 2007 käsitys Turusta oli toisenlainen. Tutkimuksessa kartoitettiin työikäisten suomalaisten käsityksiä eräiden suomalaisten kaupunkien maineesta. Tämän tutkimuksen mukaan Turulla on hyvä maine. Positiiviset arviot koskevat erityisesti julkista kuvaa, miljöötä ja palveluita sekä johtamista. Negatiiviseksi maine muuttuu vastuun ja innovatiivisuuden osalta. Eräs syy negatiiviseen käsitykseen turkulaisesta vastuunkannosta on perinteinen mielikuva Turusta historiallisen kaupunkikuvansa tuhoajana voimakkaan kaupungistumisen aikoina 1970 – 1980-luvuilla.

Imagoon liittyvien toimenpiteiden kannalta ratkaisevaa on siihen liittyvä identiteetti ja sen vahvuus tai heikkous, mainitsevat tutkijat Kaj Zimmerbauer ja Timo Suutari. Turkulainen identiteetti ja siihen liittyvä imago on vahva, mutta mielikuva seututasosta on hajanainen. Asia muuttuu yhä tärkeämmäksi kaupunkiseutujen merkityksen vahvistuessa nykyisessä aluekehityksessä.

Tutkimusyhteistyötä tarvitaan kaupungin imagon ja vetovoimaisuuden kehittämiseksi. Kiinnostava aihepiiri tutkimukselle on esimerkiksi kulttuurin suhde matkailuun ja kaupungin talouteen. Mitkä ovat (kulttuuri)matkailun vetovoimatekijät, entä keinot tukea niitä Turussa ja Turun seudulla? Mikä on kulttuurielämän, erityisesti suur tapahtumien (esim. Tall Ships Race) taloudelliset vaikutukset kaupungille? Millaisin rahoitusmallein kulttuuria voi tukea?

Imagon rakentamisessa on olennaista se, että imago perustuu tosiasioihin. Imagon rakentamiseksi tuottajia on turkulaisissa yliopistoissa runsaasti. Humanistisessa tutkimusryhmässä historiaoppiaineet tarkastelevat eilistä ja nykyistä Turku monipuolisesti yksittäisistä kaupunkitapahtumista ja paikoista kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin asti. Tutkimusryhmän osamiseen kuuluvat myös kaupunkitilan ja -taiteen tutkimus sekä median suhdetta kaupunkitilassa

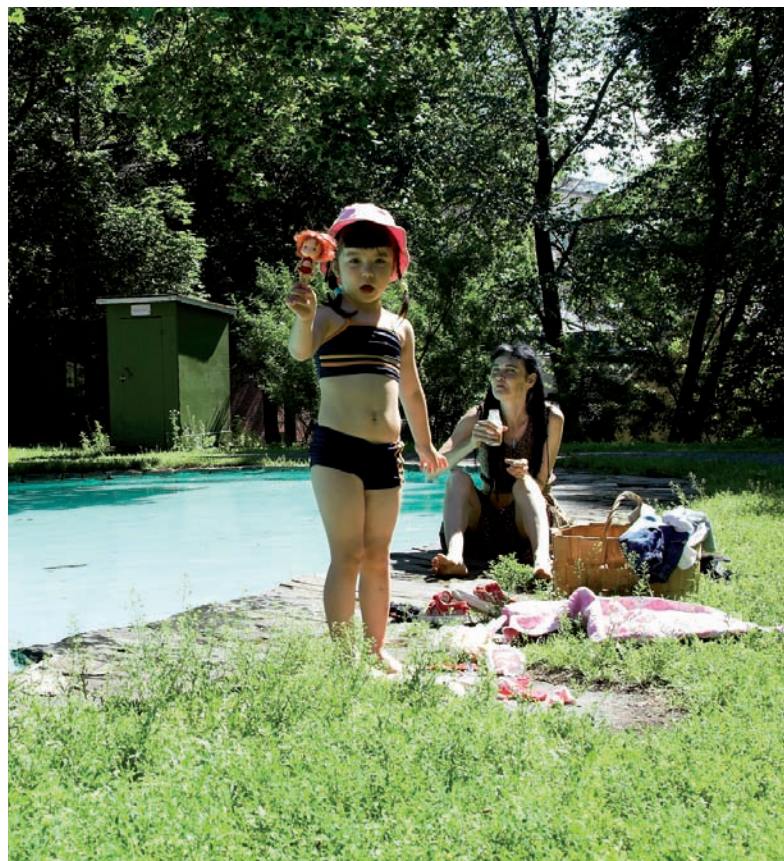
tarkastelevat aiheet. Myös turkulaisen koulutuksen historiaa ja turkulaisten korkeakoulujen historiaa on tarkasteltu humanistisen tutkimuksen ryhmässä.

Kaupungin vetovoimaisuuden, paikkamarkkinoinnin ja matkailun sekä matkailukulutuksen ja kulttuurikulutuksen osaamista on kaupunkitalouden tutkimusryhmässä. Kaupunkiluonnolla ja -ympäristöllä on itseisarvoinen merkityksensä, mutta niillä on vaikutusta myös kaupunkilaisten hyvinvointiin ja kaupunki-imagoon. Niihin liittyvää osaamista on erityisesti alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmässä.

2.2.4. Monimuotoisuus voimavarana

Monikulttuurisuus on noussut Suomessa laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun 1990-luvulla. Turku on ollut monikulttuurinen ja monietninen kaupunki jo keskiajalta lähtien. Tällä hetkellä Turun väestöstä yli 10% on maahanmuuttajataustaista väestöä mukaan lukien myös toisen polven maahanmuuttajat.

Kaupunkitila heijastelee yhteiskunnan monikulttuurisuuden astetta. On syytä pohtia, miten Turun kaupungista voi tehdä asuttavan ja oikeudenmukaisen, vaikka siellä asuu monenlaisia erilaisia

ihmisiä. Kuinka Turku ottaa huomioon kaupungin kulttuurisen ja etnisen monimuotoisuuden: eri kansalaisuudet, etniset ja kulttuuriset ryhmät sekä sukupuoleen, vammaisuuteen ja sukupuoli-identiteettiin liittyvät erot. Miten erilaiset sosiaaliset ryhmät saadaan osalliseksi kaupungin toiminnasta ja toisaalta miten kaupunki ja kaupunkilaiset voivat hyötyä eri kulttuureistaan ja niihin liittyvästä osaamisesta?

Edellä mainitut näkökulmat liittyvät oikeudenmukaisen kaupungin määritelmään, jota tutkija Annika Teppo luonnehtii demokraatiseksi, tasa-arvoiseksi ja sosiaalista erilaisuutta sallivaksi. Oikeudenmukaisessa kaupungissa monikulttuurisuus on Tepon mukaan oikeastaan muutakin kuin erilaisuuden sallimista, sen tulisi olla myös sosiaalista lähestyttävyyttä eli esimerkiksi sitä, että tiloja on suunniteltu muillekin kuin valtaväestölle. Kasvavat sosiaaliset ja taloudelliset erot vaikuttavat epäsuhtaisesti eri yksilöihin ja sosiaalisiin ryhmiin. Oikeudenmukaisuuden toteuttaminen vaatii aktiivisia rasisimin ja syrjinnän vastaisia käytäntöjä sekä toisaalta sisällyttämisen käytäntöjä ja politiikkaa. Jos halutaan luoda lähestyttävää monikulttuurista kaupunkitilaa, monikulttuurisuuden käytäntöjen jatkuva kehittäminen oikeudenmukaisen kaupungin ehdoilla ja kansalaisten kanssa on Tepon mukaan välttämätöntä.

Kaupungin monimuotoisuus voimavarana liittyy läheisesti moneen tutkimusohjelman aiheeseen, erityisesti maahanmuuttajien kotoutumiseen, segregaatioon, paikalliseen demokratiaan ja politiikkaan, mutta myös esimerkiksi kaavoitukseen ja maankäyttöön; siihen kenelle kaupunkitiloja suunnitellaan ja ketä ne houkuttelevat tai torjuvat. Monimuotoisuuden kysymykset liittyvät myös kaupungin elinkeinopolitiikkaan. Keskeinen kysymys tällöin on, miten kaupunki voi ottaa käyttöönsä tutkija Tuomas Martikaisen esittelemän ”kykyjen mosaiikin”, jolla tarkoitetaan aktiivisia toimenpiteitä erilaisten osaajien hyödyntämiseksi työmarkkinoilla. Osaajiksi ei tule nähdä kapeakatseisesti vain it-sektorin huippuosaajia, vaan siihen lasketaan kuuluvan laajasti eri alojen ja sosiaalisten sekä kulttuuristen ryhmien edustajat. Huonoimmassa tulevaisuuden visiossa mahdollisuuksia ei pyritä luomaan eikä anneta taustoiltaan erilaisille ihmisille. Toisaalta moninaisuuden voi nähdä kilpailuvalttina niin yrityksissä kuin kaupungeillakin.

Tutkijat Hanna Inkeroinen, Jarkko Rasinkangas ja

Hanna Kyheröinen mainitsevat tutkimuksessaan ”Miten hyvin Turku voi?”, että maahanmuuttajia tarkasteltaessa kaksi kolmesta Turussa olisi valmis ottamaan vastaan myös koulutustaan vastaamatonta työtä, mutta usko omaan työllistymiseen työvoiman ulkopuolella olevilla maahanmuuttajilla ei ole suuri. Työvoimapotentiaali on siis hyödyntämättä, ja kielikoulutus on tässä eräänä keinona avainasemassa.

Yliopistojen tutkimusosaamista maahanmuuttajien kotoutumiseen ja segregaatioon liittyen tarkastellaan jäljempänä. Monimuotoisuuteen liittyvää tutkimusta toteutetaan yhteiskunnallisessa ja humanistisessa tutkimusryhmässä. Osaamista on kielellisen identiteetin tutkimuksesta ja kieliryhmien asemasta kaupungissa sekä kaupungin moniuskonnollisuuden tutkimuksesta historiallisesti ja nykypäivänä. Myös yleisesti eri kaupunkipoliittisten aiheiden arvottamiseen liittyvä osaaminen – mitä lopulta haluamme ja millaiset järjestelyt ovat eettisesti kestäviä – kuuluu humanistisen tutkimuksen ryhmään.

Kaupunkitalouden tutkimusryhmässä on tarkasteltu maahanmuuttajien yrittämistä. Maahanmuuttajien yrittämismuotojen kehittäminen ja tukeminen aikaisempaa monipuolisemmaksi voisi toimia ensinnäkin eräänä tehokkaana kotoutumistapana ja toiseksi kantasuomalaisen ja etnisten toimijoiden verkottajana.

2.2.5. Kuntayhteistyö ja kuntarakennepolitiikka

Suomella muiden eurooppalaisten valtioiden mukana on ollut tarvetta uudistaa aluerakennettaan. EU-jäsenyyden myötä valtiojohtoisesta alueellisesta kehittämisestä on siirrytty yhä enemmän alueiden omaehtoisuutta korostavaan ohjelma-perusteiseen aluekehittämiseen. Kaupunkiseutujen merkitys on aluerakenteen kehittymisen kannalta keskeinen, mainitsevat tutkijat Sami Moisio ja Antti Vasanan. Kuntien vahvan itsehallinnon vuoksi toiminnallisesti yhtenäisellä alueella kunnat kilpailevat keskenään verorahoista ja kaupan sekä työpaikkojen sijoittumisesta. Tutkimusta tarvitaan niin Turun kaupunkiseudun sisäisen kehityksen hallinnasta kuin sen roolista osana kansallista ja kansainvälistä aluepolitiikkaa.

Turun seudun elinvoimaisuuden ja eheän kuntarakenteen syntymisen erääksi keinoksi on nähty kehityskäytävääjattelu. Kehityskäytävä muo-

dostuisi nykyisten kuntaliitospäätösten mukaan kymmenen kunnan muodostamasta ketjusta, jossa Turku, Salo ja Helsinki muodostavat ketjun rungon. Muita Turun ja sen seudun kehityksen kannalta keskeisiä tekijöitä tulevaisuudessa ovat muun muassa seudun kuntaliitokset, suhde Helsingin seudun metropolisoitumiskehitykseen sekä Turun asema logistisena keskuksena osana Norjan, Tanskan, Ruotsin ja Suomen pääkaupungit Venäjälle ja Keski-Eurooppaan yhdistävää kuljetuskäytävää, Pohjolan kolmiota.

Paras-hanke on esimerkki kaupunkiseudun haasteellisesta sisäisen kehityksen hallinnasta. Hanketta tutkitaan parhaillaan usealla taholla, muun muassa Åbo Akademiassa Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) avulla. Vuonna 2008 alkaneen viisivuotisen tutkimusohjelmakauden aikana selvitetään uudistuksen vaikutuksia kunnallisiin palveluihin, demokratiaan ja johtamiseen, henkilöstöön, kunta- ja paikallistalouteen sekä yhdyskuntarakenteen toimivuuteen.

Paras-hankkeeseen liittyen tutkimusta tarvitaan edelleen erityisesti Turun kaupungin ja seudun näkökulmasta. Tarvetta tutkimukselle on Turun ja sen ympäristökuntien toiminnasta ja niiden välisen työnjaon järjestämisestä, talousvirroista ja sopimuksista sekä niiden vaikutuksista kaupunkitalouden kannalta.

Paras-hankkeeseen liittyen on myös tarkoitus laatia rakennemallitarkastelu, jossa monitieteisestä yliopistoasiantuntemuksesta on hyötyä. Rakennemalliin liittyy selvityksiä asunto- ja työpaikka-alueiden kehittämistä sekä liikenne- ja viherverkon suunnittelemisesta Turun kaupunkiseudulle. Paras-kuntien välisiä suhteita voisi kartoittaa myös esimerkiksi haastatteluin ongelmallisiksi ja haasteellisiksi koetuista seikoista mahdollisessa yhteistyössä.

Alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmässä sekä yhteiskunnallisen tutkimuksen ryhmässä on laaja-alaista osaamista kuntayhteistyöstä, kuntarakennepolitiikasta ja Paras-hankkeeseen liittyvistä kysymyksistä, esimerkiksi kehityskäytävistä ja alueiden välisestä kilpailukyvyistä sekä erityisesti Turun asemasta tässä. Näissä ryhmissä on näkemystä myös esimerkiksi ympäristösektorin sekä sosiaali- ja terveystalouden nykytilanteesta ja kehittämisvaihtoehdoista nykyisessä kuntien murrosvaiheessa. Humanistisen tutkimuksen ryhmässä on tutkittu alueliitoksien ja kuntaliitoksien historiaa.

Kansallisella tasolla suomalaisten suurkaupunkien rakenteellisten muutosten tutkimuksen tueksi on perustettu KARA-verkosto (kaupunkirakenteen kehityspiirteiden tutkimusverkosto). KARA-

verkoston on tarkoitus tuottaa mitattua ja jäsen-
neltyä tutkimustietoa Suomen suurten kaupun-
kiseutujen rakenteellisista kehityspiirteistä sekä
tukea verkoston kuntia ja kaupunkiseutuja niiden
kehittämisessä huomioiden myös kunta- ja pal-
velurakennemuutosten velvoitteet.

2.3. Hyvinvoiva ja sosiaalisesti elin- voimainen kaupunki

2.3.1. Maahanmuuttajien kotoutuminen

Maahanmuuttopolitiikasta on tulossa yhä kes-
keisempi haaste yhteiskunnalle. Maahanmuuton
kehitykseen vaikuttavat yleinen kansainvälinen
talouden, politiikan ja ympäristötilan kehitys
sekä kansallinen tilanne. Maahanmuutto voi olla
joko työperusteista tai humanitaarista. Tällä het-
kellä työmuuton osuus on pieni, mutta sen mer-
kitys on kasvamassa. Maahanmuuttajien määrä
on lisääntynyt tasaisesti 1990-luvun alusta läh-
tien. Turun väestöstä yli 10% on ensimmäisen
tai toisen polven maahanmuuttaja. 2010-luvulla
maahanmuuttajataustaiset nuoret aikuistuvat ja
siirtyvät suurena joukkona ensimmäisen ja toisen
asteen oppilaitoksiin. Tässä vaiheessa on erityi-
sen hyvä mahdollisuus vaikuttaa siihen, että etni-
sen syrjäytymisen kierre ei pääse vahvistumaan.

Maahanmuuttajiin liittyvät haasteet moninaistu-
vat tulevaisuudessa. Työllisyysongelmien rinnalle
tulevat muun muassa koulutukseen, monikult-
tuuriseen identiteettiin ja ikääntymiseen liittyvät
seikat. Maahanmuuttaja-aiheeseen perehtynyt
tutkija Tuomas Martikainen toteaa, että tarvitaan
aktiivisia toimia integraation tehostamiseksi. Ta-
voitteena on se, että ”etnistä kurjalistoa” ei pää-
se muodostumaan. Toiseksi monikulttuurisuuden
korostuksesta on päästävä siihen, että eri väes-
töryhmien tarpeet ovat osa normaalipolitiikkaa.

Varsinais-Suomelle on tehty maahanmuuttopo-
liittinen ohjelma ”Kohti monikulttuurista Varsi-
nais-Suomea” (2007), Maahanmuuttajien paikal-
lista kotouttamispolitiikkaa käsitellään eurooppa-
laisten kaupunkien CLIP-verkostossa (*Cities for
Local Integration Policy*). Verkoston toiminnassa
yhdistetään julkishallinnon viranomaisten välinen
yhteydenpito sitä seuraavia poliittisia toimenpi-
teitä koskevaan tutkimukseen.

Turun kaupungin tutkimustarpeet maahanmuut-
tajiin liittyen koskevat esimerkiksi sitä, miten eri

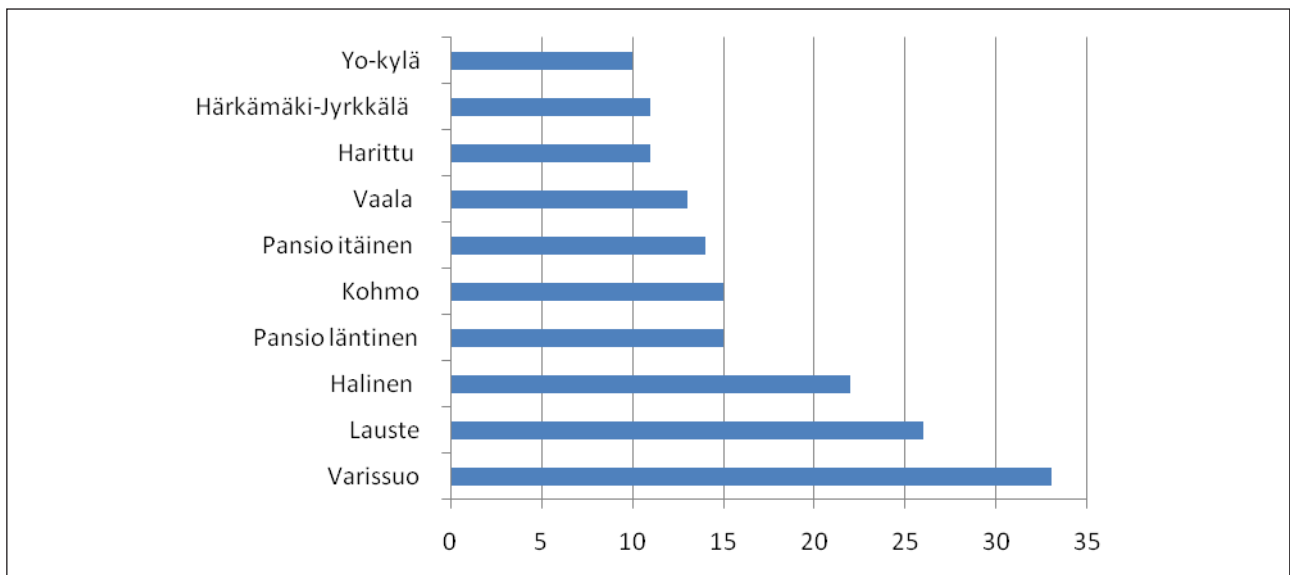
ikäryhmät ja kansalaisuudet otetaan huomioon
kaupungin toiminnoissa ja palveluissa. Tutkimuk-
sen avulla voi tutkia, mitkä ovat hyvät kotoutu-
miskäytännöt ja toisaalta haasteet, jotka maa-
hanmuuttajien osuuden kasvu asettaa Turulle.
Olisi myös hyvä selvittää pelkoa tai ongelmali-
tanteita aiheuttavia tekijöitä toisaalta maahan-
muuttajien, toisaalta kantaväestön näkökulmas-
ta, ja toimintamalleja joiden avulla kaupunki voi
vaikuttaa asiaan. Maahanmuuttaja-aihe kohtaa
kaavoituksen ja maankäytön kysymykset muun
muassa pohdittaessa sitä, miten kaavoituksella
ja kaupunkisuunnittelulla voidaan vaikuttaa eri
kansalaisuusryhmien kohtaamisiin kaupungissa
ja luoda tähän soveltuvia paikkoja.

Yhteiskunnallisen ja humanistisen tutkimuksen
ryhmissä on tarkasteltu maahanmuuttajiin liitty-
vää tematiikkaa, esimerkiksi paikallista kotoutta-
mis- ja työllistämispolitiikkaa sekä maahanmuut-
tajapalveluiden kohdistamista.

2.3.2. Segregaatio

Sosiaalisella segregaatiolla viitataan tietyn sosi-
aalisen ryhmän omaehtoiseen eristäytymiseen
tai vaihtoehtoisesti siihen, että enemmistö eris-
tää tietyn sosiaalisen ryhmän. Kaupunkisuunnit-
telussa ja -hallinnassa tämä tulee esiin alueelli-
senä kysymyksenä useimmiten asuinalueisiin liit-
tyen. Tutkija Jarkko Rasinkangas mainitsee, että
ei ole olemassa yksitulkintaista rajaa, jolloin jokin
aluekokonaisuus on ongelmalliseksi asti segre-
goitunut. Kysymys on lähinnä poliittinen. Suoma-
laisessa asuntopolitiikassa ja kaupunkisuunnitte-
lussa on hänen mukaansa tavoitteena ollut sosi-
aalisen tasapainon ylläpitäminen ja segregaation
välttäminen.

Tarkastellessaan eri sosiaalisia ryhmiä esitykses-
sään sosiaalisesta kestävyydestä Turun kaupun-
kiseudulla Rasinkangas toteaa, että koulutettu
väestö ei ole asettunut selvästi asumaan tiettyi-
hin osiin Turun kaupunkiseudulla, mutta tämän
väestöosan muuttoliike ja asumisen valinnat
voivat olla tulevaisuudessa muuttamassa ke-
hitystä. Kaupunkiseutu on sen sijaan erilaistu-
massa kaupunkilaisten elinvaiheiden mukaisesti.
Erilaistuminen koskee erityisesti kouluikäisiä ja
lapsiperheitä. Tällä on merkitystä kunnille, koska
eri elämänvaiheissa asukkaiden tulot ja kunnal-
lisverot sekä palveluiden käyttötarpeet vaihtelevat
paljon. Myös hyvä- ja huono-osaisuus ovat

Kuva 9. Suurimmat muun kuin suomenkielisen väestön osuudet pienalueittain Turussa prosentuaalisesti tarkasteltuna (lähde Turun kaupungin tilastot ja tutkimusyksikkö 2008).

muuttumassa alueittaisiksi. Työttömyyden ja toimeentulotuen mukaiset alueelliset erot ovat voimistuneet Turun kaupunkiseudulla.

Maahanmuuttajien keskittymistä asuinalueille tarkastellaan kieliryhmien alueellisen sijoittumisen pohjalta. Vieraskielinen väestö on sijoittunut Turussa pääosin noin kymmenelle asuinalueelle ja Varissuosta on tullut Suomen ulkomaalaisvaltaisinkin lähiö (kuva 9). Voidaan edelleen sanoa, että vahvaa sosiaalista segregoitumista tietyille alueille ei ole tapahtunut, mutta tämä tulee muuttamaan, mikäli muunkielisten keskittyminen melko harvoille Turun pienalueille jatkuu tulevaisuudessakin.

Turun kaupungin näkökulmasta tarvitaan tutkimusta sosiaalisesta eriytymisestä ja segregoitumiskehityksestä Turussa sekä siitä millainen politiikka ja toimenpiteet vaikuttavat kehitykseen. Lisäksi tutkimusta ehdotetaan tehtävän siitä, millaisia kokemuksia ja näkökulmia maahanmuuttajilla ja kantaväestöllä on sosiaalisesta eriytymisestä.

Yhteiskunnallisen ja humanistisen tutkimuksen ryhmissä on jonkun verran tutkimusta Turun kaupungin ja kaupunkiseudun sosiaalisesta eriytymistä ja segregoitumista kaupunkialueittain. Segregoitumiseen vaikuttavat tekijät muuttuvat tällä hetkellä nopeasti ja tutkimusta asiasta kaivataan lisää.

2.3.3. Kuntalaisten elintavat, elinolot ja hyvinvointi

Turkulaisten hyvinvointia, elintapoja ja elinoloja tutkitaan turkulaisissa yliopistoissa monipuolisesti. Tähän aihepiiriin liittyvän kaupunkitutkimuksen voi jakaa seuraaviin osa-alueisiin:

- Elinolojen ja hyvinvoinnin sekä terveys- ja sosiaalipalveluiden tutkimus
- Asumisen tutkimus
- Kaupunkilaisten suhde kaupunkitilaan ja sosiaalisten ryhmien väliset kontaktit kaupunkitilassa
- Turkulaisten elämäntapojen tutkimus
- Lapsi- ja nuorisotutkimus

Turkulaisten **elinoloja ja hyvinvointia** ovat selvittäneet tutkijat Hanna Inkeroinen, Jarkko Rasin kangas ja Hanna Kyheröinen tutkimuksessaan ”Miten hyvin Turku voi”. Tutkimuksen tarkastelu-ajanjakso alkaa edellisen taloudellisen laman jälkimainingeista vuodesta 1995 ja ulottuu vuoteen 2008 saakka. Työllistymisen osalta edellisestä lamasta palautuminen on ollut hidasta ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys sekä nuorisotyöttömyys ovat olleet ongelmana Turussa. Tuloerot lisääntyivät muun maan tavoin. Tilanne on ollut huono erityisesti opiskelijoilla ja yksinhuoltajilla. Vuoteen 2008 mennessä työllisyystilanne oli kuitenkin parantunut ja se näkyi turkulaisten elintavoissa, elinoloissa ja hyvinvoinnissa. Turkulaiset kokivat

itsensä terveemmiksi ja elämänlaatu parantui sosiaalisilla suhteilla, yhteiskunnallisella osallistumisella ja muulla osallistumisella mitattuna. Elämän kokeminen on muuttunut niin, että ulkoiset puitteet koetaan nyt aikaisempaa vähemmän tärkeiksi ja sen sijaan arvostetaan läheisiä ihmisuhteita ja ystäviä.

Turussa taloudellisen hyvinvoinnin kehitys on kulkenut samaan suuntaan kuin koko maassa viime vuosina. Tuloerot ovat kasvaneet ja ylimpien tulosaajaryhmien tulokehitys on selvästi suotuisampaa kuin alimpien tulonsaajaryhmien. Kaupunki tarvitsee kaupunkilaisten elintapojen, elinolojen ja hyvinvoinnin seurantatutkimusta, toimenpiteiden arviointia ja tutkimusta kehittämismisvaihtoehdoista. Esimerkkinä on sosiaalihuollon ennakoivien toimenpiteiden tutkimus.

Edellä mainittuja aiheita kuten myös sosiaalisiin ongelmiin sekä terveys- ja sosiaalipalveluihin liittyvää tutkimusta harjoitetaan yhteiskunnallisen ja terveyden tutkimuksen ryhmissä esimerkiksi erillisryhmien, kuten vanhuksien tai lapsiperheiden asemaan, palveluihin ja hoidon tasoon tai kunta-alan työntekijöiden työhyvinvointiin keskittyen. **Asumiseen**, esimerkiksi sen sosiaaliseen turvallisuuteen ja siihen liittyviin riskeihin liittyvää tutkimusta tehdään yhteiskunnallisessa tutkimusryhmässä.

Eräs keskeinen aihe on **kaupunkilaisten suhde kaupunkitilaan ja sosiaalisten ryhmien väliset kontaktit kaupunkitilassa**. Tähän liittyvät myös kokemukset kaupunkitilasta ja kaupunkiluonnosta sekä kaupunkitilan käyttö esimerkiksi eri ammattiryhmien tai muiden sosiaalisten ryhmien toimesta. Aihepiiriin kuuluvat esimerkiksi tutkimukset siitä, millaista kaupungissa on elää, tehdä työtä sekä millaisia identiteettejä turkulaisilla on (ollut).

Kaupunkitilan ja -luonnon kokemisella on vaikutuksensa kaupunkilaisten hyvinvointiin sen kautta, miten kaupunkilaiset suhtautuvat omaan ympäristöönsä ja mieltävät itsensä sen osaksi. Hyvinvointia lisää tunne yhteisöön ja paikkaan kuulumisesta. Esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutumisessa lähiympäristön paikkojen historiaan tutustumisesta ja niiden merkityksellistämistä voi olla apua sidottaessa omia perinteitä ja kulttuuria uuteen ympäristöön. Myös kanta-väestön hyvinvointia ja ”kulttuurista juurtumista”

sekä oman kaupungin arvostamista edesauttaa omaan lähiympäristöön ja kaupungin historiaan tutustuminen. Kaupunkilaisten suhdetta kaupunkitilaan tarkastellaan sekä humanistisessa ja että alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmissä.

Elämäntapoihin liittyen on tutkittu muun muassa turkulaisten työläisten vapaa-ajan viettoa, turkulaista jääkiekkoyleisöä tai kohderyhmissään merkittäviä turkulaisia populaarimusiikkitapahtumia (muun muassa konemusiikki, kristillinen hevimiikki). Näitä on tarkasteltu humanistisen sekä yhteiskunnallisen tutkimuksen ryhmissä. Tutkimusta tarvitaan edelleen laajemminkin kulttuurin vaikutuksista kaupunkilaisten hyvinvointiin.

Useaa edellä mainittua aihetta, esimerkiksi hyvinvointia tai populaarimusiikkia on tarkasteltu yhteiskunnallisessa tutkimusryhmässä keskittyen **lapsi- ja nuorisonäkökulmaan**. Kaupungin näkökulmasta lapsiin ja nuoriin liittyvää tutkimusta tarvitaan erityisesti heidän elämäntilanteistaan ja tarpeistaan palvelujen suunnittelua varten. Esimerkkeinä kaupungin tutkimustarpeista ovat huostaan otettujen lasten seurantatutkimus tai selvitys siitä, mikä on kotihoidon tuen niin sanotun ”Turku-lisän” vaikutus alle kouluikäisten lasten päivähoidon kysyntään.

2.3.4. Turvallinen ja turvaton kaupunkitila

Kaupunkitutkimuksessa eräs keskeinen tarkastelukohde on kaupunkitilan turvallisuus ja toisaalta pelon kokemukset kaupunkitilassa. Tietoa käytetään erityisesti kaupunkisuunnittelussa. Valtakunnallisesti aihe on ajankohtainen, koska sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä on käynnistänyt syyskuussa 2008 Kaupunkien turvallisuus -hankkeen, jossa arvioidaan kaupunkien tulevaa kehitystä ja siihen vaikuttavia seikkoja sekä valmistellaan laajemmin toteutettavia kehittämisehdotuksia kaupunkien turvallisuuden edistämiseksi.

Turun kaupungissa on valmisteltu uutta turvallisuussuunnitelmaa vuosiksi 2009–2012. Turussa keskitytään ensivaiheessa seuraaviin riskitekijöihin (aakkosjärjestyksessä): erityisryhmien turvallisuus, ilkivalta ja vahingonteot, liikenneturvallisuus, maahanmuuttajien kotouttaminen, päihitteet, väkivalta ja yhteiskunnan haavoittuvuus.

Turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset sekä toteutunut rikollisuus liittyvät sekä fyysiseen

että sosiaaliseen kaupunkiympäristöön. Turun kaupungin pelottavia paikkoja ovat 2000-luvun alussa tutkineet esimerkiksi Jarkko Rasinkangas Itä-Turun asukaskyselyn yhteydessä, oikeus- ja sosiologian professori Ahti Laitinen Rikollisuus ja kaupunkiturvallisuus -hankkeessa ja tutkija Annukka Malmsten kaupunkiväkivallan pelkoa käsittelevässä tutkimuksessaan. Toistuvasti mainintoja pelottavina paikkoina ovat saaneet kaupatori sekä Aurajoen ranta ja puistot, varsinkin yöaikaan. Vuorokauden aika ja sukupuoli vaikuttavatkin kokemuksiin, ja ne ovat myös yksilöllisiä. Poliisin väkivaltatilastojen mukaan konkreettista väkivaltaa on kauppatorilla ja yleensä ydinkeskustassa. Sen sijaan puistoissa ei väkivaltatapahtumia tilastojen mukaan juuri ole, vaikka ne koetaan pelottaviksi. Tosin on huomattava että kaikki väkivalta ei päädy tilastoihin.

Vuosina 2000–2006 Itä-Turku oli EU:n tavoite 2-ohjelmassa mukana tarkoituksenaan asukkaiden elämänlaadun ja yritysten toimintaedellytysten parantaminen muuttuneessa kaupunkiympäristössä. Ohjelman laajempina tavoitteina olivat kaupungin kilpailukykyyn turvaaminen ja alueellisesti tasa-arvoisen kehityksen takaaminen sekä hyvän ja turvallisen elinympäristön luominen. Yhteiskunnallisesti muuttoliike oli voimistunut ja työelämässä oli tapahtunut rakenteellisia muutoksia. 1990-lama synnytti pitkäaikaistyöttömyyttä ja syrjäytymistä. Sosiaaliset ongelmat kasautuivat ja vaikuttivat kaupunkien sisäisen rakenteen alueelliseen erilaistumiseen.

Asiaan puututtiin Turun yliopiston, kaupungin hallinnon sekä alueellisten toimijoiden yhteistyönä. Itä-Turun ohjelmassa oli useita tutkimus- ja kehittämishankkeita. Esimerkkinä tutkimushankkeista on Rikollisuus ja kaupunkiturvallisuus -projekti, jossa tarkasteltiin kolmen itäturkulaisen lähiön: Halisten, Varissuon ja Lausteen rikollisuutta. Todettiin, että väestömäärään suhteutettuna näissä lähiöissä on enemmän rikollisuutta kuin Turussa keskimäärin. Rikokset keskittyivät tiettyihin paikkoihin: liikekeskusten, julkisten tilojen ja paikoitusalueiden läheisyyteen. Rikollisuus indikoi alueen väestön muita ongelmia. Tavoite 2 -ohjelmassa tutkittiin myös asukkaiden kokemuksia Itä-Turun lähiöistä. Rasinkankaan asukaskyselyn mukaan turvattomuuden tunne oli huomattavasti yleisempää näissä lähiöissä kummallakin sukupuolella, ainoastaan Halisissa ei poikettu suuresti kaupungin keskiarvosta.

Kaupungin näkökulmasta tarvitaan tutkimusta turvallisuuteen ja turvattomuuteen liittyvän kaupunkikehityksen jatkuvaksi seuraamiseksi eri osissa kaupunkia ja näkemyksiä toimenpiteistä kehitykseen vaikuttamiseksi. Alue- ja ympäristötutkimuksen sekä yhteiskunnallisen tutkimuksen ryhmissä on osaamista aiheen perusteelliseen tutkimiseen sekä laadullisesti että tilastollisesti. Perinteikästä tutkimusta on tehty muun muassa pelon kokemisesta ja rikollisuudesta erilaisissa kaupunkitiloissa, kuten lähiöissä ja keskustaluodeella.

2.4. Kestävä kehitys ja eheä kaupunkirakenne

2.4.1. Ilmastonmuutos ja kaupunkirakenne

Ilmastonmuutoksen torjuminen edellyttää toimia paikalliselta maailmanlaajuiselle tasolle. Kaupungit ovat keskeisessä asemassa ilmastonmuutoksen ratkaisemisessa. Kansainvälisen yhteistyön pohjana on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ilmastopöytäkirja, jonka tavoitteena on vakiinnuttaa ilmaston kasvihuonekaasujen määrä vaarattomalle tasolle. Toinen kansainvälisen yhteistyön työkalu on Kioton pöytäkirja, joka velvoittaa teollisuusmaita vähentämään kuuden kasvihuonekaasun päästöjä yhteensä 5,2 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuosien 2008 – 2012 aikana. Hallitustenvälinen ilmastopaneeli IPCC (*Intergovernmental Panel on Climate Change*) tuottaa tietoa ilmastonmuutoksen taustasta, vaikutuksista ja vähentämiskeinoista. Ympäristöministeriö on asettanut kansallisen IPCC-työryhmän edistämään paneelin tavoitteita.

Kansallisesti ilmastoasioihin vaikutetaan Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastategialla, jonka valtioneuvosto hyväksyi marraskuussa 2008. Strategiassa määritellään Suomen ilmasto- ja energiapolitiikan keskeiset tavoitteet ja linjaukset yksityiskohtaisesti vuoteen 2020 saakka sekä visioita vuoteen 2050. Kansallisella tasolla ilmastotutkimusta on tehty muun muassa FINADAPT-konsortiossa, joka oli osa ympäristöministeriön ympäristöklusterin tutkimusohjelmaa vuosina 2004–2005. Konsortiossa tutkittiin suomalaisen ympäristön ja yhteiskunnan sopeutumiskykyä ilmastonmuutokseen myös yhdyskuntarakenteen kannalta.

Varsinais-Suomen ilmastostrategian suunnittelu-

työ on käynnissä ja se vaikuttaa keskeisesti Turun seudun ilmastoon liittyviin päätöksiin. Myös Lounais-Suomen ympäristökeskuksella on ympäristöstrategia, jonka eräänä osa-alueena on ilmastonmuutos. Eräillä suomalaisissa kaupungeilla on oma ilmastostrategiansa. Esimerkiksi pääkaupunkiseutu on tehnyt oman strategiansa, joka ulottuu vuoteen 2030.

Tutkimusta ilmastonmuutoksen suhteesta suomalaisiin kaupunkeihin ja kaupunkirakenteeseen tarvitaan lisää. Turun kaupunki tarvitsee tietoa muun muassa ilmastonmuutoksen negatiivisten vaikutusten lieventämisen eri keinoista ja niiden vaikuttavuudesta. Kaavoituksella ja maankäytön päätöksillä vaikutetaan kaupunkirakenteen energiatehokkuuteen muun muassa liikenteellisten seikkojen kautta. Kaavoituksen ja maankäytön, energian kulutuksen ja ilmastonmuutoksen väliset suhteet ovat moninaiset, ja niitä olisi syytä tarkastella monitieteisen kaupunkitutkimuksen lähtökohdista. Ilmastonmuutos on haaste myös kaupunkiorganisaatiolle. Mitkä ovat ilmastonmuutoksen edellyttämät toimenpiteet kaupungin eri hallintokuntien kannalta ja miten toimenpiteet saadaan vietyä osaksi hallintokuntien toimintaa?

Ilmastonmuutostutkimus on esimerkki hybridisestä tutkimuskentästä, jossa luonnontieteet ja yhteiskuntaa sekä kulttuuria tutkivat tieteet voivat tehdä läheistä yhteistyötä. Ilmastotutkimusta tehdään muun muassa Turun yliopiston maantieteessä, jossa Turclim-projektissa (Turku Urban Climate Research Project) Turku koskevana tavoitteena on tarjota tietoa lämpötilojen ja ilmanlaadun muutoksista Turun seudulla ja näiden kautta luoda ymmärrystä Turun kaupungin ja sen ympäristön ilmastosta. Tietoa voidaan käyttää esimerkiksi yhteiskuntatieteellisessä kaupunkitutkimuksessa tai käytännön kaupunkisuunnittelussa, muun muassa virkistystoimintojen sijoituspäätöksissä, kaupunkirakenteen suunnittelussa tai energiatehokkuuden ja lämmitystarpeen arvioinneissa.

Kaupungin kestävä kehityksen edistäminen edellyttää ilmastonmuutostutkimuksen lisäksi myös muuta ympäristön tilan tutkimusta. Kaupunkiympäristöä historiasta nykypäivään ja kaupunkilaisten asenteita sitä kohtaan on tarkasteltu alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmässä. Yhteiskunnallisen tutkimuksen ryhmässä on tutkittu kaupunkien ympäristöhallinnon ja -hallinnan kehittymistä ja kehittämistä sekä tuotettu esimerkiksi paikallisen kestävä kehityksen seurantaan tarkoitettuja mittareita.

2.4.2. Kaavoitus- ja maankäyttötarpeet

Turun kaupungin kaavoituksen ja maankäytön päätöksiin vaikuttavat samat tekijät kuin muissakin suurissa suomalaisissa kaupungeissa: väestön eläköityminen, lapsiperheiden muutto kehyskuntiin ja kaupunkirakenteen hajautuminen sekä siitä seuraava pendelöintiliikenteen lisääntyminen. Myös ilmastonmuutos asettaa tavoitteita kaupungin kehittämiseksi aikaisempaa vähähiilipäästöisemmäksi. Turun kaupungin kaavoitustoimenjohtaja Markku Toivonen esittää Turun kaavoituskatsauksessa 2008, että yleis- ja asemakaavoituksessa eräänä keskeisenä tavoitteena on pyrkiä kääntämään kaupungin väestönkehitys nousuun, ehkäistä kaupungin eläkeläistymistä ja kaavoittaa lapsiperheille mahdollisuuksia asumiseen. Asuntoja kaavoitetaan monipuolisesti, erityisesti pien- ja omakotiasujille. Asuminen keskittyy tulevaisuudessa toisaalta saarille, Yli-Maariaan ja Maarian altaan itäpuolelle, toisaalta kaupungin ruutukaava-alueelle ja sitä ympäröiville radan varren vanhoille teollisuusalueille eli niin sanotuille brown field -alueille. Keskusta-asumisen voimakkaalla lisäämisellä pyritään ehkäisemään ilmastonmuutosta tukevaa ilmiötä, jossa kaupunki levittäytyy laajalle sitä ympäröivälle alueelle.

Turun kaupunkiseudun kaavoituksessa tarvitaan tietoa tulevien asunnontarvitsijoiden, erityisesti nuorten ja vanhenevan väestön käsityksistä, arvoista ja tarpeista jo noin 5–10 vuotta etukäteen ennen alueiden rakentamista. Tietoa tarvitaan myös siitä, mitkä muut seikat vaikuttavat lähitulevaisuuden kaavoitus- ja maankäyttötarpeisiin. Tiivistetysti sanoen: tutkimusta kaivataan kaavoitukseen ja maankäyttöön vaikuttavista kehitystrendeistä sekä sellaisten välineiden kehittämistyötä, joilla voidaan ennakoida kyseisiä trendejä.

Asumiseen liittyvien arvojen ja asenteiden selvittäminen on tärkeää myös siksi, että kaupunkikehittämisen painopisteiksi asetetut tavoitteet onnistuttaisiin viemään loppuun asti. Kaupunkimaantieteen professori Mari Vaattovaara esittää teoksessa ”Kaupungit kurkottavat 2010-luvulle”, että tulevaisuuden kaupunkiasumista on kehitettävä ihmisten arvot, asenteet ja tavat huomioiden. Tulisi kehittää malleja, jotka sopivat olemassa olevaan ajattelutapaan. Näin toimien on mahdollisuus onnistua esimerkiksi kestävään kehitykseen liittyvien tavoitteiden saavuttamisessa.

Nuorten asumiseen liittyviä ajatuksia on selvitetty valtakunnallisesti esimerkiksi Nuorten asuminen 2005 -tutkimuksessa. Siinä on keskitytty käsitteisiin nuorten aikuisten nykyisestä asumisesta ja tyytyväisyydestä siihen. Tutkimuksen mukaan nuoret ovat pääosin tyytyväisiä asumiseensa. 1990-luvun laman aikana näytti hetken siltä, että kodinomistusyhteiskunnan ihanne murtuu. Myöhemmin kuitenkin palattiin tavoittelemaan omakotitaloa hyvällä esikaupunkialueella.

Toinen tarpeellinen suunnittelun toimivuuteen liittyvä tutkimusaihe on kaavoitukseen liittyvän monialaisen tiedon hallinnoinnin, käyttämisen ja selvitystarpeiden priorisoinnin sekä resurssoinnin kehittäminen. Kaavoitukseen vaadittavien selvitysten määrä on kasvanut Maankäyttö- ja rakennuslaista ja muusta lainsäädännöstä sekä yhteiskunnallisesta kehityksestä johtuen. Aiheesta on tehty esimerkiksi ympäristöministeriön julkaisema selvitys Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän toimivuus (AKSU). Myös vasta julkistetussa Helsingin teknillisen korkeakoulun OPUS-hankkeessa (Oppiva kaupunkisuunnittelu ja asumisen arki) kehitettiin ja tutkittiin kaupunkisuunnitteluprosesseja ja eri osapuolten vuorovaikutusta oppimista tukevien menetelmien avulla. Turun kaupunki on ollut mukana hankkeessa kehitettäessä internet-pohjaista arviointimenetelmää ympäristön lapsivaikutusten arvioimiseksi.

Tutkimusta kaivataan lisäksi kaavoituksen, liikennesuunnittelun, rakentamisen ja ympäristön-

suojelun tueksi, jotta ymmärrettäisiin paremmin kaupunkilaisten käyttäytymistä muuttuvassa yhteiskunnassa ja sitä, miten siihen voi vaikuttaa. Tähän liittyvä yksityiskohtaisempi tutkimusaihe on selvittää, miten vastustusta aiheuttaneiden kaupunki uudistuskohteiden toteutuminen on myöhemmin vaikuttanut ihmisten suhtautumiseen tehtyä ratkaisua kohtaan.

Osaamista kaupunkitilan tutkimisen ja esittämisen menetelmistä, esimerkiksi osallistavasta suunnittelusta, on erityisesti alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmässä ja myös kaupunkitalouden tutkimuksen ryhmässä. Eräs esimerkki tilan tutkimisen ja esittämisen menetelmistä on paikkatietojärjestelmän eli GIS:in (*Geographical Information System*) avulla tuotettava paikkatieto, jolla on mahdollista yhdistellä ja esittää luonnonympäristön ja kaupunkitilan sekä -rakenteen piirteitä eri sijainneissa. Paikkatietomenetelmiä on yhdistetty myös kaupunkilaisia eri tavoin osallistaviin menetelmiin.

Muita kaavoitukseen ja maankäyttöön liittyviä tutkimusaiheita ovat kaupunkiarkkitehtuuri, -rakentaminen, -kaavoitus sekä kaupungin historiallisen kulttuuriperinnön arvioiminen, kaupunkien viheraluesuunnittelusta ja luonnon monimuotoisuuden hallinta. Näitä aiheita on tarkasteltu alue- ja ympäristötutkimuksen, humanistisen tutkimuksen ja yhteiskunnallisen tutkimuksen ryhmiin kuuluvissa oppiaineissa.

Kaupunkikeskustojen elävöittämiseen sekä

kauppakeskusten kehittämiseen ja kehittämiseen liittyvää osaamista esimerkiksi imago- ja vetovoimaisuusnäkökulmasta tarkasteltuna tai osana kestävästä kulutuksesta ja kaupunkirakennetta on selvitetty kaupunkitalouden sekä alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmissä.

2.4.3. Seudullinen ja paikallinen liikenne

Turun seudullisen ja paikallisen liikenteen kehittäminen on useiden haasteiden edessä. Turun kaupunkiseudun asema vahvistuu Etelä-Suomen aluerakenteessa muun muassa sen logistisen sijainnin, muuttoliikkeen ja pääliikenneyhteyksien kehittämisen vuoksi. Kaupunkiseudun kaupallinen vetovoima vahvistuu ja työmatkaliikenne kasvaa. Myös yhdyskuntarakenteen hajautuminen asettaa omat haasteensa liikenneverkon kehittämiseksi. Yhdyskunnissa liikenne on lämmön ja voiman tuotannon ohella suurin energiankulutuksen ja päästöjen aiheuttaja. Pääosa kulutuksesta ja päästöistä syntyy henkilöautoliikenteestä. Yhdyskunta on sitä kestävämpi, mitä suurempi on joukko- ja kevyen liikenteen osuus kuljetuista matkoista.

Turun seutu kuuluu nyt Suomen voimakkaimmin henkilöautoistuviin alueisiin. Turussa kaupungin hallitus päätti 26.5.2008 (§331), että kaupungin tavoitteena on 50 % matkamäärän lisäys joukkoliikennematkoissa vuoteen 2030 mennessä. Tämä tarkoittaa lisäystä 20 miljoonasta matkasta 30 miljoonaan matkaan vuodessa.

Yleisesti liikenteen kehittämisessä tarvitaan yhteistyötä yli kuntarajojen. Paras-hankeessa on tavoitteena korkeatasoinen ja kilpailukykyinen joukkoliikenne, jossa kuntarajat eivät vaikuta ihmisten liikkumiseen. Paras-hanketta Turun kaupunkiseudulla asumisen, maankäytön ja liikenteen osalta valmisteleva työryhmä laatii seudullinen rakennemalliselvityksen, asunto- ja maapoliittiset ohjaavat ohjelmat sekä jatkaa liikennejärjestelmäyhteistyötä. Joukkoliikennetyöryhmän tehtävänä on selvittää ylikunnallisen suunnittelu- ja tilaajaorganisaation muodostamista ja laatia Turun seudun joukkoliikenne 2020 -selvitys, jonka pohjalta voidaan valita kaupunkiseudun tuleva joukkoliikennejärjestelmä. Lisäksi Paras-yhteistyöhön liittyy selvitys seudullisesta organisoinnista. Sillä valmistellaan EU:n joukkoliikennettä koskevaa uutta palvelusopimusasetuksen voimaantuloa sekä uudistettua henkilöliikennelakia. Kaupunki

tarvitsee tutkimusta paikallisen sekä seudullisen liikenteen järjestämisestä ja yhteensovittamisesta sekä rahoituksen malleista tulevaisuudessa.

Alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmässä on osaamista kansainvälisen liikenteen tutkimuksesta ja Turusta logistisena solmukohtana. Liikenteen historiaa Turussa on tutkittu humanistisessa tutkimusryhmässä.

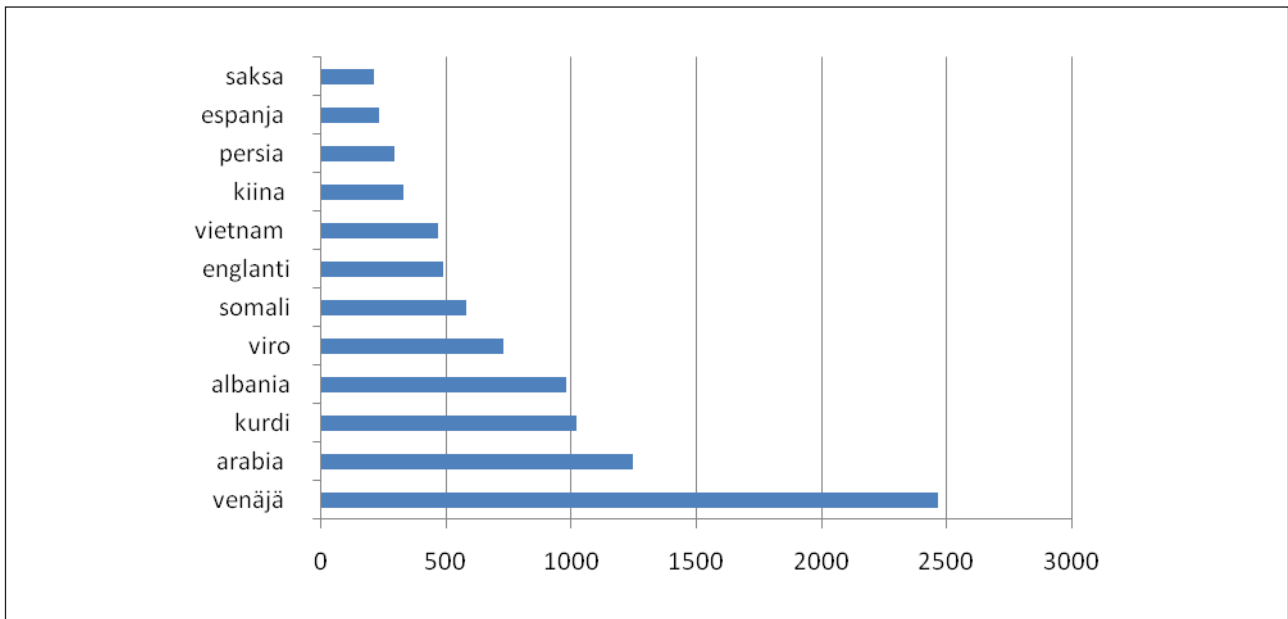
2.4.4. Väestömuutokset ja muuttoliike

Vuodenvaihteessa 2008–2009 Turun kaupungin virallinen asukasluku oli 175 582. Vuonna 2008 tammikuun alusta syyskuun loppuun Turun väestö kasvoi 268:lla hengellä. Verrattuna vuoden 2007 vastaavaan ajankohtaan on Helsingin, Espoon ja Oulun väestönkasvu nopeutunut selvästi kun taas Tampereen, Turun ja Vantaan kasvu on pysynyt lähes ennallaan.

Muun kuin suomenkielisten määrä oli Turun väestötietojärjestelmän ennakkotietojen mukaan syyskuun lopussa 2008 vajaa 11 700 henkilöä (kuva 10). Suomenkielisten määrä väheni vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana viime vuosien tapaan, vaikka Turun väestö kokonaisuudessaan kasvoikin. Ruotsinkielisten määrä säilyi lähes ennallaan.

Poismuuttoa Turusta ja Turkuun muuttamista sekä syitä näihin on tutkinut vuoden 2005 osalta Taloustutkimus Oy. Yleisimmin muuttoa tapahtui Turun seutukunnasta Turun kaupunkiin tai päinvastoin. Huomionarvoisesti muuttoliikettä oli myös pääkaupunkiseudun ja Turun kaupunkiseudun välillä. Turkuun muuttaneet taloudet olivat useammin pienikokoisia ja lapsettomia, kun Turusta poismuuttaneet taloudet olivat suurituloisempia ja korkeammin koulutettuja. Turusta poismuuttaneissa oli myös enemmän työssäkäyviä kuin Turkuun muuttaneissa, joissa korostuivat erityisesti opiskelijat. Turkuun muutettiin useimmiten opiskelu- tai työpaikan, perheen, sukulaisten tai ystävien vuoksi. Turusta muutettiin muualle asumaan asunnon tai työpaikan puutteen tai korkeiden asumiskustannusten vuoksi.

Väestömuutoksiin ja muuttoliikkeeseen liittyvä tieto on perustietoa, jota tarvitaan tutkimusohjelman muiden aihepiirien, esimerkiksi kaavoituksen ja maankäytön, kuntarakenteen muutoksien, hyvinvointiin liittyvien palveluiden ja ilmastomuut-

Kuva 10. Suurimmat muun kuin suomenkielisten ryhmät Turussa syyskuun lopulla 2008 prosentuaalisesti tarkasteltuna (lähde Turun kaupungin väestötietojärjestelmä, tilastot- ja tutkimusyksikkö).

toksen tutkimuksessa. Kaupungin näkökulmasta erityisen kiinnostava aihe on kaupungin muuttoliike sekä kaupungin sisäisesti että seututasolla. Kaupunki tuottaa tästä jo tilastotietoa (rakenne, volyymi, virrat). Tämän lisäksi olisi hyvä saada myös kvalitatiivista, tilastotietoa syventävää tutkimusta, jotta Turkua voisi kehittää vetovoimaisemmaksi asuinkunnaksi. Väestömuutoksia, sen syitä ja muun muassa väestömuutokseen liittyvää ennakointia palvelutarpeiden osalta on tutkittu yhteiskunnallisen tutkimuksen ryhmässä.

2.5. Hyvän hallinnon kaupunki

2.5.1. Kuntien hallinto ja hallinta

Suomalaiset kunnat ovat murroksessa. Niillä ei ole riittävästi toimintaedellytyksiä tehtäviinsä. Kuntien murrosta tutkinut kunnallispolitiikan professori Arto Haveri esittää teoksessa ”Kunnallishallinnon tulevaisuus”, että kuntien murroksen tausta on 1980-luvun lopulla alkaneessa hallinnonuudistuksessa. Siinä kolme keskeistä suuntausta olivat sääntelyn purkaminen, hallinnon hajauttaminen ja markkinaohjautuvuus eli markkinaperusteisten ja asiakasohjautuvuutta korostavien toimintatapojen omaksuminen. Suomen tavoitteeksi Haveri mainitsee useimpien muiden länsimaiden tavoin byrokraattis-legalistisen hallinnon purkamisen, jotta resursseja olisi voitu käyttää järkevämmiin ja paikalliset erityisolosuhteet voitu huomioida aikaisempaa paremmin. Hallinnonuudistuksen

tielle tuli kuitenkin esteitä taloudellisen tilanteen heikennyttyä. Kunnille kertyi enemmän tehtäviä kuin mihin toimintaedellytykset riittivät ja kunnat alkoivat toimia yritysmäisesti. Ulkopuolisia paineita tuli lisää ja valtionhallinto heikensi ohjaus- ja rahoitusotettaan.

Haveri esittää, että nykyisin kuntien tulee toimia aikaisempaa itseohjautuvammin kehittäjinä, uudistajina ja rakenteiden muokkaajina. Haveri on kuvannut itseohjautuvien kuntien kehitysvaihtoehtoja joko ylös- ja laajenemaan päin tai alas- ja supistumaan päin suuntautuvina tulevaisuuskierteinä. Ylöspäin suuntautuvassa tulevaisuuskierteessä elinkeinotoiminta, kunnallistalous ja palvelut vaikuttavat toisiinsa positiivisesti, ja voimakas paikallistalous sekä yhteisöllinen kehittäminen luovat perustan vahvalle taloudelle ja siten monipuolisille ja laadukkaille palveluille. Toisaalta kierre voi johtaa supistuen alaspäin, jolloin tilanteesta ulospääseminen voi koitua haasteelliseksi.

Kunnallishallinnon tulevaisuuden näkymiä on esitetty muun muassa tutkija Santtu von Bruunin Kuntien tulevaisuus -tutkimuksessa. Siinä on arvioitu, että kuntien hallinta eriytyy ja monimuotoistuu kuntien strategisen valinnan, uudistuksien ja kansainvälisen kehityksen näkökulmista. Alueellisesti erilaiset hallinnan tavat yleistyvät. Etenkin kaupunkiseudut voivat kehittää toisistaan voimakkaastikin poikkeavia malleja. Niillä tullee olemaan myös entistä suurempi rooli val-

takunnallisessa politiikassa. Kunnat saattavat myös sulautua laajoiksi hallinnollisiksi kokonaisuuksiksi tai muodostaa verkostomaisia yhteistyörakenteita.

Kuntien palveluntuotanto ja sen uudistamispaikneet ovat kuntien murroksen keskiössä. Kunnallistalouden professori Pentti Meklin ja Juha-Pekka Martikainen esittävät, että 2000-luvun vaihteessa kuntien palveluntuotannossa oli kaksi suuntaa, joilla pyrittiin tehostamaan kunnan toimintaa. Ensimmäinen niistä liittyi kunnan toimijoiden keskinäisen vallan ja vastuun uudelleen jakamiseen eli strategisen ja operatiivisen johdon erottamiseen, ja toinen uusien organisointimuotojen (liikelaitokset, osakeyhtiöt) sekä palveluiden järjestämistapojen (kilpailuttaminen, yhteistyö, ostopalvelut) lisääntymään käyttöön.

Turun kaupunginvaltuusto päätti 26.4.2004 kaupungin johtamisjärjestelmän kehittämisestä. Päätöksen mukaan tavoitteena oli pyrkiä valtuuston ohjausvallan lisäämiseen, kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseen, tilaaja-tuottajajärjestelmien kehittämiseen sekä kaupunginhallituksen ja ylimmän johdon toimintaedellytysten parantamiseen strategisessa johtamisjärjestelmässä.

Tällä hetkellä tutkimusta Turun kaupungin näkökulmasta kaivataan liiketoimintaympäristön vaikutuksesta tuottavuuteen suhteessa omaan tuotantoon. Toinen kaupungin hallintoon liittyvä tutkimusaihe on päätöksenteon läpinäkyvyys hallinnossa sekä päätöksenteon haasteet Turussa. Yksittäisinä tutkimusaihe-esimerkkeinä voi mainita kuntalain ja osakeyhtiölain sovittaminen keskenään erityisesti hallitustyöskentelyssä tai kaupungin virkamiesten työskentely luottamusmiehinä ja siitä aiheutuvat ongelmat, muun muassa objektiivisuuden kärsiminen.

Kaupunkitalouden tutkimusryhmässä on tehty yhteistyötä Turun kaupungin kanssa SoTe-Tieto hankkeessa eli Turun sosiaali- ja terveystoimen strategisen johtamisen ja tiedonhallinnan kehittämishankeessa, jossa taustalla on sosiaali- ja terveystoimen yhdistyminen Turussa. Yhteiskunnallisen tutkimuksen ryhmässä on näkemystä kaupunkien hallinnon ja hallinnan kehittämisestä esimerkiksi vertailupintana nykyiselle päätöksenteolle.

2.5.2. Paikallinen demokratia ja politiikka

Paikallisessa demokratiassa on yleisesti Suomessa nähty haasteiksi seuraavia seikkoja: kuntalaisten usko kunnalliseen demokratiaan tarvitsee vahvistusta ja heidän osallistumisaktiivisuuttaan tulisi kannustaa, luottamustehtävien vetovoima on heikko, osallistumisen menetelmiä tarvitsee kehittää ja poliittisen johdon toimintaa täytyy uudistaa.

Kuntajohdon ja asiantuntijoiden näkemyksiä kuntien tulevaisuudesta kartoittaneessa Santtu von Bruunin tutkimuksessa tiedusteltiin kuntajohdon ja asiantuntijoiden näkemyksiä edustuksellisen demokratian tulevaisuudesta kunnissa. Suurin osa vastaajista uskoi tämän säilyvän keskeisenä vaikuttamisen kanavana, mutta sen rinnalle nähtiin nousevan myös muita vaikuttamisen tapoja. Lisäksi ajateltiin, että kuntalaisten vaikuttamishalukkuus supistuu omaan elämänlaatuun ja välittömään asuinympäristöön ja niihin liittyvään päätöksentekoon. Pidemmällä tulevaisuudessa tärkeitä vaikuttajia ja toimijoita arvioitiin olevan elinkeinoelämä, paikalliset toimijaryhmät sekä erilaiset mediat ja tietoverkot.

Paikallista demokratiaa ja politiikkaa on tutkittu kansallisesti Demokratiatilinpäätös-hankkeessa. Siinä oli mukana neljää aihekokonaisuutta: kuntavaalit, kuntademokratian toimintatavat, kuntademokratian toimivuus kuntalaisten näkökulmasta sekä luottamushenkilöt päättäjinä. Turun kaupunki osallistui tutkimuskuntana hankkeeseen.

Kansalaisvaikuttamisen edellytyksiä selvitettiin Turussa ensimmäisen kerran osana Demokratiatilinpäätöshanketta. Asiaa käsittelee ”Kuntademokratian toimintatavat” niminen selvitystyö, jonka eräänä perustehtävänä oli luoda uusi tarkastelunäkökulma turkulaisille virastoille. Kokonaiskuva kuntademokratian toimintatavoista Turussa oli raportin mukaan hajanainen. Raportti käsittelee hallinnollisia lähtökohtia, tiedotusta, kuntalaisten palautteita ja yhteydenottoja, uusia toimintakäytäntöjä, kokemuksia ja osallisuustoiminnan tulevaisuuden haasteita sekä näihin kaikkiin liittyviä toimenpide-ehdotuksia.

Raportin pohjalta eri hallintokunnista koostuva osallisuustiimi on laatinut toimenpide-ehdotuksia, joita kehitetään eteenpäin. Turun vahvuutena on

toiminnallinen kiinnostus kuntalaisten vaikuttamisedellytysten kehittämiseen. Tämä ilmenee melko laaja-alaisena kokeilutoimintana hallintokunnissa sekä erillisissä ohjelmissa. Asiantuntemuksen ja kokemusten koordinoitua yli hallintokuntarajojen todettiin täytyvän kuitenkin vahvistaa.

Paikalliseen demokratiaan ja politiikkaan liittyen tutkimusta tarvitaan ainakin kahdesta toisiinsa liittyvästä tutkimuskysymyksestä. Ensimmäinen koskee kuntalaisten osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia. Tähän liittyen voi tarkastella miten yhtäältä vaaliosallistuminen ja toisaalta muiden vaikutustapojen käyttö ja arviot niiden vaikutavuudesta eroavat muihin kuntiin verrattaessa. Entä miten kuntalaiset arvioivat kunnallisen päätöksenteon toimivuutta? Millaiset tekijät voivat selittää kuntien välisiä eroja? Toinen kokonaisuus liittyy edustuksellisen demokratian toimivuuteen. Miten luottamushenkilöt ja viranhaltijajohto arvioi päätöksenteon toimivuutta - ja eroavatko arviot muihin kuntiin verrattaessa? Millaiset tekijät voivat selittää kuntien välisiä eroja?

Päätöksenteon toimivuudella ja läpinäkyvyydellä on tärkeä merkitys esimerkiksi kaupungin ja sen ympäristön välisen vuorovaikutuksen kannalta. Demokratian toimimattomuus näissä suhteissa saattaa vaikuttaa kaupungin onnistumiseen yhteistyössä sen mahdollisten kumppanuuskuntien ja kaupunkien kanssa. Vertaamalla itseään

muihin kunta voi paikallistaa omia heikkouksiaan ja vahvuuksiaan ja sitä myötä myös suunnata mahdollista kehittämistyötään.

Kuntien hallinnon ja kuntademokratian tutkimusta on tehty erityisesti yhteiskunnallisen tutkimuksen ryhmässä. Tutkimusta on toteutettu muun muassa Paras-arviointitutkimusohjelmaan (ARTTU) sekä Demokratiatilinpäätös-tutkimushankkeeseen liittyen. Kummissakin hankkeissa on kerätty paljon Turku ja verrokkeina muita suomalaisia kuntia koskevaa materiaalia, jota on mahdollista hyödyntää myös tulevissa Turun paikallista demokratiaa ja politiikkaa koskevissa tutkimuksissa.

Kansalaisvaikuttamista, kaupunkilaisten osallistumista edesauttavaa menetelmällistä osaamista ja kaupunkilaisten osallistumisen tutkimusta on alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmässä ja kaupunkitalouden tutkimuksen ryhmässä. Tutkimuksen kohteena on esimerkiksi julkisen tilan käyttö ja erilaisten kaupunkilaisryhmien integroituminen kaupunkiin erityisesti kulttuurin keinoin sekä rakennuskulttuuriin ja ympäristösuojeluun liittyvien konseptien kehittäminen osallistavampaan suuntaan. Humanistisen tutkimuksen ryhmässä on tarkasteltu paikallisdemokratian kehittämistä ja kehittymistä historiallisista näkökulmista sekä kaupunkipolitiikan arvopäämäärien asettamisen näkökulmaa.

2.5.3. Kaupungin palveluverkko

Kuntien taloudellisen tilanteen heiketessä tarvitaan uusia palveluiden tuotantotapoja sekä tuotavuuden kohottamista. Paras-hankkeeseen liitetyissä kaupunkiseutusuunnitelmissa käsitellään sitä, miten palveluiden käyttöä voidaan parantaa kuntarajat ylittäen. Taustalla on ajatuksena, että palveluverkon uudistamisen myötä voidaan vaikuttaa yhdyskuntarakenteen eheytymiseen, hillitä liikenteen kasvua, parantaa palveluiden saavutettavuutta sekä palveluiden edellyttämän väestöpohjan saavuttamista. Uudistamisessa otetaan huomioon sekä asiakkaan että palveluverkon optimoinnin näkökulmat. Pyrkimyksenä on hyödyntää aiempaa tehokkaammin kaupungin eri sektoreiden välistä yhteistyötä palveluiden suunnittelemisessa ja järjestämisessä.

Turun kaupungin palveluverkon ja tilojen yhteiskäytön selvitystyö on käynnissä. Kaupunginhallitus on päättänyt 16.6.2008 näiden arvioinnista osana talousohjelmaa. Tarkoituksena on arvioida koko kaupungin palveluverkon laajuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sektorien sisäisesti ja välisesti. Tarkemmin ottaen tarkoituksena on tilojen optimaalisen käytön arviointi, yhteiskäyttö ja vajaakäytön aste palvelutuotannon toimivuuden ja tilakustannusten kannalta. Huomioon otetaan myös tilojen käyttö-, pääoma- ja elinkaarikustannukset.

Tarkasteluun otettuja palvelukokonaisuuksia ovat erityisesti sosiaali- ja terveystoimi, osaamis- ja elinkeinotoimi sekä ympäristötoimi. Selvityksessä ovat mukana muun muassa tyhjänä olevat ja vapautumassa olevat tilat. Hankintaa ja logistiikkaa ja keittiöverkkoa koskevat tarkastelut ovat käynnissä. Samoin eräitä muita palveluverkkoselvityksiä kuten kouluverkkoselvitys.

Kaupungin ja seudun palveluverkon kehittäminen vaatii tutkimusta monesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin tulisi selvittää palveluverkon muotoutumista kansainvälisessä vertailussa. Toiseksi tulisi ottaa huomioon asiakasnäkökulma: mitä tarpeita kuntalaisilla asiakkaina on, ja ovatko he tyytyväisiä kunnan palveluihin. Voisi selvittää myös tekijöitä, jotka ohjaavat asiakasvirtoja ja vaikuttavat asiakasvalintoihin.

Palvelujen ja toiminnan kehittäminen ja järjestäminen kuntarajat ylittäen helpottuu paikkatietoa

käyttämällä. Kaupunginhallitus päätti 4.6.2007 Turun kaupungin paikkatiedon hyödyntämisen kehittämiseksi. Tutkimusyhteistyötä olisi mahdollisuus tiivistää kaupungin paikkatieto-osaajien ja yliopiston asiantuntijoiden välillä. Tällä hetkellä osaaminen keskittyy Varsinais-Suomen paikkatietokeskukseen, Lounaispaikkaan, johon Turun kaupunki on tulossa mukaan.

Alue- ja ympäristötutkimuksen ryhmässä on sekä sisällöllistä että menetelmällistä osaamista luontoon ja ympäristöön liittyvästä paikkatiedosta. Muuta palveluverkon kehittämiseen liittyvää tutkimusosaamista ovat tarkastelut palveluiden saavutettavuudesta vähäosaisten, esimerkiksi ikääntyneiden tai pienituloisten, näkökulmasta tai yhdistysten rooli palveluiden tuottamisessa. Näitä on tarkasteltu yhteiskunnallisen tutkimuksen ja kaupunkitalouden tutkimuksen ryhmässä.

2.5.4. Kaupungin työprosessit ja kustannusvaikuttavuus

Kaupungin työprosessien tehostamisen ja kustannusvaikuttavuuden arviointien taustalla on kunta- ja palvelurakenteisiin edellytettävät muutokset, joita tarvitaan, koska olemassa olevilla rakenteilla ja toimintamalleilla kunnat eivät selviä niille osoitetuista tehtävistään. Paras-hankeessa kuntaliitoksia ja yhteistoiminta-alueita koskevien ratkaisujen jälkeen tavoitteena on suunnata kehittämistyö palvelurakenteiden, tuotantotapojen ja prosessien uudistamiseen palvelujen laadun ja saatavuuden varmistamiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi.

Yksi keskeinen kaupungin toimintatapoja ja hallintorakenteita muuttava uudistus on tilaaja-tuottajajärjestelmien käyttöönotto. Se tarkoittaa siirtymistä perinteisestä hierarkisesta palveluiden järjestämistavasta kahtiajaettuun organisaatiomalliin. Siinä toiset tilaavat verovarilla palveluita, joita toiset tuottavat. Tuottajina voivat olla myös muut kuin kunnan omat yksiköt.

Turussa tilaaja-tuottajamalliin alettiin siirtyä pienin askelin 1990-luvun alkupuolella muun muassa perustamalla liikelaitoksia ja siirtämällä tuotantotoimintoja niihin. Tilaaja-tuottajamallia soveltavasta sopimusohjausjärjestelmästä päätettiin kaupunginhallituksessa 6.6.2005. Sitä sovelletaan palvelusektorilla.

Kaupungin tilaaja-tuottajamallia sekä sopimusohjausjärjestelmää ja näiden ohjausjärjestelmiä on Turussa ollut tavoitteena kehittää. Ajatus tässä on ollut, että poliittinen harkinta keskittyisi tilaajapuolelle ja tuottajapuolesta tulisi läpinäkyvämpi. Lisäksi on haluttu kehittää poliittista valvontaa ja tukea sekä toiminnanohjausta että valvontaa. Tarkoitus on ollut tehdä tuottajista tasavertaisempia osapuolia palvelutuotannossa. Turussa mallin soveltaminen aloitettiin ympäristö- ja teknisellä sektorilla.

Turun mallissa ei sisäasianministeriön Kunnallisen demokratian kehittämishankkeen II väliraportin (2006) mukaan ole vaaraa demokratian kaventumisesta palvelutuotannon osalta. Muun muassa sopimusohjauksen ja yleisesti omistajaohjauksen kehittämisen ja tehostamisen rinnalla on pidetty onnistuneesti yllä ajatusta toimivasta demokraattisesta ohjauksesta.

Finanssivaltiosiön ja julkisyhteisöjen laskentatoimen yliassistentti Pekka Valkama on esittänyt, että palvelutalouden hallintaan ja seurantaan liittyvät kunnallistalouden kirjanpito- ja kustannuslaskentajärjestelmät ovat hierarkisen toimintamallin aikakaudelta peräisin, eikä kuntien nykyinen toiminta- ja taloustilastointi pysty tuottamaan tietoa taloudellisen tehokkuuden kehittymisen arvioimista varten. Hän esittää ”Kaupungit kurottavat 2010-luvulle” -julkaisun artikkelissaan useita kaupunkitutkimuksen aiheita, joilla voitaisiin edistää kaupunkipalveluiden kehittämiskonsepteja. Eräänä esimerkkinä tämänlaisesta on vallitsevien kehittämiskäsityksien ymmärtäminen ja tulkitseminen sekä kunnallispoliittisen liikkuvaran kehityksen arvioiminen palvelukonseptien soveltamiseen liittyen.

Turun kaupungin tutkimustarpeet kohdistuvat todellista tarvetta vastaavien palveluiden ja toimintojen (kustannus)tehokkaaseen tuottamiseen ja kaupungin tuottamien palveluiden järkeviin tuotteistustapoihin. Esimerkkinä tästä ovat vanhustenhuollon oman tuotannon ja ostopalvelujen kannattavuusvertailu ja oikeiden palvelurakennetekniikoiden valinta tulevaisuutta ajatellen. Muita tutkimustarpeita ovat taloushallinnon päivittäistehtävien ja palkanlaskennan prosessien virtaviivaistaminen sekä oikean sisäisen laskentatoimen luominen yksiköihin. Tutkimusta voisi toteuttaa esimerkiksi vertaamalla kaupungin eri sektoreiden toimintaa vastaavankokoisiin suomalaisiin

tai ulkomaalaisiin kaupunkeihin ja niiden vastaaviin toimintoihin.

Kaupunkitalouden tutkimusryhmässä on osamista yrittäjyytyypisistä palveluiden kehittämistä, esimerkiksi parempien asiakaspintojen hallinnasta, yhteisöjen hallinnasta ja prosessien hallinnasta, jota kaupungin hallinnon ja hallinnan kehittämisessä voitaisiin hyödyntää.

2.5.5. Kaupungin tavoitteiden ja toiminnan vaikuttavuus

Hyvän hallinnon kaupunki -teeman alla olevat aihekokonaisuudet käsittelevät suurelta osin hallinnon ja palvelutuotannon tehostamisen kysymyksiä. Tehostamistoimenpiteiden lisäksi tarvitaan mittareita, joilla voidaan tuoda esille kaupungin tavoitteiden ja toiminnan vaikuttavuutta. Tutkimusta tarvitaan näiden mittareiden kehittämiseksi.

Vaikuttavuuden arviointia kaivataan erityisesti kaupungin ja hallintokuntien strategioiden toteutumisesta pitkällä aikavälillä ja vaikutuksista käytännön tasolla sekä kaupungin eri sektoreiden, kuten opetuksen tai sosiaali- ja terveystoimen päätöksien ja euromääräisten panostusten vaikutusten määrittämistä. Yksityiskohtaisemmista vaikuttavuusarvioinneista voi mainita esimerkkinä sosiaali- ja terveystoimen piiriin kuuluvat aiheet: aktivointitoimenpiteiden ja kuntoutuksen vaikuttavuustutkimus ja ehkäisevän toiminnan vaikuttavuustutkimus yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Muiksi tarpeiksi on mainittu uuden tietojärjestelmän käyttöönotto ja investoinnin hyötyjen arviointi sekä Science Park -konseptin vaikuttavuudelle uusien mittareiden laatiminen. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ryhmässä on toteutettu kaupungin eri toimialojen tuottavuutta arvioivia hankkeita sekä kuntien laatuvertailuja ja -arvioita eri kriteereiden pohjalta.

2.6. Turku 2011 -kulttuuripääkaupungin tutkimusohjelma Tieteen palosta

Turku on Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2011. Vuoden teema on Turku palaa, mikä viittaa uusiutumiseen, tahtoon ja intoon luoda uutta sekä Turun kaupunkipalojen värittämään kulttuurihistoriaan. Turku 2011 -kulttuuripääkaupungin osana toteutetaan Tieteen palosta -tutkimusohjelma, joka seuraa, tutkii ja arvioi kulttuuripää-

kaupunkiprosessia ja sen vaikutuksia Turkuun ja Varsinais-Suomeen.

Kulttuuripääkaupungin toteutuksesta vastaa tammikuussa 2008 toimintansa aloittanut Turku 2011 -säätiö. Turku 2011 -säätiön tehtävänä on koordinoida ja rahoittaa kulttuuripääkaupunkiohjelmaan valittavia hankkeita sekä huolehtia kulttuuripääkaupungin viestinnästä. Säätiön toiminta jatkuu vuoden 2016 loppuun. Toimeksiantonsa säätiö on saanut Turun kaupungilta, jolle Euroopan Unionin kulttuuriministerineuvosto myönsi kulttuuripääkaupunkiaseman marraskuussa 2007. Turku 2011 -säätiön hallituksen puheenjohtajana toimii ministeri Christoffer Taxell. Puheenjohtajan ja kahdeksan muuta hallituksen jäsentä on nimittänyt Turun kaupunki. Kulttuuripääkaupunkiprosessin neuvoo-antavana elimenä on Turku 2011 -valtuuskunta. Sen puheenjohtaja toimii Turun yliopiston rehtori Keijo Virtanen.

Turku 2011 -ohjelma on tärkein osa kulttuuripääkaupungin toteutusta. Ohjelma kootaan noin 150 – 200 hankkeesta, joista suurin osa valikoidaan keväällä 2008 käynnissä olleesta avoimesta hankkeesta. Kulttuuripääkaupunkivuoden hankkeita toteuttavat kaupungin asukkaat, vapaat taiteilijat, julkiset kulttuurilaitokset, yritykset, järjestöt ja yhdistykset, korkeakoulut ja tutkimuslaitokset. Hankkeet tuottavat yhteensä tuhansia pienem-

piä ja suurempia kulttuuritapahtumia Turkuun ja Varsinais-Suomeen vuonna 2011.

Turku 2011 -strategiassa määriteltyjä kulttuuripääkaupungin päätavoitteita ovat hyvinvoinnin lisääminen, kansainvälisyyden vahvistaminen sekä luovan talouden ja kulttuuriviennin kasvattaminen. Kulttuuri ymmärretään Turku 2011 -prosessissa laajasti. Perinteisten taiteiden rinnalla tärkeitä ovat esimerkiksi arjen kulttuuri, liikunta, työn kulttuuri, ruokakulttuuri sekä tiede ja tutkimus.

Kulttuuripääkaupungin Tieteen palosta -tutkimusohjelmalla seurataan ja analysoidaan kulttuuripääkaupungin toteutumista sekä arvioidaan prosessin vaikutuksia Turkuun ja Varsinais-Suomeen. Lisäksi tutkimusohjelman toimilla pyritään Turku 2011 -kulttuuripääkaupungin läpiviennin ennakoivaan ohjaamiseen ja tuetaan prosessin pitkäkestoista vaikuttavuutta selvittämällä kulttuuripääkaupunkiprosessin myötä syntyneitä parhaita käytänteitä. Turku 2011 -tutkimusohjelma Tieteen palosta toteutetaan laajassa korkeakoulu yhteistyössä ja monitieteellisenä yhteistyöprosessina vuosina 2008 – 2016.

Tieteen palosta -ohjelmaan kuuluu tutkimuksellisia ja toiminnallisia hankkeita. Ohjelman tutkimuksellisissa hankkeissa tehdään pääasiassa Turku 2011 -prosessin seuranta ja arviointitutkimusta.

Toiminnalliset hankkeet toteutetaan osana Turku 2011 -kulttuurivuotta, ja niissä tutkimus ja tiede yhdistyvät esimerkiksi taiteen ja yhteisötyön kanssa uudella tavoin. Tieteen palosta -ohjelman toiminnalliset hankkeet popularisoivat tiedettä ja niiden avulla pyritään lisäämään tieteenvälistä keskustelua sekä tieteen ja muiden toimialojen uutta yhteistyötä pitkäkestoisesti. Tieteen palosta -tutkimusohjelman teemoja ovat Luovan talouden ja kulttuuriviennin kaupunki, Kulttuurisen hyvinvoinnin kaupunki sekä Kulttuurikaupunki Turku 2011 – 2016.

Kulttuuripääkaupungin tutkimusohjelmaa on valmisteltu dialogissa Turun kaupunkitutkimusohjelman kanssa. Tutkimusohjelmien teemat kytkeytyvät toisiinsa tiiviisti siten, että Tieteen palosta -tutkimusohjelman teemat tukevat ja täydentävät Turun kaupunkitutkimusohjelman rakennetta tuomalla kaupunkitutkimusohjelman teemoihin ”kulttuurisen kerroksen” ja painotuksen. Kulttuurinen kerros ymmärretään Tieteen palosta -tutkimusohjelmassa poikkisektoraalisena ja poikkihallinnollisena. Turku 2011 -säätöön soveltama kulttuurin laaja määrittelytapa viittaa tässä siihen, että kulttuuristen kysymysten nähdään kuuluvan taide- ja kulttuurihallinnon lisäksi myös muiden hallinnonalojen piiriin. Kulttuuripoliittisena näkökulmana Turku 2011 -säätö pyrki lisäämään toimi- ja hallintoalojen välistä yhteistyötä, ja tässä kulttuuri nähdään kaikkia hallintoaloja yhdistävänä laajana yhteistyöfoorumina.

Turun kaupunkitutkimusohjelman Osaava ja menestyvä kaupunki -teemaa täydentää Tieteen palosta -teema Luovan talouden ja kulttuuriviennin kaupunki. Hyvinvoiva ja sosiaalisesti eheä kaupunki -teemaa täydentää vastaavasti Kulttuurisen hyvinvoinnin kaupunki. Kestävä kehitys ja eheä kaupunkirakenne -teemaa täydentää puolestaan Tieteen palosta -teema Kulttuurikaupunki 2011 – 2016. Hyvän hallinnon kaupunki -teemaa Turku 2011 -tutkimusohjelma tarkastelee kulttuuripoliittisen tutkimusotteensa näkökulmasta.

Luovan talouden ja kulttuuriviennin kaupunki -teemaan kuuluvat hankkeet tutkivat ja kehittävät Turun alueen luovaa infrastruktuuria, analysoivat Turku 2011 -ohjelman hankkeiden luovien toimialojen toimintaa vahvistavia vaikutuksia sekä auttavat Turku 2011 -prosessin suuntaamista siten, että säätöön toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumiseksi on parhaat edellytykset. Luovan

talouden ja kulttuuriviennin kaupunki -teeman tehtävänä on tutkia ja mallintaa Turku 2011 -prosessia siten, että kulttuuripääkaupungin toteuttamisen tavat, parhaat käytännöt sekä innovatiiviset luovia aloja ja Turun luovaa infrastruktuuria vahvistavat yhteistyömuodot jäävät elämään ja niitä voidaan myös välittää eteenpäin muille kaupungeille. Näillä toimenpiteillä pyritään vahvistamaan esimerkiksi luovien alojen työllistävyyttä ja vientiä. Teeman osana toteutetaan vuosina 2009 – 2011 Turku 2011 -valmisteluvaiheen arviointitutkimus, jolla analysoidaan, miten kulttuuripääkaupungin tarkoitus ja tavoitteet näyttävät olevan toteutumassa.

Kulttuurisen hyvinvoinnin kaupunki -tutkimusteemassa tarkastellaan kulttuuritoimintaa ja Turku 2011 -ohjelmaa terveyden edistämisen ja hyvinvoinnin näkökulmista sekä arvioidaan 2011-prosessin hyvinvointivaikutuksia. Tämä monitieteellinen teema edistää tieteenvälistä keskustelua ja tutkimuksen popularisointia yhteistyössä taiteen ja muiden toimialojen toimijoiden kanssa. Hyvinvointiteemassa käsitellään esimerkiksi yhteisöllisyyden, mielenterveyden, monikulttuurisuuden, osallistavuuden, demokraattisen ja avoimen kaupunkitilan sekä saavutettavuuden kysymyksiä kulttuurin näkökulmista. Kulttuurisen hyvinvoinnin kaupunki -teema kokoaa lääketieteellisiä, psykologisia, humanistisia, kasvatustieteellisiä, yhteiskuntatieteellisiä ja kaupunkitutkimuksellisia näkökulmia uudenlaiseen kulttuurisen terveystutkimuksen monitieteelliseen tutkimusotteeseen.

Kulttuurikaupunki Turku 2011–2016 -teema analysoi Turku 2011 -prosessin pitkäkestoisia vaikutuksia kaupungin ja asukkaiden näkökulmasta. Tässä teemassa kysytään, miten väliaikaiset kulttuuripääkaupunkihankkeet vaikuttavat pitkäkestoisesti turkulaisiin, Turun ilmapiiriin ja houkuttelevuuteen sekä Turun imagoon kulttuurikaupunkina. Kulttuurikaupunki Turku 2011– 2016 -kokonaisuudessa arvioidaan kokonaisvaltaisesti, miten Turku 2011 -prosessin tavoitteet toteutuivat, ja minkälaisia taloudellisia, matkailullisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja ympäristöllisiä vaikutuksia Turku 2011 -prosessilla on koko Varsinais-Suomeen. Teemassa arvioidaan esimerkiksi kulttuuripääkaupunkiproessin vaikutuksia matkailijoiden määrään, kulttuurin kuluttamiseen, kulttuuriyrittäjyyteen sekä Turun imagoon kulttuuri- ja matkailukaupunkina. Kulttuurikaupunki Turku 2011 – 2016 -teema jatkuu vuoden 2016 loppuun, ja se toteutetaan yhteistyössä alueen yliopistojen,

korkeakoulujen ja Turun kaupunkitutkimusohjelman kanssa. Turku 2011 -arviointitutkimuksesta suunnitellaan erittäin laajaa ja merkittävää monitieteellistä tutkimushankekokonaisuutta. Turku 2011 -arviointitutkimuksen suunnittelusta vastaa Turun yliopisto.

Tieteen palosta -ohjelman osana toteutetaan lisäksi laaja kansallinen asukaskyselytutkimus vuosina 2007 – 2012. Asukaskyselyillä selvitetään Turku 2011 -kulttuuripääkaupungin ja Turku 2011 -brändin tunnettuutta ja tietolähteitä, kulttuuripääkaupunkiin liitettyjä odotuksia, mielikuvia ja asenteita sekä osallistumisaikeita vuoden 2011 kulttuuritapahtumiin. Vuonna 2011 selvitetään lisäksi vastaajien kokemuksia osallistumisesta Turku 2011 -kulttuuriohjelman tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Tieteen palosta -ohjelmaan kuuluu myös mediaseurantaa ja -analyysia sekä Turku 2011 -aiheisia opinnäytetöitä tukevaa toimintaa.

Kulttuuripääkaupungin tavoitteena on vahvistaa Turku monipuolisena ja entistä osaavampana ja monipuolisempuna kaupunkina. Tieteen palosta -ohjelman tavoitteena on tukea tämän tavoitteen toteutumista sekä tuoda siihen oma tutkimuksellinen lisänsä jättämällä perintönään kaupungille ja alueen tiedeyhteisöille uutta ja kiinnostavaa tutkimusta Turun kaupungista, kaupunkikulttuurista ja kulttuuripääkaupunkiprosessista.

3. TURKULAISTEN YLIOPIS-TOJEN KAUPUNKI-TUTKIMUS

3.1. Kaupunkitutkimusta harjoittavien oppiaineiden ryhmittely

Tässä osassa esitellään tutkimusryhmittäin turkulaisten yliopistojen oppiaineiden kaupunkitutkimusosaamista. Tutkimusryhmät ovat:

- Alue- ja ympäristötutkimus
- Yhteiskunnallinen tutkimus
- Humanistinen tutkimus
- Kaupunkitalouden tutkimus
- Terveyden tutkimus

Oppiaineiden kaupunkitutkimuksen esittely pohjautuu sekä oppiaineiden omiin kuvauksiin niiden kaupunkitutkimuksen luonteesta että haastatteluihin, joissa on selvitetty oppiaineiden mahdolli-

suuksia vastata kaupungilta esiinnostettuihin tutkimusaiheisiin. Mukaan on otettu myös joitakin ideoita siitä, miten oppiaineet voisivat tulevaisuudessa suunnata kaupunkitutkimustaan.

3.2. Alue- ja ympäristötutkimus

Maantiede

- **Tilatutkimus** lokaalilta globaalille tasolle
- käsittäen kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja luonnonympäristöön liittyvät ilmiöt. Tilalliset, alueelliset ja paikalliset mallit sekä näihin liittyvät ajalliset muutokset.
- **Kaupunkien tutkimus** niiden sisäisestä rakenteesta yksittäisten kaupunkien ja kaupunkiseutujen sekä kaupunkijärjestelmien tasolle asti. Esim. kehityskäytävätutkimus.
- **Kaupunkien fyysinen ja sosiaalinen rakenne**, tutkimuskohteina muun muassa kaupunkimaisemat, kaavoitus ja maankäyttö, esim. täydennysrakentaminen, kaupunkiuudistus kestävän kehityksen näkökulmasta.
- **Kaupunkiympäristö**, esim. ilmastonmuutoksen vaikutukset seutu- ja kaupunkitasoilla, ekologisesti eheä kaupunkirakenne ja luonnonympäristöjen jakautuminen kaupunkirakenteessa.
- **Kulttuuriklusterit ja kaupunkien luovuus.**
- **Kaupunkitilan kokeminen ja käyttö**, esim. pelon kokeminen kaupunkitilassa.
- **Kaupunkitutkimuksen menetelmät**, esim. paikkatieto, osallistavat menetelmät.
- **Paikallisen demokratian tutkimus**, esim. kansalaisaktiivisuuden tutkimus alueittain, alueperustainen kaupunkikehitys ja kaupunkilaisryhmien integroituminen kaupunkiin kulttuurin keinoin.
- Tulevaisuudessa tutkimusta suunnataan vahvemmin **kaupunkipolitiikkaan ja -hallintoon.**
- **Paikkatietolainaamo:** verkossa toimiva digitaalisten paikkatietoaineistojen välityspalvelu. Se vastaanottaa eri aineistontuottajien paikkatietoja Suomessa ja välittää niitä maksutta käyttäjille. Lainaamosta löytyy Turkuun liittyviä aineistoja laajasti eri teemoihin liittyen.

Ympäristötiede

- **Kaupunkiekologia ja kaupunkien ympäristöhistoria**, esim. historiallinen tarkastelu kaupungin ympäristöhygienisistä käytännöistä tai historiallisista kaatopaikoista Turussa.
- **Kaupunkilaisten luonto- ja ympäristöasenteet**.
- **Kaupunkiluonto: sen monimuotoisuus ja suojeleminen**, esim. viheralue suunnittelu, maaseutu-kaupunki -vaihteluvyöhykkeen luonnon monimuotoisuus.
- **Kaupunkitilan turvattuus** puistojen hallitun hoitamattomuuden näkökulmasta.
- Tulevaisuudessa tutkimus voisi liittyä esim. **kaupunkiluonnon ja -ympäristön** merkityksiin **kaupungin vetovoimaisuuden näkökulmasta tai ympäristöhallintaan** liittyviin kysymyksiin, esimerkiksi useiden kuntien jäte- ja luonnonsuojelun toteuttamiseen yhdessä parhaalla mahdollisella tavalla.

Maisemantutkimus

- **Kaupunkiympäristön historia**
- **Maiseman politiikka ja paikkakokemukset**
- **Kaupunkien viheralueiden suojeleminen ja hoito**, esim. suojelukaavat.
- **Rakennussuojelu**
- **Ympäristökasvatus** kaupunkiympäristössä
- Vuorovaikutteinen **osallistava suunnittelu**, esim. rakennuskulttuuriin ja ympäristösuojeluun liittyvien konseptien kehittäminen osallistavampaan suuntaan.
- **Kaupunkikeskustojen elävöittäminen**
- Tulevaa tutkimusta voisi suunnata esim. paikalliseen identiteettiin ja kaupungin vetovoimaisuuteen.

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

- **Tulevaisuuden rakentaminen, ennakointi ja kehittäminen** liittyen eri aihepiireihin kuten ilmastonmuutokseen, kaupunkipolitiikkaan ja kaupunginhallintaan, monikulttuurisuuteen, kaupunkisuunnitteluun ja aluekehitykseen.
- Esim. LogiCityn tulevaisuusprosessitarkastelu: logistiikan haasteet Varsinais-Suomen, Turun seudun sekä erityisesti Turun

lentokenttäalueen (nk. LogiCityn) näkökulmasta.

- **Kansalaislähtöiset osallistavat menetelmät**, esim. kaupungin eri toimijaryhmät mukaanottava delfoi-menetelmä.

Merenkulkualan tutkimus- ja koulutuskeskus

- **Klusteripohjainen uudistaminen ja merkiklusteri**: merkiklusterin nykytila, merkitys ja tulevaisuus sekä työllistämisaikutukset.
- **Merenkulku ja satamat** sekä niiden aluetaloudelliset vaikutukset.
- **Logistiikka**, esim. toimialarakennetutkimus ja vaikuttavuus Turun alueella.
- **Alueiden välinen kilpailukyky** sekä erityisesti Turun asema ja vetovoimaisuus sekä kuljetuskäytävät.
- **Kansainvälinen liikenne ja Turku logistisena solmukohtana**.
- **Liikenneinfrastruktuurin kehittäminen** elinkeinoelämän palvelukseen
- Tulevaisuudessa mahdollisesti myös **yri-tysten sijoittumispäätösten tarkastelu**, esim. alueen logistiikan ja infrastruktuurin toimivuuden merkitys seudulle haluaville yrityksille.

3.3. Yhteiskunnallinen tutkimus

Sosiaalipolitiikka

- **Hyvinvoinnin jakautuminen**
- **Sosiaaliset ongelmat**, sosiaalinen eriytyminen ja segregatio kaupunkilaisten elintapoihin liittyen.
- **Sosiaalisten ryhmien** ja erillisryhmien, vanhuksien tai lapsiperheiden **asema, palvelut ja hoidon tason kysymykset**.
- **Asumisviihtyvyys**
- **Sosiaali- ja terveystieteiden asema** nykyisessä kuntien murrosvaiheessa.
- **Maahanmuuttajien työllistyminen, integroituminen ja kotouttaminen**.
- **Sosiaalisesti kestävä kehitys** näkökulmat kaavoitukseen liittyen.
- **Väestömuutokset**, sen syyt ja mm. väestönmuutokseen liittyvä ennakointi palvelutarpeiden osalta.

Poliittinen historia

- **Kunnallispolitiikan historia, valtionhallinnon ja paikallishallinnon suhde sekä poliittisen päätöksentekoon liittyvät kysymykset.**
- Historiallinen näkemys kaupunginhallinnon kehittämisestä esim. vertailupinnaksi kuntarakenteen kehittämiseen liittyvälle päätöksenteolle.
- **Maahanmuuttajatutkimus** kaupungin hallinnon päätösten kautta.

Sosiologia

- Yhteiskuntapoliittinen ja kulttuurintutkimuksellinen näkökulma kaupunkiin.
- **Kaupunkiasuminen ja asumisen sosiaalinen turvallisuus** lähiöissä sekä asumisriskit, naapuruussuhteet.
- **Kotitalouksien asumisvarallisuuden hankinta ja käyttö**
- **Rakennetun ja luonnonympäristön käyttöä** koskeva arviointi
- **Demokratia ja kansalaisvaikuttaminen kaupungissa**
- **kaupunkikulttuuri ja elämäntavat**
- **Kaupunkitutkimuksen teoria**
- **Maahanmuuttajien kotoutuminen ja integroituminen**
- **Monikulttuurisuus kaupungissa**

Oikeussosiologia

- **Kaupunkiturvallisuus ja -rikollisuus**
- Rikollisuuden ja rakennetun ympäristön välinen suhde
- **Työoikeudellinen tutkimus, esimerkiksi paikalliseen sopimiseen liittyvät kysymykset.**

Valtio-oppi

- **Vallankäyttö kunnissa ja kunnallinen päätöksenteko**

Offentlig förvaltning/ statskunskap

Paikallisen hallinnon tutkimus (local government studies)

- **Demokratia, kunnanhallinto ja -hallinta, erityisesti ympäristöpolitiikka ja -hallin-**

to, paikallinen kansalaisuus (lokalt medborgskap), johtaminen

- Esim. osallistuminen Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) ja Demokratiatilinpäätös-tutkimushankkeisiin.
- **Kaupunkikohtaiset indikaattorit paikalliseen kestäväen kehityksen tilan arviointiin.**
- **Kielellinen identiteetti**
- **Kunnallis- ja aluepolitiikka ja -hallinto sekä rakennemuutoksien tarkastelu**
- **Kaupungin toimialojen tuottavuuden arviointi, kuntien laatuvertailut ja -arviointit**
- **Yhdistystutkimus;** yhdistysten rooli palveluiden tuottamisessa
- Tulevaisuudessa tutkimusta voisi suunnata **tasa-arvon** tematiikkaan.

Sociologi

- **Kaupunkikulttuuri**
- **Kielellinen identiteetti**
- **Nuorisotutkimus,** erityisesti ruotsinkielisten nuorten näkökulma.
- **Kunta- ja kuntalaistutkimus**
- **Yhdistystutkimus;** yhdistysten rooli palveluiden tuottamisessa.
- Tulevaisuudessa tutkimuksen suuntaamisen mahdollisuus **kaupungin ruotsinkielisten asemaan** ja yleisemmin **kielikysymysten** tarkasteluun sekä esimerkiksi **sozialihuollon tarkasteluun** ja tuoda näkökulmia syrjäytyneiden työelämään takaisin auttamiseksi.

3.4. Humanistinen tutkimus

Kulttuurihistoria

- **Kaupunkiympäristön historia,** esimerkiksi turkulaisten virkistysalueiden käyttö.
- **Kaupunki aistimellisena tilana.**
- **Kaupungin historiallinen kerrostuneisuus.**
- **Kaupungin historiallisen kulttuuriperinnön arvioiminen.**
- **Populaarikulttuurit kaupungissa.**
- **Turkulaisen koulutuksen historia ja turkulaisten korkeakoulujen historia.**
- Esimerkkejä: historiallinen tutkimus Turun palosta, Down by the Laituri -festivaalien

elinkaari ja merkitys osana kaupunkitilaa, elinkeinojen sijoittuminen kaupunkitilassa tai kaupunkitilojen käyttö eri ammattiryhmien toimesta.

Suomen historia

- **Kaupunkihistoriat** ”keskiajasta nykypäivään ja irtolaisista arkkitehtuuriin”.
- **Turun kaupungin historia** eri osa-alueilta (esim. liikenne, kaupunkirakentaminen, kaupunginhallinto) tarkasteltuna esim. Turun kaupungin historia -teoksessa
- **Rakennemuutoksen näkökulma ja turkulaisen teollisuuden historia.**
- **Alueliitoksien ja kuntaliitoksien historia itsenäisyyden ajalla.**
- Tulevaisuudessa tutkimusta voisi tehdä turkulaisen **sosiaalihuollon kehittymisestä.**

Yleinen historia

- **Kansainvälinen kaupunkistoria** lähinnä uusimmalla ajalla.
- **Turku eurooppalaisena kaupunkina:** Turun pitkäaikainen verkottuminen osana eurooppalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa
- **Arjen historia ja toimijuuden tematiikka** kaupungissa
- Tulevaisuuden mahdolliset tutkimusaiheet voisivat käsitellä esimerkiksi **kaupungin vetovoimaisuuden ja paikkamarkkinoinnin sekä matkailun välisiä yhteyksiä, imagon suhdetta kaupungin tavoitteiden ja toiminnan vaikuttavuuteen** ja sitä, vastaavatko ne toisiaan tai **paikallisten identiteettien asemaa kuntaliitoksissa.**

Taidehistoria

- **Kaupungin julkisen taiteen ja julkisten paikkojen sekä katukuvan tutkimus.**

Arkeologia

- **Kaupungin ”syvän menneisyyden” tutkimus ja nykyisen identiteetin hahmottaminen.**
- **Kaupunkimaisen elämänmuodon eriytyminen.** Esim. kaupankäynnin ja tavaran tuotannon kehittyminen, yhteisöelämän edellytysten muuttuminen, kaupunkimai-

sen elämänmuodon kehittyminen sekä kaupungistuvan asuinympäristön kehitys.

- **Kaupungin historiallisen kulttuuriperinnön arvioiminen.**

Mediatutkimus

- **Medioiden tavat esittää kaupunkia**
- **Tavat joilla mediaesitysten symboliset julkisuustilat rinnastuvat kaupunkitilaan.**
- **Tavat joilla media on läsnä kaupunkitilassa** (esim. teknologiana, kuvavirtoina tai mainoksina).
- Mahdollisuus toteuttaa asukas- ja käyttäjä-tutkimuksia koskien **kaupunkilaisten suhdetta Turkuun asuin- ja elinympäristönä** sekä heidän suhtautumistaan kaupunkiorganisaation toimintaan.

Filosofia

- Kaupunkinäkökulma liittyen etiikkaan, yhteiskuntafilosofiaan, estetiikkaan ja kasvatustilafilosofiaan.
- Näkemyksiä **pitkän aikavälin arvopäämääristä kaupungin päätöksentekoon ja toimintaan liittyen.**
- Esim. näkökulmat **kotouttamispolitiikan tasapainoilussa** toisaalta muuttajien oman kulttuurin suojelemiseksi ja toisaalta integroimiseksi tai assimiloimiseksi valtaväestön kulttuuriin sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla.
- **Paikallisdemokratian kehittäminen:** esim. yhteisöradioiden toiminnan tukeminen, julkisten keskustelutilaisuuksien merkitys tai äänestyskäyttämisen ohjautuminen.
- Tulevaisuudessa mahdollisuus suunnata tutkimusta **kaupunkiympäristön- ja ilmaston suojeeluun** liittyviin eettisiin näkökulmiin.

Kansatiede

- **Kaupunki ja maaseutu**
- **Kaupunkien ammattiryhmät**
- **Rakennettu asuinympäristö**
- **Kulttuurien kohtaaminen**
- **Nuorisokulttuuri**
- **Visuaalisuus**

Historia (ÅÅ)

- **Kaupunkihistoria**
- **Kaupunkitilan käyttö eri sosiaaliryhmien toimesta.**
- **Pohjoismaisten kaupunkien rakenteellinen kehitys sosiaalishistoriallisesta näkökulmasta**
- **Poliittinen kulttuuri ja demokratia** sekä yksilöiden mahdollisuudet vaikuttaa. Esim. miten eri sosiaaliset ryhmät osallistuvat kaupungin hallintoon ja miten sekä millä areenoilla tuovat esiin omat näkemyksensä.

Religionsvetenskap

- **Uskontojen esiintyminen kaupungissa** nykypäivänä ja historiallisesti
- **Maahanmuuttajatutkimus**, esim. paikallinen kotouttamis- ja työllistämispolitiikka ja maahanmuuttajapalveluiden kohdistaminen.
- **Kaupunkiarkkitehtuuri ja rakentaminen uskontojen näkökulmasta.**

3.5. Kaupunkitalouden tutkimus

Talousmaantiede

- **Kuluttajan aluekäyttäytyminen ja palveluiden saavutettavuus** esim. erityisryhmien kuten pienituloisten tai yksinhuoltajien näkökulmasta.
- **Kaupunkikeskustojen kehittäminen**
- **Kauppakeskusten kehittäminen ja kehittyminen** osana kestävästä kulutuksesta ja kaupunkirakennetta.
- **Paikkamarkkinointi**
- **Kaupungin vetovoimaisuus**
- **Matkailu**

BID Innovaatiot ja yrityskehitys

- **Innovaatiot ja yrittäjyys**
- **Klusterien kehittäminen uuden yritys-toiminnan edistämisen näkökulmasta**, esim. avoimen innovaatiotoiminnan alustan (Turku Innovation Platform) avulla.
- **Maahanmuuttajien yrittäjyystutkimus**
- **Yrittäjyystyyppinen palveluiden kehittäminen**, esim. parempi asiakaspintojen hallinta, yhteisöjen hallinta ja prosessien hallinta.

Taloussosiologia

- **Matkailukulutus**
- **Kulttuurin kulutus**
- **Rakennemuutokset ja historialliset trendit**

3.6. Terveystutkimus

Kansanterveystiede

- **Työhyvinvointi** kunta-alan työntekijöiden keskuudessa.
- **Turkulaisen koululaisten liikunnallisia elämäntapoja** edistävään Koulut liikkeelle -projektiin liittyvä monitieteinen tutkimushanke, jossa tarkasteltiin projektin vaikutavuutta lasten, nuorten ja koko kouluyhteisön terveyteen ja hyvinvointiin.
- **Tulevaisuudessa tutkimusta** voisi kehittää edelleen esimerkiksi **kaupunkilaisten terveystyökalujen käyttämisen** tutkimukseen ja siihen vaikuttamiseen eri ikäryhmissä.
-

Lasten psykiatria

- **Lastenpsykiatrian palvelujärjestelmät**

LÄHTEET

Esipuhe ja tutkimusohjelman lähtökohdat

- Andersson, H.** (2000). *URBS research programme for urban studies*. URBS, Turku.
- Andersson, H.** (2008a). Suullinen tiedonanto. Kaupunki- ja yliopistoyhteistyön ohjausryhmä. 25.8.2008. Kaupungin keskushallinnon tilat. Yliopistonkatu 27 a.
- Andersson, H.** (2008b). Kaupunkitutkimus Turun yliopistoissa – kaupunkitutkimuskysely 2003–3007. Julkaisematon moniste. Turun yliopisto.
- Blomqvist, K.** (2007). Turun seudun määritelmiä. 14.8.2007. Julkaisematon tiedonanto. Turun kaupunki.
- Damsgaard, O.** (1998). Nordic Urban Research in a Global Context. *Journal of Nordregio* 2:8, 22–23.
- Jauhiainen, J. & S. Harvio.** (2008). Kaupunkitutkimus Suomessa 2000-luvulla. Työ- ja elinkeinoministeriö, alueiden kehittäminen 27, Helsinki.
- Hirvensalo, V.** (2009). Turun kaupunkitutkimusohjelma 2009-2012 – viitekehys. Julkaisematon selvitys. Turun kaupunki.
- Kavonius, V.** (2006). Kaupunkipolitiikka 2007+. Kansallinen kaupunkifoorumi 25.10.2006, Lappeenranta.
- Koskinen, R.** (2007). Sixpack, suomalaista suurkaupunkipolitiikkaa 2000-luvulla. Kandidaatintutkielma. Valtio-opin laitos, Turun yliopisto.
- Kähkönen, L.** (2006). *Suunta suomalaiselle kaupunkipolitiikalle*. Suomen Kuntaliitto.
- Laikko, O. & S.Tossavainen** (2007). EU:n tavoite 2 -ohjelma Itä-Turussa 2000–2006. Loppuraportti. Turun kaupunki.
- Manninen, A.** (2008). Kaupunkitutkimuksen ja kaupunkipolitiikan yhteys. Kaupunkitutkimuksen ja -politiikan seminaari Villa Solin, Turku 1.2.2008.
- Pukkinen, M.** (2008). Turun asema Suomen kaupunkiverkossa ja kaupungin yliopistoyhteistyö. Kaupunkitutkimuksen ja -politiikan seminaari Villa Solin, Turku 1.2.2008.
- Ritakallio, V.-M.** (2008). Kaupunkitutkimuksen vahvistaminen Turussa. Kaupunkitutkimuksen ja -politiikan seminaari Villa Solin, Turku 1.2.2008.
- Sintonen, K.** (2004). Jotain vanhaa, jotain uutta, yliopistojen kolmas tehtävä. Acatiimi 2.
- Sisäasiainministeriö** (2006). Alueiden ja hallinnon kehittämisosasto. *Suurten kaupunkiseutujen politiikkakokonaisuus*. 10.8.2008.
- Vaattovaara, M.** (2008). Mitä kaupunkitutkimus on? Kaupunkitutkimuksen ja -politiikan seminaari Villa Solin, Turku 1.2.2008.
- Turun kaupunginhallitus** (2007). Turun kaupungin hallitusohjelman tavoitteet 2007. Kaupunginhallituksen pöytäkirja 19.3.2007. § 217.
- Turun kaupunginhallitus** (2008). Kaupungin ja yliopistojen välinen yhteistyö ja kaupunkitutkimuksen edistäminen. 5.5.2008 § 268.
- Turun kaupunginhallitus** (2009). Iltakouluasia. 23.3.2009. § 167.
- Työ- ja elinkeinoministeriö** (2008a). *Kaupunkipolitiikka*. 8.10.2008. <<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2162>>.
- Työ- ja elinkeinoministeriö** (2008b). *Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä*. 8.10.2008. <<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2168>>
- Työ- ja elinkeinoministeriö** (2008c). *Suuret kaupunkiseudut*. 8.10.2008. <<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2164>>.
- Yliopistolaki** 27.6.1997/645 §4.

Turun kaupunkitutkimusohjelman viitekehyyksessä tarkastellut Suomen, Ruotsin, Saksan ja EU:n kaupunkipolitiikan dokumentit

Suomi

Sisäasiainministeriö (2006). Alueiden ja hallinnon kehittämisosasto. *Suurten kaupunkiseutujen politiikkakokonaisuus*. 10.8.2008.

Ruotsi

Sveriges integrations- och jämställdhetsdepartementet (2007). Integrations- och jämställdhetsdepartementet. *Årsredovisning urbant utvecklingsarbete, år 2007*. 9.10.2008.

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/56/56/00dcd918.pdf>

Sveriges integrations- och jämställdhetsdepartementet (2008). *Urban utveckling*. Budget för 2008 - Urban utvecklingspolitik 23.9.2008. < <http://www.regeringen.se/sb/d/8127/a/88509> >

Saksa

Bundesministerium für Verkehr, Bau und Stadtentwicklung (2008). *Nationale Stadtentwicklungspolitik. Schwerpunktthemen*. 22.9.2008. <http://www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de>

Leitbilder und Handlungsstrategien für die Raumentwicklung in Deutschland. (2006). Mininterkonferenz für Raumordnung 30.6.2006. Bundesministerium für Verkehr, Bau und Stadtentwicklung.

Euroopan Unionin alueellisen koheesion dokumentit

Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille (2006). *Koheesiopolitiikka ja kaupungit. Kaupungit ja taajamat alueiden kasvun ja työllisyyden edistäjänä*. Annettu 13.7.2006. KOM(2006) 385. 17.9.2008. <<http://europa.eu/scadplus/leg/fi/lvb/g24239.htm>>.

Fifth progress report on economic and social cohesion Growing regions, growing Europe (2008). *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council*. COM (2008) 371, 18 June 2008.

Regions 2020. An assessment of Future Challenges for EU Regions. Commission Staff working document. November 2008, Brussels.

Leipzig Charter on Sustainable European Cities (2007). Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion. Leipzig 24–25.5.2007.

Territorial Agenda of the European Union. Towards a more competitive and Sustainable Europe of Diverse Regions (2007). Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion. Leipzig 24–25.5.2007.

European Urban Knowledge Network (2008). *Follow-up of the Territorial Agenda and Leipzig Charter*. 19.9.2008. http://www.eukn.org/eukn/themes/Urban_Policy/follow-up-of-the-Territorial-Agenda-and-the-Leipzig-Agenda_3996.html

Tutkimusaiheet

Manninen, A. (2008). Kaupunkitutkimuksen ja kaupunkipolitiikan yhteys. Kaupunkitutkimuksen ja -politiikan seminaari Villa Solin, Turku 1.2.2008.

Sotarauta, M. (2009). Kuoliaaksi syleilty innovaatio? Teoksessa *Kaupungit kurkottavat 2010-luvulle*. Työ- ja elinkeinoministeriö, Alueiden kehittäminen 12, Helsinki.

Osaava ja menestyvä kaupunki

Muuttuva elinkeinorakenne

Cooke, P. (2004). Regional innovation systems – an evolutionary approach. Teoksessa Cooke, P., Heidenreich, M. & Braczyk, H-J. (toim.) *Regional Innovation Systems. The role of governance in a globalized world*. Routledge, Lontoo.

Kainulainen, K. (2005). *Kunta ja kulttuurin talous*. Tampereen yliopiston kirjapaino, Tampereen yliopisto.

Kainulainen, K. (2005). *Kulttuuriala kaupunkien menestystekijänä. Visioita ja näköaloja Jyväskylästä, Oulusta, Porista, Tampereelta ja Turusta*. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö SENTE 19, Tampereen yliopisto.

Kloosterman, R. (2009). New urbanity in the old city: Lessons from Amsterdam. Teoksessa *Kaupungit kurkottavat 2010-luvulle*. Työ- ja elinkeinoministeriö, alueiden kehittäminen 12, Helsinki.

Sotarauta, M., Linnamaa, R. & N. Suvinen (2003). *Tulkitseva kehittäminen ja luovat kaupungit – Verkostot ja johtajuus Tampereen kehittämisessä*. Tampereen yliopisto, alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. Tekniikan Akateemisten Liitto TEK ry, Tampere.

Sotarauta, M. & K. Viljamaa (2003). Yhteenveto vastauksista Cambridgen kysymyksiin. Teoksessa **Sotarauta, M. & K. Viljamaa (toim.)** *Tulkintoja kaupunkiseutujen kehityksestä ja kehittämisestä*. Tekniikan Akateemisten Liitto TEK ry, Tampere.

Sotarauta, M. (2009). Kuoliaaksi syleilty innovaatio? Teoksessa *Kaupungit kurkottavat 2010-luvulle*. Työ- ja elinkeinoministeriö, Alueiden kehittäminen 12, Helsinki.

Osaamiskeskusohjelma, Varsinais-Suomi (2008). 8.10.2008.

<http://www.oske.net/osaamiskeskukset/varsinais-suomi/>

Peevo, H. (2007). *Innovatiivisuuden haasteita kaupunkiseudun kehittämisessä*. SENTE 25, Tampereen yliopisto.

Sisäasiainministeriö (2006). *Kaupunkiverkko ja kaupunkiseudut 2006*. Sisäasiainministeriön julkaisusarja 10, Helsinki.

Sotarauta, M., N. Mustikkamäki & R.Linnamaa (2001). Alueet uusien haasteiden edessä. Teoksessa (Sotarauta, M. & N.Mustikkamäki toim.): *Alueiden kilpailukyvyyn kahdeksan elementtiä*. Suomen kuntaliitto, Helsinki.

Kaupungin imago, vetovoimaisuus ja paikkamarkkinointi

Aula P., K.Vehkalahti & T. Äikäs (2007). *Kaupunkimaine - Tutkimus kaupunkien maineen rakenteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä*. Suomen Kuntaliitto, Helsinki 2007

Kainulainen, K. (2005). *Kulttuuriala kaupunkien menestystekijänä. Visioita ja näköaloja Jyväskylästä, Oulusta, Porista, Tampereelta ja Turusta*. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö SENTE 19, Tampereen yliopisto.

Kostiainen, J. (2001). Markkinointi näkökulmana kaupunkiseudun kehittämiseen. Teoksessa (Kostiainen, J. toim.): *Tarinoita ja tutkimuksia kaupunkimarkkinoinnista*. Suomen kuntaliitto, Helsinki.

Taloustutkimus Oy (2007). Kuntien VIP-imagotutkimus 2007. Tammikuu 2007.

Zimmerbauer, K. & T.Suutari (2004). Imago, identiteetti ja alue – seudullisen kehittämistyön haasteet. *Alue ja ympäristö* 33:1.

Äikäs, T.-A. (2001). Imagosta maisemaan. Esimerkkeinä Turun ja Oulun kaupunki-imagojen rakentaminen. *Nordia Geographica Publication* 30:2.

Monimuotoisuus voimavarana

Anis, M., Heiliö, T., Hietanen, O. & J. Marttinen (2007). *Kohti monikulttuurista Varsinais-Suomea*. Oy Vasso Ab Varsinais-Suomen sosiaalialan osamiskeskus julkaisuja 2.

Fainstein, S. (2005). Cities and diversity. Should we want it? Can we plan for it? *Urban Affairs Review* 41:1, 3-19.

Inkeroinen, H. Kyheröinen, H. & J. Rasinkangas (2008). *Miten hyvin Turku voi?* Turun kaupungin sosiaalikeskuksen julkaisu 2A.

Martikainen, T. (2008). Nokialandiasta Kebab-pizzerialaan. *Kykyjen mosaiikki ja etnistyvät työmarkkinat*. Esitelmä DIAK 27.11. 2008.

Moisio, E. & T. Martikainen (2006). *Kykyjen mosaiikki? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä moninaisuudesta työelämässä vuonna 2020. Monikko-projekti 2006. Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E 25*, Helsinki.

Teppo, A. (2008). Utopioita ja pragmatioita. *Monikulttuuriset kaupungit ja sosiaalinen insinööritaito. Alue ja ympäristö* 37:2, s. 16-26.

Kuntayhteistyö ja kuntarakennepolitiikka

Kuntaliitto (2008). *Arviointitutkimusohjelma ARTTU*. 9.12.2008 <http://www.kunnat.net>.

Moisio, S. ja A. Vasanen (2008). Alueellistuminen valtionmuutoksen kohteena. *Tieteessä tapahtuu* 3-4.

Toivonen, M. (2009). *Kaavoitus katsaus 2009*. Ympäristö- ja kaavoitusvirasto. Turun kaupunki.

Hyvinvoiva ja sosiaalisesti elinvoimainen kaupunki

Maahanmuuttajien kotoutuminen

Anis, M., Heiliö, T., Hietanen, O. & J. Marttinen (2007). *Kohti monikulttuurista Varsinais-Suomea*. Oy Vasso Ab Varsinais-Suomen sosiaalialan osamiskeskus julkaisuja 2.

Inkeroinen, H. Kyheröinen, H. & J. Rasinkangas (2008). *Miten hyvin Turku voi?* Turun kaupungin sosiaalikeskuksen julkaisu 2A.

Martikainen, T. (2008). Nokialandiasta Kebab-pizzerialaan. *Kykyjen mosaiikki ja etnistyvät työmarkkinat*. Esitelmä DIAK 27.11.

Segregaatio

Inkeroinen, H. Kyheröinen, H. & J. Rasinkangas (2008). *Miten hyvin Turku voi?* Turun kaupungin sosiaalikeskuksen julkaisu 2A.

Turun kaupungin tilastot- ja tutkimusyksikkö (2008). *Muutoksen suunnat. Ajankohtaiskatsaus Turusta* 4. Turun kaupunki.

Rasinkangas, J. (2008). Sosiaalinen kestävyys Turun kaupunkiseudulla. Esitys Kuntamarkkinoilla 10.9.2008.

Rasinkangas, J. (2009). Suullinen tiedonanto. Turun kaupunkitutkimusohjelman kehittämiseen liittyvä haastattelu sosiaalipolitiikan laitoksella 27.1.2009.

Kuntalaisten elintavat, elinolot ja hyvinvointi

Inkeroinen, H. Kyheröinen, H. & J. Rasinkangas (2008). *Miten hyvin Turku voi?* Turun kaupungin sosiaalikeskuksen julkaisu 2A.

Turvallinen ja turvaton kaupunkitila

Laikko, O. & S.Tossavainen (2007). *EU:n tavoite 2 -ohjelma Itä-Turussa 2000–2006. Loppuraportti*. Turun kaupunki.

Malmsten, A. (2005). Kaupunkiväkivallan pelko Turussa. Teoksessa: Hirvensalo, V. & S. Tantarimäki toim.: *Kohtaamispaikkana Varsinais-Suomi*. Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja A 169, Turun yliopisto.

Pihlajamäki, M.-R. (2008). *Turun kaupungin turvallisuussuunnitelma*. Paikallinen turvallisuus-analyysi. 29.1.2008. Turun kaupunki.

Rasinkangas, J. (2001). *Itä-Turun asukaskysely*. Itä-Turku julkaisut nro 2. Turun kaupunki, Urban-yksikkö.

Sisäasiainministeriö (2008). *Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Kaupunkien turvallisuus*. 18.2.2009. <<http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/pages/indexfin>>.

Laitinen, A. (toim.) (2003). *Rikollisuus ja kaupunkiturvallisuus*. Oikeustieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto.

Kestävä kehitys ja eheä kaupunkirakenne

Ilmastonmuutos ja kaupunkirakenne

Carter, T.R. (toim.) (2007). *Suomen kyky sopeutua ilmastonmuutokseen: FINADAPT*. Yhteenveto päättäjille. Suomen ympäristö 1. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Hall, T. (2006). Sustainability and city. S. 152-177. Teoksessa *Urban geography*. Routledge, Lontoo.

Lounais-Suomen ympäristökeskus (2009). *Lounais-Suomen ympäristöstrategia ja -ohjelma*. 20.4.2009. <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=305866>>.

Neuvonen, A. (2009). Kestävä kehitys ja ilmastonmuutos kaupunkien pysyvääshaasteena. Teoksessa *Kaupungit kurkottavat 2010-luvulle*. Työ- ja elinkeinoministeriö, Alueiden kehittäminen 12, Helsinki.

Suomen ympäristökeskus (2009). *Ilmastonmuutoksen hillitseminen*. 7.3.2009. <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=290319&lan=fi>>.

TURCLIM Urban Climate Research Project (2009). 20.4.2009. <http://www.sci.utu.fi/projects/maantiede/turclim/>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2009). *Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia*. 20.4.2009. <<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2542>>.

YTV pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (2009). *Pääkaupunkiseudun ilmastostrategia 2030*. 20.4.2009. <http://www.ytv.fi/FIN/seutu_tulevaisuudessa/ilmastonmuutos/ilmastostrategia/>.

Kaavoitus- ja maankäyttötarpeet

Fagerholm, N. (2008). Sosiaalisten arvojen kartoitus moniarvoisen ympäristötiedon tuottamiseksi – paikallinen tieto osaksi kaupunkisuunnittelua. Kaupunkitutkimuksen teemaseminaari 14.10.2008. Turun kaupungin kiinteistölaitos, Puutarhakatu 1.

Hirvonen, J. & S. Puustinen (2005). *Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän toimivuus - AKSU*. Ympäristöministeriö, Alueiden käytön osasto. Helsinki.

Ilmonen, M., J. Hirvonen & R.Manninen (2005). *Nuorten asuminen 2005*. Suomen ympäristö 812, Ympäristöministeriö, Helsinki.

Inkeroinen, H. Kyheröinen, H. & J. Rasinkangas (2008). *Miten hyvin Turku voi?* Turun kaupungin sosiaalikeskuksen julkaisu 2A.

OPUS-hanke (2009). 20.4.2009. <<http://opus.tkk.fi/>>.

Toivonen, M. (2008). *Pääkirjoitus. Pientalokaavoitus jatkuu*. Turun kaavoituskatsaus 2008. Ympäristö- ja kaavoitusvirasto, Turun kaupunki.

Vaattovaara, M. (2009). Tulevaisuuden suomalainen kaupunkiasuminen. *Teoksessa Kaupungit kurottavat 2010-luvulle*. Työ- ja elinkeinoministeriö, Alueiden kehittäminen 12, Helsinki.

Paikallinen ja seudullinen liikenne

Korte, S. (2008). Turun seudun joukkoliikenne uusien haasteiden kynnyksellä. PARAS, kaupunkiseutusuunnitelma, maankäytön ja liikenteen seminaari. 18.2.2009. Varsinais-Suomen liitto. <http://www.varsinais-suomi.fi/WebRoot/329043/Local.aspx?id=1038197>.

Ojala, K. (2000). *Kestävän yhdyskunnan käsikirja*. KL-kustannus Oy.

Turun seudun kehyskuntien liikennestrategia 2025 (2006). Varsinais-Suomen liitto, Turku.

Varsinais-Suomen liikennestrategia 2030 (2007). Varsinais-Suomen liitto, Turku.

Virtanen, J. (2008). Turun seudun liikennejärjestelmä. PARAS, kaupunkiseutusuunnitelma, maankäytön ja liikenteen seminaari. 18.2.2009. Varsinais-Suomen liitto.

<http://www.varsinais-suomi.fi/WebRoot/329043/Local.aspx?id=1038197>.

Muuttoliike ja väestömuutokset

Taloustutkimus Oy (2005). *Turun muuttoliiketutkimus*. Elokuu 2005.

Turun kaupungin tilastot ja tutkimus -yksikkö (2008). *Muutoksen suunnat. Ajankohtaiskatsaus Turusta 4*. Turun kaupunki.

Väestötietojärjestelmä, Väestörekisterikeskus (2009). Turun kaupungin asukasluku. 28.3.2009. <http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/home.nsf/www/tilastot>

Hyvän hallinnon kaupunki

Kuntien hallinto ja hallinta

Haveri, A. (2006). Kunnallishallinnon tulevaisuus – kuinka kunnallishallinto selviää murroksesta. *Teoksessa* (Meklin, P. & ym. toim.): *Kuntarakenteita etsimässä*. Tampereen yliopistopaino Py, Tampere.

Meklin, P & J.-P. Martikainen (2003). *Kuntakonserni johtamisjärjestelmänä*. Acta 153. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Meklin, P. (2005). Kuntakonserni – pelkkä käsite vai tehokas palveluiden järjestäjä? *Teoksessa Talousjohtamisen kehityspolkuja*. KuntaSuomi 2004 tutkimuksia 53. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Von Bruun, S. (2005). *Kuntien tulevaisuus*. Acta 179. Suomen kuntaliitto, Helsinki.

Turun kaupunginvaltuusto (2004). Kaupungin ylimmän johdon kehittäminen ja järjestäminen. *Turun kaupunginvaltuuston pöytäkirja* 26.4.2004 § 105.

Paikallinen demokratia ja politiikka

Von Bruun, S. (2005). *Kuntien tulevaisuus*. Acta 179. Suomen kuntaliitto, Helsinki.

Kuntaliitto (2009). *Demokratiatilinpäätös*. Esittelykalvot. 19.2.2009. <http://www.kunnat.net/>.

Salminiitty, R. (2006). *Kuntademokratian toimintatavat – kansalaisvaikuttamisen edellytykset Turussa*. Viestintäkeskus, Turun kaupunki.

Palveluverkko

Kuntaliitto (2009). *Kunta- ja palvelurakenneuudistus*. 19.2.2009. <http://www.kunnat.net.>

Turun kaupunginvaltuusto (2008). Palveluverkkoselvitys ja tilojen yhteiskäyttömahdollisuudet. *Kaupunginvaltuuston kokous* 16.6.2008, esityslista.

Turun kaupunginhallitus (2007). Turun kaupungin paikkatiedon hyödyntämisen kehittäminen. *Turun kaupunginhallituksen pöytäkirja 4.6.2007 § 404.*

Kaupungin työprosessit ja kustannusvaikuttavuus

Kunnallisen demokratian kehittämishanke (2006). *Paikallista demokratiaa kehittämässä.*

Kunnallisen demokratian kehittämishankkeen II väliraportti. Sisäasiainministeriön julkaisu 2.

Kallio, O. & ym. (2006). *Kaupungit tilaajina ja tuottajina. Kokemuksia ja näkemyksiä Jyväskylän, Tampereen ja Turun toimintamallien uudistushankkeista.* Kunnallistutkimuksia. Tampereen yliopisto-paino Oy, Tampere.

Turun kaupunginhallitus (2005). Sopimusohjausjärjestelmän käyttöönotto palvelutoimen sekä osaamis- ja elinkeinotoimen hallintokuntien johtamisessa. *Turun kaupunginhallituksen pöytäkirja 6.6.2005 § 489.*

Valkama, P. (2009). Kaupunkipalveluiden kehittämiskonseptit tutkimushaasteena. *Teoksessa Kaupungit kurkottavat 2010-luvulle.* Työ- ja elinkeinoministeriö, Alueiden kehittäminen 12, Helsinki.

Yliopistohaastattelut

Turun yliopisto

Yleinen historia: professori **Taina Syrjämaa**

Ympäristötiede: lehtori **Timo Vuorisalo**

Käytännöllinen filosofia: lehtori **Juha Räikkä**

Maantiede: professori **Harri Andersson**, yliassistentti **Niina Käyhkö**,
yliassistentti **Päivi Kymäläinen**, tutkija **Eeva Ennola**, tutkija **Juuso Suomi**

Sosiologia: professori **Hannu Ruonavaara**, tutkija **Anu-Hanna Anttila**

Kulttuurihistoria: professori **Hannu Salmi**

Maisemantutkimus: professori **Maunu Häyrynen**

Oikeussosiologia: professori **Ahti Laitinen**

Poliittinen historia: professori **Timo Soikkanen**, assistentti **Heli Kasanen**

Sosiaalipolitiikka: professori **Veli-Matti Ritakallio**, ma. professori **Heikki Ervasti**,
tutkija **Jarkko Rasinkangas**

Suomen historia: lehtori **Veikko Laakso**

Arkeologia: ma. professori **Markus Hiekkänen**

Lasten psykiatria: professori **Jorma Piha** (TYKS)

Kansanterveystiede: professori **Jussi Vahtera**

Turun kauppakorkeakoulu

Talousmaantiede: professori **Heli Marjanen**

Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun erillislaitokset:

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yksikön johtaja **Juha Kaskinen** ja projektipäällikkö **Katriina Siivonen.**

BID Innovaatiot ja yrityskehitys: professori **Antti Paasio**

Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskus: Yksikönjohtaja **Antti Saurama**

Åbo Akademi

Offentlig förvaltning/statskunskap: professor **Marko Joas**, forskare **Sari Pikkala**

Sociologi: professor **Susan Sundback**

Religionsvetenskap: forskare **Tuomas Martikainen**, lektor **Jan Svanberg**

Historia: lektor **Joachim Mickwitz**

Turun kaupunginhallinnon haastattelut

Paikkatietokoordinaattori **Katariina Hilke**

Yhteyspäällikkö **Mikko Lohikoski**

Turun kaupungin yhteiskuntasuhteiden päällikkö **Esa Tuomisto**

Kiinteistötoimenjohtaja **Jouko Turto**

Turku Science Parkin toimitusjohtaja **Ilkka Kouvonen**

Tilalaitoksen johtaja **Martti Kuitunen**

Turun kaupungin osaamis- ja elinkeinotoimen apulaiskaupunginjohtajan avustaja **Sami Savolainen**

Turun kaupungin ympäristötoimen apulaiskaupunginjohtajan avustaja **Niko Kynnäräinen**

Turun kaupungin palvelutoimen apulaiskaupunginjohtajan avustaja **Juha Rantasaari**

Toiminnanjohtaja **Heini Parkkunen**

